

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI

ADANA-SEYHAN'DAKİ SİĞİNMACILAR: DURUM TESPİTİ RAPORU
ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN KADIN SİĞİNMACILARIN KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Tezi Yazan
MERVE AKDAĞ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. M. Tefvik ODMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / 2017

ONAY SAYFASI

T.C
 ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

20142027 numaralı öğrencimiz olan **Merve AKDAĞ** tarafından hazırlanan “Adana-Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti Raporu Örneği Üzerinden Kadın Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından **oy birliği** ile **Kamu Hukuku** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Üniv. İçi - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Prof. Dr. Mustafa Tevfik ODMAN

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Üniv. İçi - Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Sami DOĞRU

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

.....
 Üniv. Dışı - Jüri Üyesi: Doç. Dr. Neç. AMERİÇ

(Antalya Akademi Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Doç. Dr. Murat KOÇ
 Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF SAYFASI

Bir Atlas gibi dünyayı yüklenen,
Doğa ananın en mucizevi varlıkları, kadınlara ithafen,

ÖNSÖZ

“Adana-Seyhan’daki Sığınmacılar: Durum Tespiti Raporu Örneği Üzerinden Kadın Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri” isimli söz konusu çalışma Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu süreç içerisinde beni hiç yalnız bırakmayan, her koşul ve şartta anlayışı ve güler yüzünü eksik etmeyen, yüksek bilgi ve engin tecrübesi ile her daim yol gösteren, sevgili ve saygı değer hocam Prof. Dr. M. Tefvik Odman’ a teşekkürü bir borç bilirim. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde öğrenci olduğum süre içerisinde tanıştığım ve adını tek tek sayamadığım tüm hocalarıma, bizlerden vazgeçmedikleri, çok değerli bilgilerle donattıkları ve her derse aynı heyecanla gelmemizi sağladıkları için minnettarım.

Her çalışmanın arkasında, gizli kahramanlar vardır, siz vazgeçip, yorulduğunuzda bile sırtınızı sıvazlayan, yapabilirsin diyen kahramanlar. Öncelikle tüm eğitim hayatımda benden desteklerini esirgemeyen babam Ali Rıza Akdağ’a ve son olarak hayatımın her anında bana yol gösteren, bana her zaman inanan, beni ben yapan, tanıdığım en güzel ve güçlü kadına; annem Serpil Babacan’a teşekkür ederim.

Merve AKDAĞ

2017

ÖZET

ADANA-SEYHAN'DAKİ SIĞINMACILAR: DURUM TESPİTİ RAPORU ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN KADIN SIĞINMACILARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Merve AKDAĞ

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. M. Tefvik ODMAN

Mayıs 2017, 102 sayfa

Göç ve sığınma süreci, tüm bireyler açısından oldukça zor ve travmatik bir süreçtir. Ancak kadın sığınmacılar, kadın olmalarından kaynaklı olarak, gerek cinsiyetleri, gerekse toplum olarak onlara biçilen roller neticesinde çeşitli baskı ve zulüm, ayrımcılık ve şiddet türlerine maruz kalmaktadır. Savaş ve çatışma durumlarında, çoğu zaman kadın bedeni, etnik temizleme ve intikam aracı olarak kullanılmıştır. Sığınma süreci bittiğinde, kadınlar mülteci olarak başka bir ülkeye yerleştirildiğinde dahi çeşitli ayrımcı uygulamalara, şiddet ve cinsel taciz fillerine karşı açık ve korunmasız bir durumdadır. Kadın mülteci ve sığınmacıların yaşadıkları bu sorunlar ekseninde, öncelikle genel tanımlamalar, cinsiyet ayrımcılıkları, cinsiyete dayalı şiddet şekilleri incelenerek, özelden de Adana-Seyhan'daki Durum Tespiti Raporu örneği üzerinden, bahsedilen bölgeye yerleşen ve ülkemiz kanunları gereği geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli kadınların karşılaştıkları sorunlar, mülteci ve sığınmacı kadın geneliyle bağdaştırılarak ele alınarak, çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Suriyeli Kadınlar, sığınmacı, mülteci, sığınmacı kadınlar, Adana-Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti ve Acil Çözüm Önerileri Raporu

ABSTRACT**HEADLINE: REFUGEES IN ADANA-SEYHAN: THROUGH THE STATUS DETERMINATION REPORT EXAMPLE PROBLEMS FEMALE REFUGEES ARE FACING AND SUGGESTIONS FOR SOLUTION****Merve AKDAĞ****Master Thesis, Public Law Department****Supervisor: Prof. Dr. M. Tevfik ODMAN****May2017, 102 pages**

The immigration and defection process is a very difficult and traumatic one for all individuals. However, the women refugees as a result of being women, are exposed to various types of oppression, discrimination and violence, both as a result of their gender and their role as a society. The female body was often used as an ethnic cleansing and revenge tool in war and conflict situations.

The female refugees are open and vulnerable to the acts of violence, sexual harassment and various discriminatory practices even after the asylum process is over when they are placed as refugees in another country. On the issue of female refugees and asylum seekers, firstly by examining general definitions, gender discrimination, sex based violence patterns and in particular, through the Status Determination Report Example in Adana-Seyhan, the problems encountered by Syrian women who are located in the said area and their temporary protection status in accordance with the laws of our country, women refugees and asylum seekers will be handled generally in conjunction and solution proposal will be presented.

Keywords: Syrian Womens, asylum seeker, refugee, women asylum seekers, Asylum Seekers In Adana Seyhan: Assessment and Emergency Solution Recommendations Report

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Bilgisi	65
Tablo 2. Seyhan İlçesi'nde Bulunan 25 Yaş Üstü Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Oranları.....	66
Tablo 3. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların Aldıkları Günlük Ücret Miktarları.....	68
Tablo 4. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların “Sınırı Geçerken Bir Sorun Yaşadınız mı ?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar	69
Tablo 5. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların Yaşadıkları Konutlarda Birlikte Kalan Kişi Sayısı.....	71
Tablo 6. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların Yaşadıkları Konutlarda Birlikte Kalan Aile Sayısı	72
Tablo 7. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların Yaşadıkları Konutlarda Birlikte Kalan Aile Bireylerinden Evlilik Yapanların Sayısı.....	73
Tablo 8. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Kadın Sığınmacıların 15-44 Yaş Arası Hamilelik Oranları.....	74
Tablo 9. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Kadın Sığınmacıların Hamilelik Döneminde Doktora Gitme Oranları	74
Tablo 10. Seyhan İlçesi'nde Bulunan Kadın Sığınmacıların Doğumunun Gerçekleştiği Yerler	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Kayıtlı Suriyeli Sığınmacıların Cinsiyete Göre Oranları	51
--	----

KISALTMALAR

1951 Sözleşmesi	: Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi
1967 Protokolü	: Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol
a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
AB	: Avrupa Birliği
Adana Seyhan'daki	
Sığınmacılar	: Adana Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti ve Acil Çözüm Önerileri Raporu
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AK	: Avrupa Konseyi
ASBF	: Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
C.B.Ü.	: Celal Bayar Üniversitesi
e.t	: Erişim tarihi
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
FGM	: Female Genital Mutilation (Kadın Sünneti)
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKY	: Geçici Koruma Yönetmeliği
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
İltica Yönetmeliği	: Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
İstanbul Sözleşmesi	: Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi
K.M.Ü.	: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
S.D.Ü.	: Süleyman Demirel Üniversitesi

S	: Sayfa
t.y	: Tarih yok
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TTB	: Türk Tabipler Birliği
y.a.g.e	: Yukarda adı geçen eser
y.a.g.m	: Yukarda adı geçen makale
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KAPAK	i
ONAY SAYFASI	ii
İTHAF SAYFASI	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
İÇİNDEKİLER	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜLTECİ TANIMI VE MÜLTECİ STATÜSÜNÜN TESPİTİ

1.1. Uluslararası Hukuka Göre Mülteci Kavramı	4
1.1.1. 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol	4
1.1.2. Mülteci Statüsünün Tespiti.....	7
1.1.2.1. Yabancı Olma Koşulu.....	7
1.1.2.2. Korku, Baskı Ve Zulüm Oluşturan Nedenler	10
1.1.2.2.1. Irk	11
1.1.2.2.2. Milliyet.....	12
1.1.2.2.3. Din.....	13
1.1.2.2.4. Belirli Bir Toplumsal Gruba Mensubiyet	14
1.1.2.2.4.1. Belirli Bir Toplumsal Grup İçinde Kadınlar	15
1.1.2.2.5. Siyasi Düşünce	21
1.2. Türk Hukukuna Göre Sığınmacı, Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma Ve Geçici Koruma	22
1.2.1. 1994 İltica Yönetmeliği	23
1.2.2. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.....	25

1.2.2.1. Mülteci	26
1.2.2.2. Şartlı Mülteci	27
1.2.2.3. İkincil Koruma	28
1.2.2.4. Geçici Koruma	29
1.2.3. Geçici Koruma Yönetmeliği.....	31
İKİNCİ BÖLÜM	
KADIN SIĞINMACILAR AÇISINDAN CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIĞI YASAKLAYAN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER VE SIĞINMA SÜRECİ	
2.1. Cinsiyete Dayalı Ayrımcılığı Yasaklayan Düzenlemeler	35
2.1.1. Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık ve Şiddet Şekilleri	39
2.2. Kadın Sığınmacılar Açısından Sığınma Süreci.....	44
2.2.1. Kadın Sığınmacılar Açısından Ülkemizde Yaşanan Sığınma Süreci.....	52
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ADANA-SEYHAN'DAKİ SIĞINMACILAR: DURUM TESPİTİ RAPORU ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN KADIN SIĞINMACILARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	
3.1. Adana-Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti Raporu'na Göre Dikkat Çeken Veriler ve Kadın Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunlar	63
3.1.1. Dil Sorunu ve Eğitim.....	64
3.1.2. Karşılaştıkları Zorluklar	68
3.1.3. Konut Durumu	69
3.1.4. Evlilik ve Doğum Oranları	72
SONUÇ	79
KAYNAKÇA.....	83
ÖZGEÇMİŞ	90

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu, uzun yıllar boyunca erkek egemen bir bakış açısı ile incelenmiş, kadınlar ise bu süreç içinde sadece, erkeklerin verdiği karara eklenilen görünmez birer varlık olarak ele alınmıştır. Oysa, kadın göçü bağımsız bir olgudur ve kadınların göç sürecinde yaşadıkları deneyimler kendine özgüdür. Kadınların, ayrı bir birey olarak göç sürecinde yer aldıkları fikri ise 1970’li yıllardan sonra kabul görmeye başlamıştır. Günümüzde göç eden bireylerin neredeyse, yarısı kadındır. Kadınlar ister gönüllü olarak ister zorunlu olarak göç etsinler, her zaman kadın olmalarından kaynaklanan baskı ve ayrımcılıklarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Göç ve sığınma süreci, tüm bireyler için zor olmakla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal roller gibi sebeplerle, kadınlar için çok daha zor ve travmatik bir süreçtir.

Kadınlar, doğuştan gelen ve değişmez bir nitelik olan cinsiyetleri sebebiyle çeşitli cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddet şekillerine maruz kalmaktadır. Bunlar genellikle; cinsel şiddet, aile içi şiddet, toplumsal kurallar nedeniyle baskı ve zulüm altında tutulma, kadın sünneti ve fuhuşa zorlama şeklinde tezahür etmektedir. Kadınlara karşı gerçekleştirilen cinsel şiddet türlerinin başında ise tecavüz gelmektedir. Özellikle savaş, çatışma, iç karışıklık durumlarında devlet otoritesi zayıflamakta ve kadınlar tamamen korunmasız bir duruma gelmektedir. Kadınlara karşı gerçekleşen bu tecavüz fiili, savaş ve çatışma durumlarında, etnik temizleme, intikam gibi araçlarla kullanılmaktadır. Bunun yanında göç ve sığınma sürecinde kadınlar, aile bireylerini kaybetmiş ya da bu süreçte onlardan ayrı düşmüş olabilirler. Bu durumda da kadınlar, yalnız kalmakta ve tüm korunma mekanizmalarını kaybetmektedirler. Bahsedilen sebepler dolayısıyla, kadınlar göç ve sığınma sürecinde, diğer sığınmacılardan daha hassas bir durumdadır. Ayrıca kadınların yaşadıkları bu tehlikeler, sadece göç ve sığınma sürecinde değil, sığınılan yerde, hatta güvenli üçüncü ülkeye yerleşmesine rağmen devam edebilmektedir.

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, uluslararası hukukta da yasaklanmasına rağmen, 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme’de cinsiyet, baskı ve zulüm oluşturan sebepler arasında sayılmamıştır. 1985 yılında Birleşmiş Milletler tarafından alınan bir karar ile kadınlar belirli bir toplumsal grup içerisinde sayılmıştır.

Türkiye, tarihi boyunca en temelde konumu nedeniyle, çeşitli göç ve iltica hareketlerine maruz kalmıştır. Ancak 2011 yılında, Suriye topraklarında yaşanan karışıklık ve iç savaş sonucunda, sınırlarımıza gelen yoğun sığınmacı nüfusuyla

tarihimizdeki en büyük sığınma olgusuyla karşı karşıya kalmış bulunmaktayız. Ülkemizde 2017 itibariyle, kesin olmamakla birlikte üç-dört milyon arasında Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır ve genel yapıya uygun olarak bu sığınmacı nüfusun yarıya yakını kadınlardan oluşmaktadır. Ancak, Türk mevzuatı, çalışmada anlatılacağı üzere, toplumsal cinsiyet perspektifi konusunda yeterli donanıma sahip değildir.

Çalışmamız kadınların, sığınma sürecinde yaşadıkları deneyimler ve sorunların farklı olduğu bilincinden hareketle; kadınların karşılaştıkları sorunları ele almak ve çözüm önerileri sunmak amacı ile yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak, birinci bölümde, mülteci tanımı ve mülteci statüsünün belirlenmesi ile ilgili temel düzenlemeler ele alınmıştır. İkinci bölümde ise; benimsediğimiz anlayış doğrultusunda, kadın sığınmacılar açısından bu göç ve sığınma süreci, cinsiyete dayalı ayrımcılığı yasaklayan düzenlemeler ekseninde incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise; Adana-Seyhan'daki Durum Tespiti Raporu örneği üzerinden, kadın sığınmacıların karşılaştıkları sorunlar ortaya konularak, çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılacaktır. Söz konusu rapor, 2015 yılında Adana-Seyhan İlçesi'nde bulunan doksanaltı mahalle ve muhtarlıktan örnek sokaklar seçilerek, genel bir veri projesi olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak, Adana ili özelinde, sığınmacılar ile ilgili yapılan ilk araştırma olması nedeniyle önem taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜLTECİ TANIMI VE MÜLTECİ STATÜSÜNÜN TESPİTİ

Mülteci tanımının yapılması ve statü tespitinde ele alınacak hususların anlaşılması konunun bütününe anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, uluslararası hukuka göre mülteci tanımı yapılarak, mülteci statüsünün tespitinde göz önünde bulundurulacak olan şartlar incelenecektir.

Sığınma olgusunun uluslararası hukuktaki temeli; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu-BMGK. tarafından 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi-İHEB. ile atılmıştır. Bildiri’ de; tüm insanların; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bildiride yer alan haklar ve özgürlüklerden eşit şekilde yararlanacakları kabul edilmiştir. Bildiri’nin 13. maddesinin ikinci paragrafında; herkesin kendi ülkesi de dâhil olmak üzere herhangi bir ülkeden ayrılmak ve kendi ülkesine geri dönmek hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde, Bildiri’nin 14. maddesinde açıkça belirtildiği üzere; zulüm altındaki tüm insanların başka ülkelere sığınma hakkı vardır. Ancak yine Bildiri’nin aynı maddesinde yer alan bir hususun dikkate alınması gerekmektedir; gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlar ve Birleşmiş Milletler-BM. amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerinden kovuşturma altında bulunanların bu haktan yararlanamayacağı belirtilmiştir. BMGK. tarafından 1967 yılında kabul edilen Devlete Sığınmaya İlişkin Bildiri de, İHEB.nin ilgili maddelerine dayanılarak; devletler tarafından kişilere verilen sığınma hakkının insani bir davranış olduğu ve bu davranışın bir başka devlet tarafından düşmanca kabul edilmemesi gerektiği belirtilerek, sığınma ile ilgili bir takım ilkeler ortaya konulmuştur. Bildiri’nin 1. maddesinde yer alan bu ilkelere bakıldığında; İHEB.nin 14. maddesine göre, bir kişiye sığınma hakkı tanıyan devlete, diğer devletlerin saygı göstermesi gerektiği ve sığınma hakkı değerlendirmesinin bu hakkı tanıyan devlete ait olduğu, ancak bu haktan yararlanmak isteyen kişi hakkında “barışa karşı bir suç”, “savaş suçu” ya da “insanlığa karşı bir suç” işlediğine dair ciddi emarelerin varlığı durumunda, bu haktan yararlanamayacağı kabul edilmiştir. Ancak, konumuzla birebir ilgili olmaması nedeniyle, ayrıntıya girmemek ile birlikte söz konusu maddedeki “ciddi emare” tanımı ile ilgili bir eleştiri bulunmaktadır.

Bu eleştirinin temeli; devletlerin bu muğlak ifadeyi gerektiğinde kendilerini dış tehditlere karşı koruyabilmek için bir alan yaratabilecekleri ve bazı durumlarda kişileri haksız yere koruma dışında tutabilecekleri ve bu tarz örneklerinde bulunduğu üstünedir¹.

1.1. Uluslararası Hukuka Göre Mülteci Kavramı

Günümüzde kabul edilen ve uygulanan uluslararası hukukta mülteci kavramının temeli, 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi-1951 Sözleşmesi ve Sözleşme üstünde değişiklik getiren 1967 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol-1967 Protokolü ile atılmıştır. 1951 Sözleşmesi ile ilk kez uluslararası hukukta mülteci tanımına yer verilmiştir. 1951 Sözleşmesi metninde açıkça ifade edilen ve mülteciliğin temel unsurlarını oluşturan ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ya da politik fikirleri nedeniyle mültecilerin yaşam ve özgürlüklerinin tehlike altında olabileceği bir yere geri gönderilmelerini yasaklayan gerigönderilmeme-non-refoulement prensibine de yer verilmiştir². Bunun yanında mülteci kavramının kabulü ile birlikte genel siyasette büyük bir değişiklik yaşanmış ve mülteciler daha önceleri gerçekleştiği gibi, grup bazında değil birey bazında ve her somut olayın niteliğine göre değerlendirilme imkânına sahip olmuştur³.

1.1.1. 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol

1951 Sözleşmesi'nin 1. maddesinin (A) fıkrasının 2. bendinde mülteci tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre mülteci;

1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle,

¹ Arzu Güler, "Mülteci Sorunu ve 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme: Siyasi Gerçeklik ve Normatif Düzen İkilemi", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 51, 2016, s. 50.

² Bülent Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara, 2014, s. 227.

³ BMMYK/UNHCR, *Dünya Mültecilerinin Durumu: İnsani Yardımın Elli Yılı*, Ankara, 2001, s. 24.

yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır.

Sözleşmenin 1. maddesinin (B) fıkrasının 1. bendinde ise coğrafi sınırlama ile ilgili hükme yer verilmiştir. Bu maddeye göre;

İş bu Sözleşme'nin amaçları bakımından kısım A, Madde 1'deki 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar ifadesi ya,

(a) 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar veya

b) 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar anlamında anlaşılacak ve her Taraf Devlet bu Sözleşme'yi imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada bu Sözleşme'ye göre taahhüt ettiği yükümlülükler bakımından bu ifadenin kapsamını belirten bir beyanda bulunacaktır.

(2)a şıkkını kabul eden her Taraf Devlet, herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir notla, b şıkkını kabul ettiğini duyurarak yükümlülüklerini genişletebilir.

Sözleşme, bu hüküm ile taraf olan devletlere, Avrupa dışında başka bir yerde meydana gelen olaylar sonucunda da, kişilere mülteci statüsü tanıma serbestisi getirmiştir. Türkiye bu Sözleşmeyi 29 Ağustos 1961 Tarih ve 359 Sayılı Kanun ile ihtirazi kayıt ile onaylamıştır. Türkiye ihtirazi kaydını; "1 Ocak 1951'den evvel cereyan eden hadiseler ibaresini, 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da cereyan eden hadiseler şeklinde" anladığını ve kabul ettiğini açıklamıştır. Ayrıca ek olarak; "Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz"⁴ şeklinde de bir çekince koymuştur.

1951 Sözleşmesi, savaş sonrası artan mülteci sorununa çözüm bulmak açısından ortaya çıkan bir belge olması nedeniyle, mümkün olduğunca çok devleti çatısı altında toplama amacı gütmüş ve bu nedenle de, taraf devletlere tarihi ve coğrafi olmak üzere, iki önemli çekince koyarak onaylama imkânı vermiştir. Ancak, Sözleşme'nin kabulünden sonra, dünya genelinde yaşanan mülteci hareketliliği ve bu sınırlamalar nedeniyle, pek çok kişinin uluslararası koruma dışında kalması ve Sözleşme kapsamında değerlendirilememesi, önemli bir sorun olmaya başlamıştır. Bu nedenle, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin herhangi bir tarihi ya da coğrafi sınırlama olmadan, bu korumadan yararlandırılması düşüncesi egemen olmaya başlamıştır⁵. 1951 Sözleşmesi'nin hazırlanmasında, iki amaç dikkat çekmektedir; ilki mültecilerin temel

⁴ Bkz. **Resmi Gazete**, 5 Eylül 1961, Sayı: 10898.

⁵ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 228.

hak ve özgürlüklere sahip olabilmesi, ikincisi ise, işbirliğini sağlayarak yük paylaşımını gerçekleştirmek ve devletler arasında yaşanabilecek bir gerilimin önüne geçmektir⁶.

Bu gelişmeler sonucunda, 1967 yılında BMGK. tarafından, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Protokol kabul edilmiştir. Bu Protokol, 1951 Sözleşmesi'ne taraf olmaksızın isteyen bütün devletlerin katılabileceği bağımsız bir belgedir.⁷.

1967 Protokolü'nün önsözünde de belirtildiği üzere, Sözleşme kapsamına giren bütün mülteciler, Ocak 1951 sınırlamasına bakılmaksızın, eşit hukuki statüden yararlanmalıdır. Protokol'ün tarihsel ve coğrafi sınırlama ile ilgili 1. maddesinin 2. ve 3. fıkralarına göre;

2. İşbu Protokol bakımından, bu maddenin 3. fıkrasının uygulanması hali dışında, "mülteci" terimi, Sözleşme'nin 1. maddesinin A 2 kısmında mevcut "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ....." ve "söz konusu olaylar sonucunda" ifadeleri metinden çıkarılmış addedilerek, Sözleşme'nin 1. maddesinde yer alan tanıma giren her şahıs anlamına gelecektir.

3. İşbu Protokol, Sözleşme'ye Taraf Devletlerce, Sözleşme'nin madde 1 B (1) (a) hükmüne göre yapılanı mevcut duyuruların, madde 1 B (2) çerçevesinde genişletilmedikçe, bu Protokol bakımından da geçerli olması koşuluyla,

Taraf Devletler, işbu Protokolü, hiç bir coğrafi sınırlama yapılmaksızın uygulayacaklardır.

Bu düzenleme ile 1951 Sözleşmesi'nde belirlenen mülteci tanımının evrenselleşmesi ve dünya çapında gelişen evrensel mülteci hareketlerine cevap vermesi amaçlanmıştır.

Türkiye 1967 Protokolü'nü imzalayıp onaylayarak tarih sınırlamasına son vermiş, 1951 tarihinden önce olması koşulunu kaldırmıştır. Ancak, Protokol'ün ilgili 7. maddesine dayanarak coğrafi çekincesini korumuş ve Avrupa'da meydana gelen olaylar açısından iltica statüsü vereceğini bildirmiştir.

1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'ndeki tanıma göre mülteci;

Irki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıstır.

⁶ Güler, a.g.m., s. 45.

⁷ Çiçekli, a.g.e., s. 228.

Bu tanıma göre bakıldığında, dört temel özellik öngörülmektedir; 1) Menşei ülkesi dışında bulunma, 2) Bu ülkenin korumasından yararlanamama veya yararlanmak istememe yahut bu ülkeye dönememe veya dönmek istememe, 3) Haklı bir zulüm korkusuna sahip olma, 4) Bu zulüm korkusunun ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle oluşması⁸.

Sığınmacı ve mülteci kavramları literatürde zaman zaman birbirleri yerine kullanılan, zaman zaman da ayrılan iki kavramdır. BMGK. tarafından kabul edilen İHEB. ve BM. Ülkesel Sığınma Bildirisi'nde⁹ sığınma terimleri kullanılmaktadır. Mülteci, mültecilik statüsünü hukuken elde etmiş kişi iken, sığınmacı, mültecilik başvurusu incelenen ve bu inceleme sırasında kendisine geçici koruma sağlanan kişidir¹⁰. Uluslararası hukuka göre, bir kişi Sözleşme kriterlerine uygun bulunduğu andan itibaren, mülteci olarak kabul edilir. Mültecilik statüsünün tanınması; duyurma niteliğinde olup, bu kişi tanınmadan dolayı mülteci statüsünü kazanmaz, aksine mültecilik kriterlerine sahip olduğu için mülteci olarak tanınır¹¹.

1.1.2. Mülteci Statüsünün Tespiti

1951 Sözleşmesi'ndeki tanımdan da anlaşılacağı üzere, mülteciliğin kazanılması için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu koşullardan ilki; menşei ülkesi dışında bulunma, yani bulunduğu ülke açısından yabancı olma koşuludur. Bunun dışında Sözleşmede'ki tanımdan çıkan; ırk, din, milliyet, siyasi düşünce ve belirli bir sosyal gruba mensubiyet şeklinde belirlenen nedenlerle haklı bir zulüm korkusu altında bulunmasıdır¹².

1.1.2.1. Yabancı Olma Koşulu

Sığınmacıların, mülteci olarak statülerinin belirlenebilmesi için öncelikle, kişilerin menşe ülkelerinin tespit edilmesi önem taşımaktadır. Sığınmacının menşe ülkesi tespit edilirken öncelikle, bir devletle arasında vatandaşlık bağı olup olmadığı

⁸ Çiçekli, a.g.e., s. 246.

⁹ "BM. Ülkesel Sığınma Bildirisi", http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin_ant4.pdf (e.t.: 05.06.2017)

¹⁰ Çiçekli, a.g.e., s. 246.

¹¹ BMMYK, **Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi**, 2001, s. 48.

¹² M. Tefvik Odman, **Mülteci Hukuku**, ASBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 1995, s. 84.

tespit edilir. Ancak, bununla alakalı belli başlı bir kural oluşturulmamıştır. İlk etapta kimlik, pasaport gibi bu hukuki bağı kanıtlayan araçların varlığına bakılır, ancak bu belgelerin özellikle de ani kaçış durumlarında kişilerin ellerinde olması beklenemez. Bu tarz bir durumda, sığınma başvurusunda bulunan kişinin ifadeleri geçerli kabul edilerek, bu iddialar değerlendirilmektedir. Vatandaşlık, hiçbir şekilde ispatlanamıyor ise, kişiler vatansız olarak değerlendirilecektir¹³.

Mülteci statüsünde aranan ilk koşul kişinin vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkenin¹⁴ dışında bulunması gereğidir. Birden çok vatandaşlık taşıyan kişiler açısından, vatandaşlığı bulunan her bir ülkenin korumasından yararlanamıyor olması gerekir, aksi takdirde, bu ülkelerden herhangi birinin korumasından yararlanıyor ise, mültecilik statüsü dışında tutulur¹⁵. Vatansız kişiler; hiçbir devlet tarafından vatandaşlığına kabul edilemeyen veya vatandaşlığı olmasına karşın, bu vatandaşlığını, hukuki ya da fiili nedenlerle kaybettikten sonra herhangi bir devletten vatandaşlık kazanamayan kişilerdir. Vatansızlık kavramı, pek çok farklı nedenle ortaya çıkabilir. Bunlardan ilki, ülkelerin, vatandaşlık kazanılması ile ilgili düzenlemelerin dışında kalan kişilere, vatandaşlık statüsü tanımaması durumudur. Bu durumda, vatansızlık kişinin iradesi dışında ve genel olarak ülkeler arasında ki farklı uygulamaların varlığından kaynaklanmaktadır. Doğum yeri ilkesini benimseyen bir devlet, kendi ülkesi dışında doğan bir çocuğu vatandaşlığa kabul etmeyecektir ya da kan bağı esasını kabul eden bir devlette doğan bu çocuk yine vatandaşlığa kabul edilmeyecektir. Bahsedildiği gibi burada, iki farklı ülkenin, vatandaşlık kabulüne ilişkin iki farklı düzenlemesi birbiri ile çatışmaktadır. İkinci olarak, uluslararası hukuk ile yasaklanmasına rağmen kişiler, ırk, dil, din, siyasi görüşleri gibi nedenlerle vatandaşlıktan çıkarılabilmektedir. Tarihte, bu durumun örneği İkinci Dünya Savaşı sırasında görülmüştür; Almanya’ da yaşayan ve bu ülke vatandaşı olan Yahudiler yaşadıkları baskı ve zorlamalara dayalı olarak ülkelerinden kaçmak zorunda kalmış ve vatandaşlıktan çıkarılmışlardır. Vatansız kişiler, istisnai bir durum olmakla birlikte, tarihte örnekleri görülmüştür. Bu nedenle vatansız kişiler ile bir

¹³ Neva Övünç Öztürk, **Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 198-199.

¹⁴ İkametgah yeri; kişinin yerleşmek amacı ile fiilen oturduğu yerdir. İkametgah yeri hukuki bir kavramdır ve vatandaşlık bağı dikkate alınmadan, kişinin uzun yıllar oturduğu, aile ve iş ilişkilerini kurduğu, kişiye en yakın bağlanma noktasıdır. Kişinin hukuki olarak yerleşim yerinin bulunduğu yerden başka bir yere yerleşmesi olasılığı da bulunmaktadır. Mutad mesken kavramı da, kişinin fiilen oturduğu yeri ifade etmektedir. Fiilen oturma durumu sürekli olmalıdır. Mutad mesken kavramı, ikametgah yerinden farklı olarak hukuki bir kavram değildir ve belirli maddi delillere göre tespit edilir. Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. Aysel Çelikel-Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta Yayınları, 14. Baskı, İstanbul, 2016, s. 185-186.

¹⁵ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 262.

vatandaşlığa sahip kişilerin, mülteci statüsünün tespitinde farklı kavramlar kullanılmaktadır¹⁶. Vatansız kişiler açısından, menşe ülkesi; bu bireyin önceki mutad meskeninin bulunduğu yerdir. Mutad meskenden anlaşılacak olan ise; kişi ile belirli bir toprak parçası arasında oluşan fiili bir bağıdır. Kişinin hayatını devam ettirmek için yaptığı faaliyetlerin çoğu burada gerçekleşmektedir¹⁷. Vatansız kişiler açısından, sözleşmede sayılan sebeplerle, ikametgah ülkesini terk etmesi durumunda, bu ülkeye dönmesi ya da bu ülkenin korumasından yararlanması mümkün görülmemektedir. Bunun yanında, bu kişilerin ikametgah yerlerinin bulunduğu ülkede, kendi vatandaşı olmayan bu kişileri korumak için özel bir çaba sarf etmeyecektir, hukuki açıdan da bu konuda bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu sebeple, vatansız kişiler açısından, kişinin daimi olarak ikamet ettiği yer esas alınacaktır ve Sözleşme'ye göre bu kavram vatandaşlığını taşıdığı ülke kavramı ile eşdeğerdir¹⁸.

Literatürde, ülke sınırları dışında bulunma durumu eleştirilmektedir, çeşitli nedenlerle kaçmak zorunda kalan kişilerin, ülkesel yüz ölçümlerinin büyüklüğü dolayısıyla uzak bir mesafeye gitmelerine karşın, sınırı geçmemeleri dolayısıyla uluslararası koruma dışında bırakılmaları bu eleştirinin temelini oluşturmaktadır. Bu duruma örnek olarak Vietnam' da yerlerini terk etmeye zorlanan kişiler ve Afrika'da yaşanmış olan büyük göç hareketleri örnek verilmektedir. Bu kişilerin ülke sınırı dışına çıkamamaları dolayısıyla, mülteci olarak kabul edilmemeleri haksızlık olarak nitelendirilmektedir. Ancak, bu kişilerin mülteci kavramı içerisine alınmasının, mülteci kavramı ile bağdaşmadığı ve bu kişilerin uluslararası hukukun korumasından yararlandırılması için ayrı bir statü ihdas edilmesi gereği de başka bir görüştür¹⁹. Bu sebeple, küresel düzeyde artan büyük nüfus hareketlilikleri karşısında, bu kişilere "yerlerini değiştiren kişiler" denilmekte ve çeşitli bölgesel düzenlemeler ile bu konumda olan kişilere koruma sağlanmaya çalışılmaktadır²⁰.

Bir kişinin, mülteci statüsü kazanmasının ilk koşulu olarak belirtilen, ülkesi dışında bulunma koşulu, kişinin ülkesini mutlaka yasa dışı yollardan terk etmesi

¹⁶ Odman, **a.g.e.**, s. 88-91.

¹⁷ Öztürk, **a.g.e.**, s. 199-200.

¹⁸ Odman, **a.g.e.**, s. 91.

¹⁹ James C. Hathaway, **The Law of Refugee Status**, L.L.M., J.S.D., Osgoode Hall Law School York University, Butterworths Ltd., Canada, 1991-Patricia Hyndman, **Refugees Under International Law with a Reference to the Concept of Asylum**, 60 Australian L.J. 1986-Aristide R. Zolberg, **The Formation of New States as a Refugee Generating Process**, The Annals Am. Academy Pol. Soc. Science 24, 1983' den aktaran: M. Tevfik Odman, **Kadın Mülteciler**, ASBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 1996, s. 9.

²⁰ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 10.

gerektiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kişi, ülkesi dışında bulunduğu sırada, ülkesinin değişen koşulları karşısında, mülteci statüsü tanınması talebinde de bulunabilir. Ülkesinden ayrıldığı sırada mülteci olmayan, daha sonra ülkesi dışında iken bu statüyü kazanan kişilere; “*mahallinde mülteciler-yerinde mülteciler-refugees sur place*” denilmektedir. Kişi, ülkesinde yaşanan olayları ya da değişen koşulları gerekçe gösterebileceği gibi, ülkesinden ayrıldıktan sonra, ülkesi aleyhinde açıkladığı görüşlerini veya gerçekleştirdiği eylemleri de mülteci başvurusunda gerekçe olarak gösterebilir. Ancak, bu durumda kişinin bu eylemlerinin, baskı ve zulüm korkusu için yeterli bir gerekçe olup olmadığı önem kazanmaktadır. Bu durumda dikkat edilmesi gereken nokta, kişinin bu eylemlerinin, ülkesinde ki yetkili makamlar tarafından bilinip bilinmediği ve biliniyor ise bu makamların konuyu nasıl karşıladığıdır. Bazı durumlarda da kişiler, kasıtlı olarak bu durumu ortaya çıkarabilmektedir. Burada da önemli olan kişinin iyi niyetli olup olmadığıdır. Ancak kişi, kasıtlı davranarak, ülkesi dışında iken, ülkesi aleyhine görüşlerini açıklar veya bir eylemde bulunursa ve bu kastı biliniyorsa dahi, kişi ülkesine döndüğü takdirde ciddi bir baskı ve zulüm riski altında ise, bu kişiler de kasti davranmayan diğer kişiler gibi sözleşme kapsamında düşünülmelidir.²¹

1.1.2.2. Korku, Baskı Ve Zulüm Oluşturan Nedenler

Mülteci hukuku bakımından, korku unsuru geniş olarak ele alınmıştır ve doğrudan doğruya zulme uğrama yanında, zulme uğrama riski ve korkusu da kabul edilmiştir. Kişilerin mensup oldukları grup içerisinde, başka bir kişinin yaşadığı baskı ve zulüm sonucu korkmaları haklı bir korku sebebi kabul edilmektedir²².

İnsanların korku karşısında verecekleri tepkiler aynı olmadığı için, öznel unsurların da dikkate alınması gerekmektedir. Öznel unsurlar olarak, kişinin başvurusuna temel teşkil eden tüm unsurlar dikkate alınmalıdır. Nesnel unsur olarak, kişinin ülkesinde yaşanan koşulların bilinmesi gerekmektedir. Ayrıca, haklı neden ile korkma bir zulümden kaynaklanmalıdır. Zulüm kavramının evrensel bir tanımla ele alınmasının zorluğu karşısında, her bir olayın ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir²³. Bunun yanında, Sözleşme'nin Türkçe'ye çevirisi sırasında zulüm, takibata uğrama olarak yazılmıştır, oysa takibat kelimesi yetkili makamlar tarafından uygulanan bir

²¹ Odman, **Mülteci Hukuku**, s. 91-94.

²² **y.a.g.e.**, s. 96.

²³ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 255-256.

eylem olarak anlaşılmaktadır, ancak zulüm sadece yetkili makamlar eliyle değil, kanunlara uygun davranmayan kesimlerce de gerçekleştirilebilir. Örneğin; İran’da mollalar, ahlak polisleri gibi çeşitli gruplar tarafından özellikle kadınlara baskı uygulanmaktadır. Kadınların, giyim kuşamları, çalışmaları, sokakta yürümeleri dahi devlet dışı bu aktörler tarafından kontrol edilmekte, gerekirse cezalandırılmakta ve yetkili makamlar bu duruma sessiz kalmaktadır. Bu nedenle, zulüm kavramı geniş kapsamda ele alınmalı ve insan haklarının ciddi şekilde ihlali zulüm olarak kabul edilmelidir²⁴. Bir diğer görüşe göre zulüm kavramının net olarak tanımlanmamasının, geniş yorum olanağı sağlanması açısından olduğu düşünülse dahi aynı şekilde egemen devletlere dar yorum imkânı sağlayabilmekte ve belirli sorumluluklar altına girmekten kaçınmalarına neden de olabilmektedir²⁵.

Korku, baskı ve zulmü oluşturan nedenler, kişinin ya doğuştan sahip olduğu ya da sonradan kazanılsa dahi, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan; ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba mensubiyet ya da siyasi düşünceleridir²⁶. Başvuru sahibinin hissettiği zulüm korkusunun, bu nedenlerden hangisinden kaynaklandığının bilinmesi gerekmektedir. Ancak, çoğu zaman bu sebepler iç içe geçmiş olabilmekte ya da bir kişide nedenlerin birden fazlası da bulunabilmektedir²⁷.

1.1.2.2.1. Irk

1951 Sözleşmesi’nde tanımlanan bir unsur olduğu için, BM. 1966 Tarihli Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme’nin²⁸ 1. maddesindeki tanım benimsenerek; ırk teriminin; ırk, renk, soy veya ulusal ya da etnik köken ayrımlarını içerecek şekilde anlaşılması gerekmektedir²⁹. Bu belirlemede, klasik anlamdaki ırk ayrımının yanında, fiziksel ve kültürel farklılıkları olan Yahudiler, çingeneler³⁰ gibi, toplum grupları da yer almaktadır³¹.

²⁴ Odman, **Mülteci Hukuku**, s. 101.

²⁵ Güler, **a.g.m.**, s. 47.

²⁶ Odman **Kadın Mülteciler**, s. 11.

²⁷ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 257.

²⁸ “Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme”,

Humanrightscenter.bilgi.edu.tr(t.y.),

<http://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/IrkAyrımciligininOrtadanKaldirilmasinaDairSozlesme.pdf> (e.t.: 10.05.2017)

²⁹ Odman, **Mülteci Hukuku**, s. 104.

³⁰ Çingene sözcüğü aşağılayıcı bir sözcük olduğundan ve belirli bir grubu aşağıladığından, bu sözcüğün kullanılmamasının uygun olduğu düşünülmele birlikte, uluslararası hukukta geçtiğinden zorunlu olarak kullanılmıştır.

Sözleşme’de bahsedilen ırk terimi, bütün etnik grupları kapsamına almakta ve geniş çerçevede yorumlanmaktadır. Mülteci statüsünün kazanılmasında belirli bir ırka sahip olmak, tek başına yeterli değildir. Bu ırka mensubiyet dolayısıyla bir zulmün varlığı ve bu durumun kanıtlanması gerekmektedir.

İrka dayalı baskı ve zulüm, çoğunluk grup ya da azınlık grup içerisinde yer almakla bağlantılı değildir. İktidar, azınlık grup elinde ise, çoğunluğu oluşturan gruba da baskı ve zulüm gerçekleştirilebilir. Bu baskı ve zulüm; bir ırksal gruba mensup olan kişileri keyfi olarak tutuklama, yasalara aykırı olarak hapsedme, toplumsal yaşama katılmalarını engelleme, toplumun genelinden ayrı yerlerde yaşamaya zorlama, zorunlu çalışmalara tabi tutma, her türlü gelişmelerini engelleme şeklinde olabilir³². Bunun yanı sıra bir diğer görüşe göre; kişinin mensup olduğu ırk ile ilgili kendi algısı ve başkalarının algısı önemsenmelidir³³.

1.1.2.2.2. Milliyet

Milliyet kavramı ile ırk kavramı oldukça paralel, iç içe geçmiş, hatta çoğu zaman birbirleri yerine kullanılan kavramlardır. Milliyet kavramını, hukuki tabiiyet, vatandaşlık gibi, bir devlete hukuken bağlı olmanın yanında, belirli bir etnik gruba, bir dil grubuna bir kabileye ait olmak şeklinde de anlamak gerekir³⁴. Doktrinde de aynı şekilde, milliyet teriminin sadece vatandaşlık bağı ile anlaşılması gerektiği kabul görmüştür. Bunun temel nedeni; bir devletin kendi vatandaşına, vatandaşlık statüsü sebebiyle zulüm etmesinin gerçekleşmesinin çok mümkün görülmemesidir. Ancak, vatandaşlık statüsü geniş yorumla ele alınırsa, vatandaşlıkla bağlantılı hakların uygulanmasında ciddi bir ayrımcılık gerçekleşebilir ve bireyler vatandaşlık haklarından yararlanamayabilirler. Bunun yanında, devletler tarafından, tam bir vatandaşlık ihdas edilmeyen ya da vatandaşlıktan çıkartılan kişilerin, milliyetleri dolayısıyla baskı ve zulüm ile karşılaşması mümkündür³⁵. İsrail Devleti’nde yaşayan Filistinliler veya çeşitli

³¹ Odman, **Mülteci Hukuku**, s. 103.

³² **y.a.g.e.**, s. 104-105.

³³ Süleyman Dost, “Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye’ li Sığınmacıların Hukuki Durumu”, *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 2014, s. 37.

³⁴ Odman, **Mülteci Hukuku**, s. 106.

³⁵ Öztürk, **a.g.e.**, s. 272-273.

uluslardan oluşan bir ülke olarak, Eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, örnek gösterilebilir³⁶.

1.1.2.2.3. Din

Başta İHEB. olmak üzere, pek çok uluslararası düzenleme, kişinin din ve vicdan özgürlüğünü güvence altına almaktadır. İHEB. 18. maddesinde de açıkça görüleceği gibi; “Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğü vardır. Bu hak, din inancını değiştirme özgürlüğünü ve din ya da inancını, tek başına ya da topluca ve açık ya da özel olarak öğretme, uygulama, tören ve ibadet yoluyla açıklama özgürlüğünü içerir.” Bunun yanında, BM. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi³⁷ ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de³⁸ benzer biçimde din ve vicdan hürriyetini koruma altına almaktadır. BMGK. tarafından kabul edilen 1981 Tarihli ve 36/55 Sayılı Din veya İnanca Dayanan Her Türlü Hoşgörüsüzlüğün ve Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri³⁹, de de, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü tanımlanarak, ayrımcılığın anlamı ve yasaklanması düzenlenmiştir.

Dinsel nedenlerden kaynaklanan baskı ve zulüm, çok çeşitli şekillerde meydana gelebilir; ibadetin engellenmesi, dini eğitimin engellenmesi veya belirli bir dinsel gruba ait olunması dolayısıyla ayrımcı önlemlerin alınması gibi⁴⁰.

Din ayrımcılığı, kişilere inanma ya da inanmama durumu sonucunda farklı muamele etmektir. Bir kişi, kanun önünde eşitlik, adalet sürecinde eşitlik, kamu hizmetlerinden yararlanmada eşitlikten, dinsel tercihleri nedeniyle ayrı tutuluyor ve eşitsizlikle karşı karşıya kalıyorsa dinsel ayrımcılık söz konusudur. Dini ayrımcılık, kişiye dini dolayısıyla kötü davranmayı da kapsar. Din ayrımcılığı bazen doğrudan, bazen dolaylı yoldan gerçekleşebilir. Dolaylı ayrımcılığa örnek olarak, kişilerin türban,

³⁶ James C. Hathaway, **The Law of Refugee Status**, L.L.M., J.S.D., Osgoode Hall Law School York University, Butterworths Ltd., Canada, 1991’ den aktaran: M. Tevfik Odman, **Mülteci Hukuku**, ASBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 1995, s. 106.

³⁷ “Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi”, [http://tihv.org.tr\(t.y.\)](http://tihv.org.tr(t.y.)), <http://tihv.org.tr/bm-siyasi-ve-medeni-haklar-uluslararası-sozlesmesi/> (e.t.: 10.05.2017)

³⁸ “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, [http://www.danistay.gov.tr\(t.y.\)](http://www.danistay.gov.tr(t.y.)), <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainshaklarisozlesmesi.pdf> (e.t.: 05.06.2017)

³⁹ “Din veya İnanca Dayanan Her Türlü Hoşgörüsüzlüğün ve Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”, [http://www.uhdigm.adalet.gov.tr\(t.y.\)](http://www.uhdigm.adalet.gov.tr(t.y.)), http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafli-soz/bm/bm_21.pdf (e.t.: 05.06.2017)

⁴⁰ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 258.

burka gibi dini sembol olarak kabul edilebilecek kıyafet türleri ile bir yere alınmamaları gösterilebilir.

Din unsurları; inanç olarak, kimlik olarak ve bir yaşam tarzı olarak birini ya da hepsini kapsar. İnanç; dini, dini olmayan ve dine karşı inançları kapsar. Kimlik olarak; teolojik açıdan değil daha çok ortak inanç, gelenek, aidiyetleri kapsar. Bazen de din bir yaşam tarzı olarak karşımıza çıkabilmektedir⁴¹. Kişilerin din ve inanç özgürlükleri ile ilgili nedenlerle, iltica talebinde bulunabilmesi için, baskı ve zulüm oluşturan nedenler aralarında bir illiyet bağı bulunması gerekmektedir⁴².

Din özgürlüğü, yasalarla, kamu düzeni, güvenliği, sağlığı, ahlakı ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerinin korunması için kısıtlanabilmektedir. Ancak, bu kısıtlamanın yasalarla, dar ve ölçülü bir şekilde yapılması gerekir. Ülke uygulamalarında da konuyla ilgili kısıtlamalar, her zaman zulüm olarak kabul edilmemektedir. Bu kısıtlamalar yorumlanırken, somut olayın şartlarına bakılması gerekmektedir. Bunun yanında, kısıtlamaların çerçevesinin gerçekten insan hakları hukuku içindeki sınırlamalara uygunluğu değerlendirilmelidir. Önemli bir diğer nokta ise; kısıtlanan uygulamanın, başvuru sahibi kişinin mensup olduğu din açısından hangi oranda önem taşıdığıının belirlenmesidir⁴³.

1.1.2.2.4. Belirli Bir Toplumsal Gruba Mensubiyet

1951 Sözleşmesi'nde açıkça bir tanım yine yapılmamış olmakla birlikte; kadınların, aşiretlerin, homoseksüellerin bir toplumsal grup oluşturduğu kabul edilmiştir. Bunun yanında; mülkiyet sahipleri, bir dile mensup azınlıklar, bazı dernek üyeleri, çiftçiler, işçiler gibi gruplar da sayılabilir⁴⁴. Belirli bir toplumsal grup; aynı alışkanlıklara, sosyal statülere ve geçmişe sahip kişiler olarak anlaşılabilir. Toplumsal grup kavramı, genişlemeye müsait ve ucu açık bir kavramdır. Belirli bir grup insanın toplumsal grup oluşturabilmesi için, etnik, kültür, dil, ekonomik faaliyet gibi, ortak değerlere sahip olması gerekmektedir⁴⁵.

Belirli bir toplumsal grup, diğerlerinden farklı özellikleri içermektedir. Bu özellikler; doğuştan gelenler, değiştirilemez olanlar ve değiştirmesi veya reddetmesi

⁴¹ Işıl Özkan, **Göç, İltica ve Sığınma Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2017, s. 95-96-97.

⁴² Odman, **Mülteci Hukuku**, s. 107.

⁴³ Öztürk, **a.g.e.**, s. 269-270.

⁴⁴ Özkan, **a.g.e.**, s. 100.

⁴⁵ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 259-260.

mümkün olmayanlar şeklinde sayılabilir. Doğuştan gelenler; ırk, cinsiyet, zümre, akrabalık, kanuni bağ, dil veya cinsel yönelim olabilir. Değiştirilemez olanlar ise; kişinin geçmişte yaşamış olduğu bir durumdur, belirli bir sendikaya üyeliği gibi, kişi geçmişte yapmış olduğu bu eylem veya seçimi değiştiremez. Diğer sebepler ise; kimlik gibi kişinin değiştirmesi veya reddetmesi mümkün olmayan özellikleri olarak belirtilebilir. Bunun yanında; ortak değer yargıları, aile gibi doğal, değiştirilemez ortak niteliklere sahip olmak ve başkalarının algıları da, belirli bir toplumsal grubun özelliklerindedir⁴⁶.

Bireyler, başka ortak bir niteliğe sahip olmadan, sırf aynı zulme maruz kalmaları dolayısıyla belirli bir gruba mensup sayılmamaktadır. Bunun yanında, belirli bir toplumsal gruba mensubiyet, diğer zulüm sebepleri ile de iç içe bulunabilmektedir. Ancak, belirli bir toplumsal gruba mensubiyette, bu zulüm sebeplerinin etkisi daha farklı şekillerde kendini gösterir. Örneğin; dini sebeplerle bir takım yükümlülükler veya cezaların öngörüldüğü bir toplumda, bu durumdan kaçmak için sığınma başvurusunda bulunan kadınlar, dine dayalı baskı ve zulüm sebebini öne sürebilirler. Kişilerin kadın olması, dine dayalı baskı ve zulüm için zorunlu bir nitelik değildir. Ancak, bu duruma maruz kalan kadınlar bir sosyal grup olarak kabul edildiğinde, temel nitelik toplumsal cinsiyet sebebidir. Sosyal grubun nitelikleri sınırlı değildir ve başvuru süresince ortaya çıkmaktadır⁴⁷.

1.1.2.2.4.1. Belirli Bir Toplumsal Grup İçinde Kadınlar

Cinsiyet temelli ayrımcılığın uluslararası hukukta yasak olmasına rağmen, cinsiyet, 1951 Sözleşmesi'nde baskı ve zulüm oluşturan nedenler arasında sayılmamıştır. Avrupa Parlamentosu tarafından 1984 yılında alınan bir karar doğrultusunda, cinsiyete dayalı baskı ve zulmün, belirli bir toplumsal grup içine alınması istenmiş, ancak bu karar kabul görmemiştir⁴⁸. 1985 Tarihli 39 Sayılı BM. Yürütme Kurulu Kararı'nda ise; kadın ve kız çocuğu sığınmacıların, hassas durumları nedeniyle, fiziksel şiddete, cinsel istismara ve ayrımcılığa maruz kalabileceği belirtilmekte ve bu kişilerin acil ve sürekli ihtiyaçlarının giderilebilmesi için devletlerin BM ile eşgüdümü çalışması önerilmektedir. Bunun yanında, bahse konu karar ile

⁴⁶ Özkan, **a.g.e.**, s. 101-102.

⁴⁷ Öztürk, **a.g.e.**, s. 283-284.

⁴⁸ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 25.

kadınların belirli bir toplumsal grup içinde sayılabileceğine dikkat çekilmesi önemlidir⁴⁹.

Cinsiyete dayalı başvurular genellikle kadınlar tarafından kullanılmaktadır. Bunlara örnek olarak; cinsel şiddet, aile içi şiddet, toplumsal kurallar nedeniyle, baskı altında tutulmak, kadın sünneti, insan ticareti, fuhuşa zorlama sayılabilir⁵⁰. Cinsiyet doğuştan ve değişmez bir nitelik olması nedeniyle, bir alt grup olarak kabul edilmelidir. 1951 Sözleşmesi'nde yer verilmemiş olsa dahi, cinsiyet faktörü ile aile kavramı ve ailelerin birleştirilmesi konusu da, belirli bir sosyal grup içerisinde değerlendirilmektedir. Bazı ülkeler ailelerin birleştirilmesini kabul etmekte, ancak aileye katılan üye olan kadına, daha düşük statü vermekte, bu da genellikle sadece oturma izni verme olarak cereyan etmektedir. Bu durumda da, sınır dışı edilme veya gerigönderilmemeye karşı korunmamaktadır⁵¹. Aile ilişkileri, özellikle yaşanan mültecilik süreci içerisinde ayrı bir önem taşımaktadır. Kuzey ülkelerinde, bir kişi bahsedilen statüyü kazandığı takdirde, kişinin, ailesi ile birleşimi normal karşılanmaktadır. Gelir seviyesi daha düşük devletler ise, bu konuyla alakalı idari zorluklar öne sürebilmektedir. Ancak, kabul edilebilen aile üyeleri, çeşitli kriterlere uyuyorsa ülkeye gelebilmektedir. Geçici koruma altındaki kişilerinde bu hakka sahip olduğu söylenebilmektedir. Aile birleşimi konusunda, devletlerin farklı uygulamaları bulunmaktadır. Çoğu devlette, farklı cinsiyetteki karı-koca ve çocuklarda tanım dâhilindedir⁵².

Avrupa Birliği-AB. Bakanlar Konsey'i tarafından kabul edilen; 2003 Tarih ve 86/EC (AT) Sayılı Aile Birleştirme Hakkı ile İlgili Konsey Yönergesi⁵³, konu ile ilgili önem taşımaktadır ve bu açıdan genel hatları ile anlatılması konumuz açıdan destekleyici bir niteliktedir. Yönerge'nin ön sözünde yer alan hususa göre;

Aile birleştirme, aile yaşamını mümkün kılmak açısından gereklidir, üye devletler, bu Yönerge hükümlerini cinsiyet, ırk, renk, etnik ve sosyal köken, genetik özellikler, dil, din ya da inanç, siyasal ya da diğer fikirler, ulusal bir azınlığa mensubiyet, servet, doğum, maluliyet, yaş ve cinsel tercihler konusunda ayırım yapmadan uygulamalıdır.

⁴⁹ Öztürk, a.g.e., s. 285.

⁵⁰ Kadına karşı şiddet ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. M. Tefik Odman, Lütfiye Odman, **Kadına Karşı Şiddet Bağlamında Cinsel Şiddet**, Çağ Üniversitesi Yayınları No: 20, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 9, Birinci Baskı, Adana, Şubat 2017. Ayrıca bkz. Çiçekli, a.g.e., s. 260.

⁵¹ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 27.

⁵² Özkan, a.g.e., s. 341-342.

⁵³ BMMYK/T.C. İç İşleri Bakanlığı, **İltica ve Göç Mevzuatı**, Ankara, 2005, s. 163.

Bunun yanında, yine ön sözde; mülteciler için daha elverişli şartların oluşturulmasına dikkat çekilerek, kadın ve çocuk haklarına özellikle uygulanabilir olması önemsenmiştir.

Yönerge'nin 1. bölümünde genel hükümlere yer verilmiş ve 2. maddesinde tanımlamalar yapılmıştır. İlgili maddeye göre tanımlara bakılacak olursa; üçüncü ülke vatandaşı; Birliğin vatandaşı olmayan kişi, mülteci; 1951 Sözleşmesi'ne göre mülteci statüsüne sahip üçüncü ülke vatandaşı ya da vatansız kişi, sponsor; aile birleştirmesi için başvuruda bulunan ya da aile üyelerinin kendisine katılmak amacıyla başvurduğu, Üye Devletlerden birinde yasal olarak ikamet eden, üçüncü ülke vatandaşı kişidir. Aile birleştirme ise şu şekilde tanımlanmıştır; Üye Devletlerden birinde yasal olarak ikamet eden bir üçüncü ülke vatandaşının aile üyelerinin bu devlette aile birliğinin oluşması için, aile birliğini korumak üzere Üye Devlet' e girişi ve ikamet etmesi demektir. Aile birleşmesinde, ailenin meydana gelişinin, ikamet edenin ülkeye girişinden önce ya da sonra gerçekleşmiş olmasına bakılmaz.

Yönerge'nin 3. maddesinde aile birleşiminin uygulanabileceği ve uygulanamayacağı durumlar sayılmıştır. Madde'ye göre; sponsorun, üye devlet tarafından verilen bir yıl veya daha fazla süre için geçerli olan bir ikamet izni bulunması veya sürekli ikamet hakkı elde edilebileceğine dair makul bir durumun olması ve aile üyelerinin üçüncü ülke vatandaşı olmaları durumunda uygulanacaktır. Madde'ye göre uygulanamayacak durumlar şu şekilde sayılabilir; sponsorun mülteci statüsü hakkındaki başvurusu kesin bir karara bağlanmamışsa, sponsor, geçici koruma esaslarına dayanarak ikamet izni almış veya ikamet iznine başvurmuş ve ikamet izni ile ilgili başvurusu kesin bir karara bağlanmamışsa. Aynı şekilde Birlik vatandaşlarının aile üyelerine de uygulanmayacaktır.

Yönerge'nin 2. bölümünde aile üyelerinin tanımlamaları yapılmıştır. 2. bölüm 4. maddeye göre, ülkeye girişlerine ve ikametine izin verilecekler şunlardır; sponsorun eşi, sponsorun küçük çocukları, sponsorun kendisine bağımlı olan çocukları, sponsorun eşinin velayetinde olan, kendisine bağımlı çocukları, sponsorun ya da eşinin bakmakla yükümlü olduğu ve menşe ülkesinde yeterli aile desteğinden mahrum olan birinci dereceden üstsoy akrabaları, sponsorun ya da eşinin sağlık nedeniyle kendilerine bakamayan, evlenmemiş yetişkin çocukları, sponsorun üçüncü ülke vatandaşı olan ve uzun süreli ve istikrarlı bir ilişkisi bulunan partneri⁵⁴.

⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **y.a.g.e.**, s.163-177.

Toplumsal cinsiyetin, belirli bir toplumsal grup oluşturmasının kabul edildiği ilk karar; 1987 Tarihli Zekiye İnciryan isimli bir Ermeni kökenli Türk vatandaşı hakkında verilmiştir. Kanada Göç Yüksek Kurulu; dul bir kadın olan Zekiye İnciryan'ın, her gün cinsel açıdan taciz edilmesi ve saldırıya uğraması ile ilgili, kişinin, hükümet tarafından korunmadığı ve bir kadının erkek bir akrabasının koruması olmadan yaşamasının mümkün olmadığını belirterek, Müslüman bir ülkede, erkek bir akrabasının korumasından yoksun şekilde yaşayan bekâr kadınlardan oluşan bir sosyal gruba dâhil olduğu kabul edilmiş ve bu bağlamda iltica talebini uygun görmüştür.⁵⁵

Doğan tarafından aktarılan, İngiltere’de Islamand ExParte Shah kararı önemli bir örnektir. Doğan tarafından yapılan bu karar incelemesi; İngiltere’nin en yüksek yargı organı olan Lordlar Kamarası tarafından Shahanna Islam ve Syeda Shah adlı Pakistanlı iki kadının Temyiz Mahkemesi tarafından reddedilen sığınma başvurularının incelenmesi ve iltica taleplerinin kabul edilmesi ile ilgilidir. Bu iki Pakistanlı kadın, kocalarından şiddet görmüş ve zina yapmakla suçlanmışlardır. Aynı şekilde ülkelerine geri gönderildikleri takdirde zina ile suçlanacaklarını ve suçlu bulduklarında da kırbaç veya taşlama cezası ile cezalandırılacaklarını belirtmişleridir. Kadınlar, zina ile ilgili olarak şahitliklerinin geçerli olmadığını, Pakistan’da hükümlü bulunan kadınların yarısının zina suçlaması ile içerde bulunduğunu, kadınların 2 ya da 3 yıl içerde kaldıktan sonra çoğunun delil yokluğundan serbest bırakıldığını, bu durumunda zulüm ve ayrımcılığa yol açtığını söylemektedirler. Ayrıca, kadınlar, Pakistan’da birçok kadının eski kocasının, kadınların boşanmasını ve yeniden evlenmesini engellemek için bu yola başvurduğunu, zina suçlaması yapıldığında ülke makamlarının kadınları korumada gönülsüz davrandığını veya korumak istemeyip ayrımcı muamelelere maruz bıraktıklarını belirterek iltica talebinde bulunmuşlardır. Temyiz Mahkemesi, kadınların iltica taleplerini, bu kadınların doğuştan ve değiştirilemez ortak özelliklere sahip olmadığını ve ortada bir toplumsal grup veya 1951 Sözleşmesi kapsamında “Pakistanlı Kadınlar” diye bir grup bulunmadığını, böyle bir toplumsal grup bulunsa dahi, zulmün bu toplumsal gruba mensubiyetten kaynaklı olarak gerçekleşmediğini, koca şiddetinden kaynaklandığını belirterek reddetmiştir. Lordlar Kamarası, dosya önlerine geldiğinde daha önce benzer bir vaka olmadığı için, Amerika Temyiz Mahkemesi’nin Acosta ve Avustralya Yüksek Mahkemesi’nin A. v. MIEA kararları ışığında konuyu tartışmıştır. Bu kararda, Lordlar Kamarasının davaya bakan heyeti beş kişiden oluşmaktadır ve

⁵⁵ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 28.

karar, dörde karşı bir oyla alınmıştır. Çoğunluk görüşüne karşı çıkan kişi; Lord Millett'tir. Bahsedilen kararda özellikle Lord Steyn ve Lord Hoffmann'ın diğer ülke uygulamalarına atıfta bulunarak “belirli bir toplumsal grup” ile ilgili yaptıkları değerlendirmeler, bu husustan ne anlaşılması ile ilgili önemli tartışmalar içermektedir. Lord Steyn, dava ile ilgili olarak şu görüşleri belirtmiştir: Mülteci statüsü verilmesine neden olan toplumsal grup kavramında, “Pakistanlı kadınlar” diye bir gruptan söz edilmesi uygun olmamaktadır, daha dar bir grup üzerinden sonuca varılması gerekmektedir. Buna göre; “zina ile suçlanan ve devletlerinden yeterli koruma bulamayan Pakistanlı kadınlar” 1951 Sözleşmesi ekseninde bir toplumsal grup olarak kabul edilebilir. Bu durumda; zulme uğrama tehditleri dışında, bir takım karakteristik özellikleri olan bir gruptan söz edilebilmektedir. Bahsedilen bu grup; zulme uğrama tehdidi dışında, zina suçlaması ile karşılaşan ve Pakistan devleti tarafından yeterince korunamayan kadınlardan oluşmaktadır. Pakistanlı diğer kadınlardan ayrılan bu kadın grubuna yönelik zulüm kocalarının şiddetinden değil, ülkelerinde genel olarak kadınlara uygulanan ve devletlerinin kadına yönelik şiddeti mazur gören, kadınları şiddete karşı yeterince koruyamayan cinsiyetçi ve ayrımcı politika ve uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Bu sebeplerle, söz konusu kadınların 1951 Sözleşmesi kapsamında belirli bir toplumsal gruba mensup olmaları nedeniyle zulme uğrayacak kişiler olarak kabul edilmeleri, başvurularının bu şekilde değerlendirilmesi ve Pakistan'a geri gönderilmemeleri İngiltere için bir yükümlülüktür.

Lord Hoffman'ın görüşlerinde ise dikkat çeken noktalar şunlardır: bir toplum içinde ki gruptan ve o gruba mensubiyetten söz edebilmek için, öncelikle o grubun yer aldığı toplumu ve bu grubun toplumun genelinden nasıl ayrıştığının belirlenmesi gerekir. Olayda yer alan toplum; Pakistan toplumdur ve Pakistan'da zina ile suçlanan kadınların, Pakistan toplumu içinde ayrı bir grup oluşturması mümkündür. Aynı şekilde, Kanada Yüksek Mahkemesi'nin Ward kararında belirtilmektedir ki; dil ve cinsel yönelim sebepleri ile zulme uğrayabilecek kişiler, 1951 Sözleşmesi anlamında toplumsal bir grup olarak kabul edilebilir. Bunun yanında, yine kimlerin toplumsal grup teşkil ettiğinin tartışıldığı Yeni Zelanda iltica makamları tarafından verilen Re G.J.41 kararında, homoseksüel kişilerin zulme uğrama tehlikesi karşısında 1951 Sözleşmesi anlamında bir toplumsal grup olarak kabul edilebilecekleri belirtilmiştir. Sonuç olarak, İngiltere'de “Mülteci Statüsünün Verilmesinde Göz Önüne Alınması Gereken Toplumsal Cinsiyet İlkelerine İlişkin Kılavuz'da”, kadınlar açısından 1951 Sözleşmesi anlamında zulüm kavramı; “ciddi zarar+devlet korumasının bulunmaması” şeklinde

formüle edilmektedir. Pakistan devleti, bu kadınları koruyamamakta ya da korumakta gönülsüz davranmaktadır. Mevcut yerleşik hukuksal ve idari uygulamalara bakıldığında; Pakistan’da zina ile suçlanan, her iki kadının da polise veya mahkemeye başvurmasının herhangi bir faydası bulunmamaktadır. Dolayısıyla, İslami gelenekleri ihlal etmekle suçlanan ve toplumun geneli tarafından bu nedenle kınanan, kocaları tarafından terk edilip Pakistan’da devlet korumasından yoksun olan bu kadınların, 1951 Sözleşmesi kapsamında belirli bir toplumsal gruba mensubiyetleri ile zulme uğrayacak kadınlar olarak kabul edilmeleri mümkündür⁵⁶.

Toplumsal cinsiyet nedeniyle başvuruların çoğu; aile içi şiddet, kadın sünneti ve cinsel yönelim nedenleriyle oluşmaktadır. Tüm nedenler, belirli bir toplumsal grup kavramı içerisinde yer almaktadır. Ancak, aile içi şiddet ile ilgili olan başvuruların değerlendirilmesi oldukça zordur. Sözleşme kapsamında ki zulüm ile bu zulüm sebepleri arasında bir bağlantı bulunması gereklidir. Aile içi şiddet görmesi nedeniyle, mültecilik başvurusunda bulunan kadının, belirli bir toplumsal gruba mensup olması nedeniyle, bu şiddet eyleminin gerçekleştirilmesi gereklidir. Ancak aile içi şiddet sebepleri genellikle kişiseldir. Bu durumda bahsedilen bağlantı oluşmamaktadır ve uygulamada sorun yaşanmaktadır. Bu sebeple, yukarıda aktarılan kararda da görüldüğü üzere, arada ki bağlantıdan ziyade önemsenmesi gereken, bahsedilen belirli bir toplumsal grup içinde zulüm gören kişiyi ülke mercilerinin koruyamaması ya da korumak istememesidir⁵⁷.

Kadın sünneti olarak adlandırılan⁵⁸, FemaleGenitalMutilation-FGM. de, kız çocukları açısından önemli mültecilik sebeplerinden biridir. Bu durum kız çocuklarına karşı gerçekleştirilen en belirgin toplumsal cinsiyet ayrımlarından birisidir.⁵⁹ Dünya üzerinde ikiyüzmilyondan fazla kadın bu uygulamaya maruz kalmıştır ve genellikle bu uygulama onbeş yaşına kadar gerçekleştirilmektedir⁶⁰. Bu konu daha detaylı olarak cinsiyete dayalı ayrımcılık başlığı altında incelenecektir.

⁵⁶ Recep Doğan, “Kadının Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetten Kaynaklanan Sığınma Hakkı”, *TBB Dergisi*, 2017, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-130-1658> (e.t.: 18.05.2017)

⁵⁷ Öztürk, **a.g.e.**, s. 290.

⁵⁸ Kadın Sünneti ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. M. Tevfik Odman, **Kadın Mülteciler**, AÜ. SBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları No: 19, Ankara, 1996, s. 72-75.

⁵⁹ Önder Beter, **Sınırlar Ötesi Umutlar Mülteci Çocuklar**, SABEV Yayınları, Ankara, 2006, s. 61.

⁶⁰ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/> (e.t.: 18.05.2017)

1.1.2.2.5. Siyasi Düşünce

Düşünce ve ifade özgürlüğü; İHEB., BM. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nde⁶¹ güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden biridir. İltica başvurusunda bulunan kişinin, hükümetle farklı görüşlerde olması yeterli değildir. Bu görüşleri sebebiyle, baskı ve zulüm tehlikesi ile karşı karşıya bulunması gerekmektedir. Bunun dışında, siyasi düşünce nedeniyle, baskı ve zulmün gerçekleştiği iddiasının kabulü için, kişiye yönelik eylemlerin ağır ve ciddi olması gerekmektedir.

Bunun yanında siyasi görüşü sebebiyle zulme uğraması durumunun geniş şekilde ele alınması ve salt siyasi eylem şeklinde anlaşılması gerekmektedir. Kişi, düşüncesini ülkesinden ayrıldıktan sonra açıklayabilir, baskıcı rejimlerde siyasi düşünceyi ülke içinde açıklamakta mümkün görünmemektedir, bunun yanında; kişinin inancı, yaşam tarzı, ülkesinde ki sosyal ve siyasal koşullar, ülkede ki siyasi iktidarın yapısı, düşüncenin açıklanıp, açıklanmadığı, açıklandığı takdirde ülkede ki siyasi iktidarın konu ile ilgili tutumu gibi pek çok unsurda göz önünde bulundurulmalıdır⁶².

Siyasi görüşü dolayısıyla, kovuşturma söz konusu ise, burada üzerinde durulması gereken nokta, bu kovuşturmanın kişinin salt siyasi düşüncesinden mi, yoksa bu düşünceye bağlı olarak gerçekleştirilen bir eylemden mi kaynaklandığı hususunun tespitidir. Kovuşturma, o ülke kanunlarında cezayı gerektiren siyasi amaçlı eylemler için yapılmış ve verilecek ceza o ülkenin hukuk düzenine uygunsuzsa, kovuşturmadan duyulan korku, tek başına mülteci statüsünün kazanılması için yeterli değildir⁶³. Bunun dışında, İHEB. 14. maddesi 2. fıkrasında da belirtildiği üzere; gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlar ve BM. amaç ve ilkelerine aykırı eylemlerinden kovuşturma altında bulunanların, bu haktan yararlanamayacağı belirtilmiştir. Siyasal düşünce, diğer koşullarında gerçekleşmesi halinde mültecilik sebebi olarak kabul edilir. Son olarak, kişi siyasi düşüncesini ülkeden ayrılmadan açıklamış olabileceği gibi, düşüncelerini sığınma ülkesinde açıklamış ve bu nedenle ülkesine dönemiyor da olabilir. Bu durumda göz önünde bulundurulması gereken husus; kişinin açıklamış olduğu düşüncelerinden, ülke makamlarının haberdar olup olmadığı ve haberdar olmaları halinde kişiye karşı baskı ve zulüm sayılacak bir tutum içinde olup olmayacaklarıdır. Bazı durumlarda da, ülke makamları haberdar olmasa dahi, açıklanan görüş sonucunda kişi, ülke makamları

⁶¹ Bkz. **Resmi Gazete**, 19Mart 1954, Sayı: 8662.

⁶² Odman, **Mülteci Hukuku**, s. 109-110.

⁶³ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 262.

ile ters düşebilmektedir, bu durumda da kişinin baskı ve zulüm altında bulunduğunu kabul etmek gerekir⁶⁴.

1.2. Türk Hukukuna Göre Sığınmacı, Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma Ve Geçici Koruma

Türkiye, tarihi boyunca çeşitli nedenlerle göç ve iltica eden kişilerin yoğunlukla kullandığı bir ülkedir. Bu nedenlerin başında, jeopolitik konumu gelmektedir; Türkiye, Avrupa ve Ortadoğu arasında tampon bir bölge oluşturmaktadır, bunun yanında Afrika, Asya ve Avrupa'yı birleştiren Akdeniz üzerinden gerçekleştirilen transit göçlerin yoğunlukta olduğu bir ülke konumundadır. Bu düzensiz göç hareketlerinin, ülkemiz üzerinde gerçekleşmesini, salt olarak coğrafi konumuna bağlamamak gerekir. Bunun dışında; Türkiye'ni AB. ülkelerine göre, vize uygulamalarının daha esnek olması, sığınmacılık konusunda direkt muhatap olunabilecek Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin-BMMYK. ülkede faaliyet göstermesi ve insan kaçakçılığının ülkede yer bulabilmesi de bu nedenler arasındadır. Türkiye, bu özellikleri dolayısıyla yoğun sığınmacı hareketlerine açık bir konumdadır ve üçüncü bir ülkeye gitmek isteyen sığınmacıların da yoğunluklu olarak tercih ettiği bir ülkedir⁶⁵.

Türkiye 1967 Protokolü ile değişik 1951 Sözleşmesi'ni coğrafi kısıtlama şartıyla kabul etmiştir. Buna göre Avrupa'da meydana gelen olaylar neticesinde, sığınma talebinde bulunan kişilere mülteci statüsü verilmektedir. Avrupa dışında meydana gelen ve mültecilik şartını taşıyan kişiler ise, 4 Nisan 2013 Tarihli ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu-YUKK.⁶⁶ yürürlüğe girinceye kadar, sığınmacı olarak kabul edilmekte ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar, ülkede kalmalarına izin verilmekteydi. Avrupalı olmayan sığınmacılar, üçüncü bir ülkeye sığınma başvurusunda bulunduğu süre içerisinde, oturma izni alabilmek için yerel idari makamlara başvurmak ve BMMYK.ya kayıt yaptırmak zorundaydı. Coğrafi çekincenin bir sonucu olarak mülteci ve sığınmacı kavramları; uluslararası hukuktan farklı olarak gelişim göstermektedir⁶⁷. Bunun yanında sığınma başvurusunda bulunulan devletin

⁶⁴ Odman, **y.a.g.e.**, s. 111.

⁶⁵ Bilhan Kartal-Emre Başçı, "Türkiye' ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri", *C.B.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, 2014, s. 284-285.

⁶⁶ Bkz. **Resmi Gazete**, 11 Nisan 2013, Sayı: 28615.

⁶⁷ Yasin Poyraz, "Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, 2012, s. 63.

uluslararası yükümlülüklerine göre, sığınma başvurusunda bulunan kişilere farklı hukuki statüler uygulayabilmesi ya da farklı uluslararası koruma çeşitleri öngörmesi mümkündür. Çünkü statü tespiti genellikle sığınılan ülkenin yetkili makamlarınca yapılmaktadır⁶⁸.

Türkiye'nin ulusal mevzuatının temelini de 1951 Sözleşmesi oluşturmakta ve mevzuat bu coğrafi çekince üstünden şekillenmektedir. Türkiye'de ulusal mevzuat sırasıyla, 1994 yılında kabul edilen Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik-İltica Yönetmeliği⁶⁹, YUKK. ve 2014 yılında kabul edilen Geçici Koruma Yönetmeliği-GKY.⁷⁰ kapsamında incelenecektir.

1.2.1. 1994 İltica Yönetmeliği

İç hukukumuzda 1994 yılında kabul edilen İltica Yönetmeliği'ne kadar, sığınma ve iltica konusunda bütünlük bir mevzuat bulunmamakta, bunun yerine çeşitli kanunlarda yer alan hükümlerle çözüm sağlanmaya çalışılmaktaydı⁷¹. İltica Yönetmeliği ile ilk kez geçici koruma ve kitlesel sığınma ile ilgili hükümlere yer verildiğini görmekteyiz⁷². İltica Yönetmeliği'nin amaç başlıklı 1. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, Yönetmelik; 1) Ülkemize münferiden iltica eden, 2) Başka ülkelere iltica etmek üzere ülkemizden ikamet izni talep eden, 3) Topluca iltica veya sığınmak amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara, 4) Olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacaktır. Yönetmeliğin 3. maddesinde ise mülteci ve sığınmacı tanımlarına yer verilmiştir;

1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 Tarihli Protokol ile diğer kanun, tüzük ve yönetmeliklerdeki tanımlar saklı kalmak üzere bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

Mülteci; Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı

⁶⁸ Dost, **a.g.m.**, s. 44-45.

⁶⁹ Bkz. **Resmi Gazete**, 30 Kasım 1994, Sayı: 22127.

⁷⁰ Bkz. **Resmi Gazete**, 22 Ekim 2014, Sayı: 29153.

⁷¹ Bekir Parlak-Ali Utku Şahin, "Türkiye İltica ve Göç Mevzuatının Coğrafi Kısıtlama Uygulaması Yönünden Analizi", *TESAM Akademi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2015, s. 71.

⁷² Çiçekli, **a.g.e.**, s. 321.

olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,

Sığınmacı: ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade eder.

Yönetmelik'te yer alan mülteci ve sığınmacı kavramları, coğrafi çekince nedeniyle, uluslararası hukuktan farklı anlamda kullanılmaktadır. Uluslararası hukukta, şartları taşıyan bir sığınmacının mülteci statüsü kazanması mümkünken, hukukumuzda sadece Avrupa ülkelerinden gelen kişilere mültecilik statüsü verilmesi nedeniyle, sığınmacı statüsü verilen kişinin, mülteci statüsü alabilmesi mümkün değildir⁷³.

Yönetmeliğin 4. maddesine göre, ikamet izni için başvurulacak makam valiliklerdir. 6. maddeye göre, ikamet iznine karar verme yetkisi ise, İçişleri Bakanlığına verilmişti, Bakanlık uygun göreceği hallerde, bu yetkiyi valiliklere devredebilmektedir. Yönetmeliğin 3. bölümü; sığınmak amacıyla, topluca sınırlarımıza gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine karşı alınacak tedbirleri düzenlemekteydi. Bu bölüm içerisinde yer alan 8. maddeye göre; uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlükler saklı kalmak koşuluyla ve aksine bir karar alınmadıkça, sınırda durdurulması ve sığınmacıların sınırı geçmelerinin önlenmesi esas alınmaktaydı. Bu maddeye bir eleştiri bulunmaktadır; uluslararası hukukta güvenli bölgeye kabul sığınmanın temellerindedir ve bu anlamda bu madde uluslararası hukukla bağdaşmamaktadır. Yalnız, maddenin başında uluslararası hukuka yapılan atıfla, bir anlamda gerigöndermeme ilkesinin de gözetildiği anlaşılabilmektedir⁷⁴.

İltica Yönetmeliği'nin 4. Bölümü ise; sınırlarımıza topluca gelen veya sınırlarımızı topluca geçen mülteci ve sığınmacıların ülkemize kabulünü düzenlemekteydi. Ancak bu maddede kabul usulü ile ilgili açık bir düzenleme yapılmamıştır, bunun nedeni; idari makamın takdir ve yetkiyi elinde tutmak istemesinden kaynaklandığı düşünülebilir⁷⁵. 4. bölüm içerisinde yer alan 9. madde de;

⁷³ Bülent Çiçekli, "Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler: Sınıflandırma ve Yasal Statünün Belirlenmesine İlişkin Sorunlar", *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyumu*, 15-16 Mayıs 2009, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2010, s.337.

⁷⁴ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 321.

⁷⁵ Odman, *Mülteci Hukuku*, s. 184.

muharip yabancı ordu mensuplarının ve sivillerin birbirlerinden ayrılacağı ve mülteci ve sığınmacıların silahlardan arındırılacağı düzenlenmişti. 10. madde ise; Türkiye’ den iltica talep edenlerin veya sığınmacıların ülkede buldukları süre içerisinde, devletin himayesi altında bulduklarını belirtmekte ve güvence altına almaktaydı. Aynı şekilde, Yönetmeliğin 11. maddesi ile kampların; Genelkurmay Başkanlığı’nın koordinasyonu ile İçişleri Bakanlığı’nın tespiti sonucu valiliklerce kurulması öngörülmekteydi. 11. madde ile ilişkili olarak 14. maddeye göre; kampların yönetimi ve buradaki mülteci ve sığınmacıların muhafaza ve disiplinin valilikler tarafından sağlanması hüküm altına alınmıştı. Son olarak 26. madde incelenecek olursa, bu maddeye göre; topluca sığınan ve topluca iltica eden mültecilerin; savaş, silahlı çatışma veya krizin sona ermesi durumunda, uyuşu buldukları devlete iade edilecekleri belirtilmekteydi. Bu düzenlemeden anlaşılacağı üzere, Yönetmelik; kitlesel sığınma arayan kişilere sadece geçici koruma sağlamaktaydı⁷⁶.

Bütün bu düzenlemelere rağmen, 1994 Yönetmeliği mülteci hukuku konusundaki eksikliği tam olarak giderememiştir. Bu sebeple, İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 2005 yılında Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen ve Türkiye’nin iltica politikasında önemli değişiklikler doğuran eylem planına da değinilmelidir. Bu eylem planında; uluslararası mevzuata uyum sağlanabilmesi için yapılması gereken hukuki düzenlemeler, idari ve fiziki altyapıların geliştirilmesine yönelik atılması gereken adımlar, gerçekleştirilmesi gereken yatırım ve tedbirler belirtilmiştir. Aynı zamanda, bu ulusal eylem planında coğrafi kısıtlamanın sebepleri ve bu kısıtlamanın kaldırılması için gerekli şartlara da yer verilmiştir. Bu ulusal eylem planında, yer alan hususların pek çoğu YUKK.nda yer almıştır⁷⁷.

1.2.2. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

YUKK.nun amaç başlıklı 1. maddesine göre kanun; yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’den çıkışları ve koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamını, bu koruma ile ilgili usul ve esaslarını ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün-GİGM. kuruluş, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir.

⁷⁶ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 322.

⁷⁷ Parlak-Şahin, **a.g.m.**, s. 72-73.

Kapsam başlıklı 2. maddeye göre Kanun; yabancılarla ilgili iş ve işlemleri, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye'ye gelen yabancılara acil olarak sağlanacak korumayı, GİGM.nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını kapsamaktadır. Tanımlar başlıklı 3. maddesinde; uluslararası koruma; mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü ifade etmektedir. Dolayısıyla, geçici koruma, uluslararası koruma kapsamına girmemektedir. Bu uluslararası koruma statüleri ve uluslararası korumadan hariç tutulma, Kanun'un 61-64. maddeleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 91-95. maddelerinde ise, Geçici Koruma Statüsü tanımlanmaktadır. Bu anlamda bakıldığında, Kanun dört tür koruma statüsü düzenlemektedir; mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma.

Kanun'un getirdiği önemli yeniliklerden kısaca söz edecek olursak, bunların başında yabancılar ile ilgili yetkili makamın değişmesi gelmektedir. Kanun ile birlikte, yetki Emniyet Genel Müdürlüğü-EGM.nden alınarak GİGM.ne verilmiştir. Bunun dışında kabul ve barınma merkezleri yine genel müdürlük izni ile kamu kurum ve kuruluşları, Türk Kızılay Derneği ve konu ile ilgili uzmanlığı bulunan ve kamu yararına çalışan derneklerle birlikte işletilebilecektir⁷⁸.

1.2.2.1. Mülteci

Mülteci tanımlaması YUKK. 61. maddesinde düzenlenmektedir. Bu maddeye göre, mülteci;

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.

Kanun'daki düzenlemeye bakıldığında, 1951 Sözleşmesi ile paralel olduğu ve aynı düzenlemeyi içerdiği gibi, coğrafi kısıtlamaya da yer verildiği görülmektedir.

⁷⁸ Mülteci Hakları Derneği, **Mülteci Bülteni**, İstanbul, 2014, s. 43-44.

Metinden de anlaşıldığı üzere, Türkiye tarafından sadece, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle, ülkesini terk etmek durumunda kalan ve sığınma arayan kişilere mülteci statüsü verilmektedir. Avrupa ülkelerinin tanımı ise, Kanun'un 3 üncü maddesinde Avrupa Konseyi üyesi devletler ile Bakanlar Kurulu'nun belirleyeceği devletler şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye, coğrafi kısıtlamayı devam ettirmesi sebebiyle, eleştirilmesine karşın, bu kısıtlamayı savunan görüşlerde bulunmaktadır. Buna göre; özellikle Suriye olaylarında ortaya çıkan kitlesel sığınma durumunda açıkça görülmektedir ki, konumu dolayısıyla Türkiye'nin bu tür sığınma akınlarına uğrama potansiyeli yüksektir ve bu nedenle coğrafi kısıtlama uygulaması yerinde bir karardır⁷⁹.

1.2.2.2. Şartlı Mülteci

Şartlı mülteci tanımlaması, YUKK.nun 62. maddesinde düzenlenmektedir. Bu maddeye göre şartlı mülteci;

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında "şartlı mülteci" statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir.

Şartlı mülteci statüsü, 1951 Sözleşmesi'nde yer almamaktadır, bu anlamda YUKK.nu yeni bir statü ihdas etmiştir. Tanım, Türkiye'nin coğrafi kısıtlama eksenini üzerinden yapılmıştır. Bir görüşe göre; Türkiye, bu statü ile coğrafi kısıtlamayı aşarak, üzerindeki eleştirileri hafifletmek istemiş ve mülteci statüsü verilemeyen kişilerin, üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar, Türkiye' de kalmasının yolunu açmıştır. Bunu bir anlamda, hukuki olmasa da fiili ve dolaylı yoldan mültecilik olarak görmek mümkündür. Bunun yanında, bu çözüm yolu insan hakları hukuku ve insancıl hukuk sistemi ile uygun düşmektedir⁸⁰.

⁷⁹ Dost, **a.g.m.**, s. 46.

⁸⁰ **y.a.g.m.**, s. 48-49.

1.2.2.3. İkincil Koruma

YUKK.nun 63. maddesinde, ikincil koruma tanımlanmaktadır. Anılan maddeye göre, ikincil koruma şu şekilde tanımlanmıştır;

Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında "ikincil koruma" statüsü verilir.

İkincil koruma statüsü de, şartlı mülteci statüsü gibi, 1951 Sözleşmesi'nde yer almayan ve temelini uluslararası hukuk ve AB. müktesebatından alan, insan hakları hukuku ve insancıl hukuk sistemine uygun olarak ortaya çıkan bir koruma çeşididir. Kanun metninden açıkça anlaşıldığı üzere, ikincil koruma statüsünün kazanılması için, iki temel şart öngörülmüştür; bunlardan ilki kişinin, mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilememesidir. İkinci şart ise; menşe ülkesi veya ikamet ülkesine gönderildiği takdirde, (a),(b) ve (c) paragraflarında sayılan olumsuz durumlarla karşılaşabilecek olmasıdır. Burada değinilmesi gereken bir ayrıntı olarak, (b) ve (c) paragraflarında yer alan; işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalmak ve uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak ibarelerinin, Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası hukuk kuralları ile uyumlu olduğudur.

Ancak, (a) paragrafında yer alan; ölüm cezasına mahkum olacak veya ölüm cezası infaz edilecek hükmü ile ilgili bir tartışma olabilir. Şöyle ki; Türkiye ve Avrupa Konseyi-AK. üyesi ülkeler açısından, bu düzenleme uygun olmakla birlikte, AK. üyesi olmayan, ulusal düzenlemeleri bu cezayı öngören ve bu cezaya karşı hiçbir uluslararası düzenlemeye taraf olmayan pek çok devlette, ölüm cezası devam etmekte ve uygulanmaktadır. Buna örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin-ABD. farklı eyaletlerinde uygulanan idam cezaları verilebilir. Kişinin salt ölüm cezasına çarptırılmaması için, ülkesine gönderilmemesi bahse konu devletin egemenlik hakları

ile çelişki gösterebilir⁸¹. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira, bu kişileri geri gönderip göndermeme yetkisi, tamamen buldukları ülkenin egemenlik hakkından dayanmakta olup, düzenlemenin Türkiye açısından bir eksikliği olduğu düşünülmemektedir.

1.2.2.4. Geçici Koruma

Kitlesel sığınma olaylarında, devletler gerek sığınma sisteminin bu aşırı yükü kaldıramaması ve bireysel sığınma usullerinin uygulanamaması gerekse sığınma olayının geçici olduğu düşüncesiyle, geçici koruma uygulamalarını kullanmaktadırlar. Kitlesel sığınma kavramı ile ilgili evrensel bir tanım da bulunmamaktadır. Ancak, AB'nin 20 Temmuz 2001 Tarih ve 2001/55/EC (AT) Sayılı Geçici Koruma Yönergesi'nde⁸²; “*Belirli bir ülke ya da coğrafyadan gelen yerinden edilmiş çok sayıda kişinin*” topluluğa ulaşması olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda, bu durumun kitlesel sığınma olarak kabul edilebilmesi için, sayılara bakarak karar verilmemeli, devletlerin bireysel statü verme usullerini uygulayıp uygulayamadığına da bakılmalıdır. Bireysel statü belirleme usulleri uygulanabilir durumda ise kitlesel sığınmadan söz edilemez⁸³. Ayrıca, BMMYK'nin “Kitlesel Akın Durumlarında, İşbirliği, Yükümlülük ve Sorumluluğun Paylaşılması” Kararı'nda belirtildiği üzere; çok sayıda insanın uluslararası bir sınıra ulaşması, sınırı geçmesi, varış devletinin bu gibi acil durumlarda sınırı geçen çok sayıda insanı karşılamada yetersiz kalması ve bireysel sığınma prosedürlerinin işlevsiz kalması gerekmektedir⁸⁴. Geçici koruma kavramı, büyük ölçekte meydana gelen sığınma durumlarına acil bir şekilde müdahale edilmesini amaçlayan bir sistemdir. Başta geri gönderilmeme ilkesi olmak üzere, temel insan haklarını koruma altına almaktadır⁸⁵. AB. toprakları açısından ilk kitlesel sığınma deneyimi, Eski Yugoslavya örneğinde görülmektedir.

Söz konusu AB. Yönergesi hem konu ile ilgili tanımlamalar yapmış hem de ülkelerin yükümlülüklerini düzenlemiştir. Bu yükümlülükler, kısaca değinilecek olursa;

⁸¹ Dost, **a.g.m.**, s. 51-52.

⁸² “*Avrupa Birliğinde Geçici Koruma*”, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Bilgileri, Son Güncelleme: 2 Şubat 2015, http://www.goc.gov.tr/icerik3/avrupa-birliğinde-gecici-koruma_409_558_1096 (e.t.: 10.05.2017)

⁸³ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 311.

⁸⁴ Mehmet Güneş, “Kamu Yönetiminde Geçici Koruma Rejimi ve Yakın Gelecekte Türk Kamu Güvenliğinde Potansiyel Bir Sorun Olarak: Suriyeli Mülteciler”, *13. Kamu Yönetimi Kongresi*, 15-17 Ekim 2015, Konya, 2015, s. 10.

⁸⁵ Çiçekli, **a.g.e.**, s. 313.

ülkelerin en önemli yükümlülüğü kişilere geçici koruma süresince, oturma izni vermektir. Bunun dışında, bir takım vize kolaylıkları getirmek, kişisel verileri almak ve saklamak, geçici koruma süresince eğitim ve mesleki olanakları sağlamak, çalışmalarına izin vermek, barınma, sağlık, sosyal yardım gibi, temel konularda destelemek sayılabilir. Geçici koruma süresi kural olarak bir yıldır, ancak konsey kararı ile sona erme durumları hariç altı aylık periyotlarla uzatılabilmektedir⁸⁶. Geçici koruma kararı en fazla üç yıl uzatılabilmekte ve rejimin sona ermesi halinde, söz konusu devletin genel yabancılar hukukunda ki koruma rejimi devam ettirilmektedir⁸⁷.

Geçici koruma, YUKK.nun 91. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre;

(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Geçici koruma statüsü de, benzer şekilde 1951 Sözleşmesi'nde düzenlenmeyen bir statüdür. Kanun metninden anlaşılacağı üzere, geçici korumanın bir takım şartları bulunmaktadır, bunlar; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla, kitlesel olarak sınırlarımıza gelen ya da sınırlarımızı geçen yabancılara uygulanacak olmasıdır. Bireysel olarak gelen bir yabancıya, geçici koruma statüsü verilmesi mümkün değildir⁸⁸. Ancak, GKY.de yer verildiği üzere, kitlesel sığınma çerçevesinde olan bireysel sığınmalarda, bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak, maddeden anlaşılacağı üzere, geçici koruma AB. Yönergesi'nin aksine, bir zaman sınırlamasına tabi tutulmamıştır.

⁸⁶ Güneş, a.g.e., s. 11.

⁸⁷ Çiçekli, a.g.e., s. 320.

⁸⁸ Dost, a.g.m., s. 54.

1.2.3. Geçici Koruma Yönetmeliği

G.K.Y.nin amaç ve kapsam başlıklı 1. maddesinden anlaşıldığı üzere; bu Yönetmelik, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla, kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, YUKK.nun 91. maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esaslarını, bu kişilerin ülkeye kabulü, ülkede kalışları, hak ve yükümlülüklerini, ülkeden çıkışta yapılacak işlemleri, kitlesel hareketler karşısında alınacak tedbirleri, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla gerçekleştirilecek işbirliklerini düzenlemektedir.

Yönetmeliğin 3. maddesinde ise, Yönetmelik kapsamındaki tanımlar düzenlenmiştir, bu tanımlara göre;

*AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı,
Geçici barınma merkezi: Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılardan toplu olarak barınma ve yaşlerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezleri,*

Geçici koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı,

Kitlesel akın: Aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre içerisinde ve yüksek sayılarda gerçekleşen ve söz konusu sayılar nedeniyle bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı durumları,

Sevk merkezi: Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancılardan, geçici barınma merkezlerine sevk edilinceye veya geçici barınma merkezi dışında kalacaklarsa ikametlerine yönlendirilinceye kadar kayıt ve diğer işlemler için geçici olarak bekletildikleri yerleri, ifade eder.

Yönetmelik'te, YUKK.dan farklı olarak geçici koruma sağlanacak yabancılardan tanımını yapılırken; "kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen" hükmüne yer verilmesiyle, bireysel olarak ülkemize gelenlere de geçici koruma sağlanabilmektedir. Yönetmelik'te geçici koruma altına alınamayacak yabancılardan maddeler halinde sayılmış ve mülteci olmayı engelleyen nedenlerle paralel şekilde düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 9. maddesine göre; geçici koruma kararı, Bakanlık'ın teklifi üzere, Bakanlar Kurulu tarafından

alınmaktadır. Tanımlar maddesine göre, sözü geçen Bakanlık İçişleri Bakanlığı'dır. Geçici koruma kapsamında yapılacak ilk işlem, Yönetmeliğin 17. maddesinde düzenlenen ülkeye kabuldür, bu maddeye göre; Türkiye'nin kara sınırlarına veya karasularına acil ve geçici koruma bulmak amacıyla gelen yabancıların, Türkiye'ye kabul edilecekleri ve Türkiye'den çıkış yapacakları sınır kapıları ile sınır geçiş yerleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Bakanlık tarafından belirlenmektedir. Acil hallerde, bu yerlerin belirlenmesine Bakanlık doğrudan karar vermekte ve ilgili kurumlara bildirmektedir. Yönetmeliğin diğer hükümlerine göre; sevk merkezlerinin kurulması, yönetimi ve bu merkezlerdeki hizmetler, valilikler tarafından sağlanır. Geçici barınma merkezleri ise; bakanlık, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görüşü alınarak, valiliklerle eşgüdüm içerisinde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı-AFAD. tarafından kurulur. Ayrıca; Yönetmeliğin Altıncı Bölümünde, geçici korunanlara sağlanacak hizmetler sayılmıştır. Bunlar; sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, iş piyasasına erişim hizmetleri, sosyal yardım hizmetleri, tercümanlık hizmetleri ve gümrük işlemleridir. Bunun dışında, kamu kurum ve kuruluşları imkân dâhilinde bunlar dışında başka hizmetlerde sağlayabilmektedir. Kayıt işlemleri tamamlanan kişilere, valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi ve yabancı kimlik numarası verilmektedir. Kabul ve Barınma Merkezi; başvuru sahibi veya uluslararası koruma statü sahiplerinin temel insani ihtiyaçlarının karşılandığı ve bu kişilerin barındıkları merkezdir. Kabul ve barınma merkezleri de, GİGM. tarafından işletilmektedir. Başbakanlık AFAD. tarafından, Suriye'den ülkemize gelenler için geçici barınma merkezleri kurulmuştur. Bu barınma merkezleri; Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Mardin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana, Malatya olmak üzere, on şehirde hizmet vermektedir. Bunlar dışında, GİGM. tarafından, 2015 yılında Yozgat ilinde bir kabul ve barınma merkezi kurulmuştur. Yine Konya ilinde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan devralınan binanın tadilatlarına devam edilmekte ve burası da özellikle anne ve babalarından ayrı durumda bulunan başvuru sahibi, korunmasız 18 yaşını doldurmuş kadınların barındırılması için bir kabul ve barınma merkezine dönüştürülmektedir.⁸⁹.

⁸⁹ **2016 Türkiye Göç Raporu**, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Bilgileri, http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu_.pdf (e.t.: 10.05.2017)

Suriye’de yaşanan iç savaş ve çatışma ortamı dolayısıyla kitlesel ölçekte Suriyeli sığınmacı sınırlarımıza gelmiş ve sığınma talep etmiştir. Gerek YUKK. Gerekse GKY.ne bakıldığında geçici koruma statüsü başlığı altında ayırıcı unsur kitlesel akındır. Bu sebeple ülkemizde sığınmacı durumda olan Suriye Vatandaşları “geçici koruma” statüsü altında bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN SIĞINMACILAR AÇISINDAN CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIĞI YASAKLAYAN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER VE SIĞINMA SÜRECİ

Sığınma süreci, tüm bireyler açısından oldukça zor ve çeşitli riskleri barındıran bir süreç olmakla birlikte, kadın sığınmacılar açısından özellikle incelenmesi gereken bir konudur. Kadın sığınmacılar, toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle, gerek sığınma sürecinde gerekse güvenli üçüncü ülkeye geçtiklerinde kadın olmalarından kaynaklanan çeşitli risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu riskler, genel olarak cinsiyete dayalı ayrımcılık şekillerinde kendini göstermektedir. Bu açıdan öncelikle cinsiyete dayalı ayrımcılığı yasaklayan uluslararası düzenlemelerin incelenmesi konunun anlaşılması ve ülke uygulamalarının tartışılması açısından önem taşımaktadır.

Kadın sığınmacılar açısından, ikinci önemli konu ise, sığınılan ülke kanunlarının ne derece toplumsal cinsiyete duyarlı şekilde geliştirilip geliştirilmediği hususunda ortaya çıkmaktadır. Bu durum kendini, başvuru sürecinden başlayarak gösterir ve sığınılan ülkedeki yaşam koşullarına kadar etkilidir. Bölümün ikinci yarısında, ülkemizdeki sığınma mevzuatı, toplumsal cinsiyete duyarlılık ekseninde incelenecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, toplumsal cinsiyet ile ilgili araştırmaların uzun yıllardır devam etmesine ve ülkemizin de bu açıdan pek çok uluslararası bildiri ve sözleşmeye taraf olmasına rağmen, sığınma mevzuatının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi, henüz oldukça sınırlı ve yenidir. Zannımca, bu durumla ilgili nedenlerin başında, 2011 yılında Suriye’de patlak veren iç savaş sonrasında, tarihimizde ki en büyük kitlesel akına maruz kalmamız ve bu konuda yeterli hazırlığımızın bulunmaması gelmektedir. Bunun yanında, sığınma mevzuatımızda da açıkça görüldüğü üzere, ülkemize gelen bu kişilere bakış açısı tamamen geçici koruma ile sınırlıdır ve bu geçici korumanın ruhu genel olarak acil ihtiyaçların giderilmesi olarak kendini göstermesidir. Ancak, iç karışıklıkların sürmesi ve bahsedilen geçici koruma altındaki nüfusun geri dönmesinin kolay olmadığı görüldükçe, acil ihtiyaçlar ekseninden ayrılarak, kişilerin, bizim çalışmamızda olduğu gibi, örnek olarak toplumsal cinsiyet ile ilgili gereksinimleri ön plana çıkmaya ve bu konular hakkında çalışılmaya başlanacaktır. Bu bağlamda, ilgili bölümde, öncelikle genel olarak kadın sığınmacılar açısından sığınma süreci

incelenerek, alt başlıkta da ülkemiz sığınma mevzuatını oluşturan; YUKK. ve GKY. hükümleri, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi-İstanbul Sözleşmesi kapsamında toplumsal cinsiyet bakışı ile incelenecektir.

2.1. Cinsiyete Dayalı Ayrımcılığı Yasaklayan Düzenlemeler

Mülteci statüsü ile ilgili temel belge olarak kabul edilen 1951 Sözleşmesi'nde, kadın mülteciler açısından özel bir hüküm bulunmadığı ve kadınların belirli bir toplumsal grup içinde sayılması gerekliliğine ilgili bölümde değinilmiştir. 1951 Sözleşmesi dışında, birçok uluslararası sözleşme de kadın hakları ve insan hakları ile ilgili düzenlemeler getirmiştir. İnsan hakları alanında en temel belge olan İHEB.de de, cinsiyetlerin insanlar arasında eşitsizliğe neden olmaması ile ilgili hüküm bulunmaktadır. Ancak, tarafımızdan değinilecek iki temel belge bulunmaktadır. Bunlardan ilki; 3 Eylül 1981 Tarihinde yürürlüğe giren, BM. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Hakkında Sözleşme⁹⁰. Türkiye bu Sözleşmeyi 1985 yılında onaylamıştır⁹¹. BM. Sözleşmesi, doğrudan kadınlarla ilgili olarak düzenlenen ve uluslararası düzeyde bağlayıcılığı bulunan tek belgedir.

Sözleşme'nin önsözünde yer alan şu hususlar dikkat çekmektedir; BM.in, temel insan hakları değerlerine ve kadınlar ile erkeklerin haklar bakımından eşitliğine olan inancı vurgulanarak, ayrımcılığın kabul edilemeyeceğini ve İHEB.nde de, bütün insanların, hak ve özgürlükler bakımından eşit olduğunu ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkta dahil olmak üzere hiçbir ayrımcılığa tabi tutulamayacağı kabul edilmiştir. İnsan hakları ile ilgili uluslararası sözleşmelere taraf olan devletler, kadın ve erkeklere, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel ve siyasi haklar açısından eşit haklar sağlama yükümlülüğü altındadır. Bu eşitliğin sağlanmasındaki temel nokta; erkek ve kadınların toplum içindeki geleneksel rollerinin değişmesidir. Sözleşme'ye taraf olan devletler, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Hakkında ki Bildiri' de yer alan prensiplerin uygulanması ve her türlü ayrımcılığın önlenmesi ile ilgili gerekli her türlü tedbiri almak konusunda anlaşmışlardır. Görüldüğü üzere, Sözleşme, öncelikle insan hakları ile ilgili

⁹⁰ “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”, TBMM, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/CEDAWSozlesmesiveIhtiyariProtokolu.pdf (e.t.: 11.05.2017)

⁹¹ Bkz. **Resmî Gazete**, 14 Ekim 1985, Sayı: 18898.

temel noktalara değinerek, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin, toplumun her alanında da gerçekleştirilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Sözleşme'nin 1. maddesinde kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı yapılmaktadır. Bu maddeye göre, kadınlara karşı ayrımcılık; siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlamadır.

Sözleşmeye taraf olan devletler, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklamayı, her türlü yolla bu ayrımcılığı sonlandırmayı ve bu şekilde bir politika izlemeyi taahhüt etmektedirler.

Kadınlara karşı uygulanan her türlü şiddet de ayrımcılığın bir türünü oluşturmakta ve kadın mülteciler açısından da oldukça önem taşımaktadır⁹². Bu sebeple, incelenecek ikinci düzenleme; BM. tarafından 23 Şubat 1994 Tarih ve 48/104 Sayı ile kabul edilen Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge⁹³. Bu Bildirge, kadınlara karşı şiddeti özel olarak ele alan ve uluslararası standartlarını belirleyen ilk belgedir⁹⁴. Bildiri'nin önsözünde, hak ve ilkelerin korunduğu uluslararası sözleşmeler⁹⁵ sayılarak, bu Bildirge'nin süreci tamamlayacağı ve güçlendireceği kabul edilmiş, kadınlara yönelik şiddetin, kadınların hak ve temel özgürlüklerini ihlal ederek, kullanılmalarını zedelediğine, kadınlara yönelik şiddetin, erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurmalarına ve kadınların ilerlemelerine engel olmasına yol açan sosyal mekanizmalardan biri olduğuna, özellikle, azınlık gruplarına mensup kadınlar, yerli topluluklara mensup kadınlar, mülteci kadınlar, göçmen kadınlar, kırsal veya merkezden uzak topluluklarda yaşayan kadınlar, muhtaç kadınlar, kurumlarda ki veya gözlem altındaki kadınlar, kız çocukları, engelli kadınlar, yaşlı kadınlar ve silahlı çatışma durumlarında ki kadınlar gibi kadın gruplarının şiddete maruz kalma risklerinin fazla olduğuna, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 24 Mayıs 1990 Tarih ve 1990/15 Sayılı

⁹² Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 35.

⁹³ “Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge”, TBMM, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/kadina_karsi_siddet/BM%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20C5%9Eiddetin%20Ortadan%20Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Bildirgesi%2020.12.1993.pdf (e.t.: 11.05.2017)

⁹⁴ Odman, **y.a.g.e.**, s. 35.

⁹⁵ İHEB., Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme.

kararında⁹⁶, kadınlara yönelik aile içindeki ve toplumdaki şiddetin yaygınlaştığına, bu şiddetin gelir, sınıf ve kültür farkı gözetmediğine dikkat çekilmiştir.

Bildiri'nin 1. maddesinde, kadına yönelik şiddet tanımı yapılmıştır. Bu maddeye göre; *“kadınlara yönelik, şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir.”* Bildiri'nin 2. maddesi kadınlara yönelik şiddet şekillerini saymış, ancak bu şiddet şekillerinin burada sayılanlarla sınırlı olmadığını özellikle belirtmiştir. İkinci maddenin (a), (b), (c) bentlerinde kadınlara yönelik şiddet şekilleri sayılmıştır. Dayak ve hırpalama, hane halkına dâhil olan kız çocuklarına karşı gerçekleştirilen cinsel suiistimal, evlilik içi tecavüz, drahoma⁹⁷ bağlantılı şiddet, kadın cinsel organına zarar veren uygulamalar, ev halkından olan kişilerce uygulanan fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet, tecavüz, cinsel suiistimal, kadın ticareti, fuhuşa zorlama, iş, eğitim kurumu veya diğer yerlerde gerçekleşen cinsel taciz ve sindirme, genel olarak toplum içinde meydana gelen şiddet, nerede gerçekleşirse gerçekleşsin devlet tarafından işlenen veya göz yumulan cinsel, fiziksel ve psikolojik şiddet, maddede sayılan şiddet şekillerindedir.

Bildiri'nin 3. maddesinde, kadınların siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka alanlarda da tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerinden eşit şekilde yararlanma hakkı vurgulanarak, bu hakların yanında diğer haklar sayılmaktadır. Sayılan haklar; yaşama hakkı, eşitlik hakkı, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı, kanunlar önünde eşitlik hakkı, tüm ayrımcılık türlerinden azade olma hakkı, ulaşılabilecek en yüksek fiziksel ve ruhsal sağlık standartlarına sahip olma hakkı, eşit, adil ve elverişli çalışma koşullarına sahip olma hakkı, işkence gibi, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz bırakılmama hakkıdır.

Bildiri'nin 4. maddesinde ise; devletlerin, kadınlara yönelik şiddeti kınamaları ve önlenmesine yönelik tüm uygun yolları kullanmaları ve bu şekilde bir politika izlemeleri üzerinde durularak, bu bağlamda devletlerden belirli hususlar talep edilmektedir. Bu talepler genel olarak; Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın

⁹⁶ <http://apav.pt/apavv3/images/pdf/ResUNECOSOC199022.pdf> (e.t.: 06.06.2017)

⁹⁷ TDK. sözlüğünde drahoma; Hristiyan ve Musevilerde gelinin damada verdiği para veya mal, olarak tanımlanmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59367e5007c841.98936330 (e.t.: 06.06.2017)

Önlenmesi Sözleşmesi' ne katılmaları, onaylamaları ve koydukları çekinceleri kaldırmaları, kadınlara yönelik uygulanan şiddet çeşitlerinden kaçınmaları ve bu şiddet gerek devlet gerekse özel kişiler tarafından gerçekleştirilsin, şiddetin önlenmesini ve ulusal mevzuatları çerçevesinde cezalandırılmasını sağlamaları, bu cezalandırmanın sağlanması için; gerekli yaptırımların geliştirilmesi ve şiddete maruz kalan kadınların adalet mekanizmalarına başvuru imkanlarının kolaylaştırılması, bu mekanizmalara başvuran kadınların hakları konusunda bilgilendirilmesi, adil ve etkin biçimde uğradıkları zararın tazmin edilmesi, kadınlara yönelik şiddet ile ilgili ulusal eylem planları hazırlanması, var olan planlara bu amaca yönelik hükümlerin dahil edilmesi ve özellikle kadına yönelik şiddet ile ilgili çalışan sivil toplum kuruluşları ile işbirliği geliştirilmesi, kadınlara yönelik şiddetin engellenebilmesi için önleyici yaklaşımların geliştirilmesi, şiddet mağduru kadınların cinsiyet farklılıklarına duyarlı kanunlar ve adli uygulamalar sebebiyle tekrar mağduriyet yaşamamaları için hukuki, idari, kültürel ve siyasi açıdan tedbirlerin geliştirilmesi, şiddete maruz kalan kadın ve çocukların, mümkün olan en ileri derecede ve gerekirse uluslararası işbirliği ile rehabilitasyon, çocuk yardımı, tedavi, danışmanlık, sağlık ve sosyal hizmetler gibi uzmanlaşmış yardım almalarının sağlanması ve güvenlikleri de dahil olmak üzere fiziksel ve psikolojik rehabilitasyonlarını sağlayıcı tedbirlerin alınması, devletlerin bütçelerinden, kadınlara yönelik şiddetin engellenmesi faaliyetleri için yeterli kaynakların ayrılması, kadınlara karşı şiddeti önleyecek, soruşturacak veya cezalandıracak olan kolluk ve yargı görevlileri gibi kamu görevlilerinin cinsiyete duyarlı olarak gerekli eğitimleri almaları, özellikle eğitim alanında olmak üzere; kadın ve erkekler arasında ki eşitsizliği oluşturan her türlü toplumsal ve geleneksel cinsiyet rollerinin ve ayrımcılıkların yıkılmasını sağlamak üzere uygun tedbirlerin alınması, özellikle aile içi şiddet olmak üzere her türlü kadına yönelik şiddet ile ilgili araştırmaların desteklenmesi, özendirilmesi ve araştırmalar sonucunda ortaya çıkan veri ve istatistiklerin kamu ile paylaşılması, tüm kadınlar içerisinde özellikle şiddet mağduru olma tehlikesi olan kadınlara karşı şiddetin önlenmesine yönelik tedbirlerinin alınması, BM. insan hakları sözleşmelerince sunmaları gereken raporlara, özellikle kadına yönelik şiddet ile ilgili bilgilerin ve alınan önlemlerin dahil edilmesi, Bildirge'de yer alan ilkelerin uygulanmasını kolaylaştırmak için; rehber ilkelerin geliştirilmesinin teşvik edilmesi, tüm dünyada ki kadın hareketleri ve bu konuda çalışan sivil toplum kuruluşlarının kadına yönelik şiddet açısından rollerinin tanınması ve bu kuruluşlarla işbirliğinin gerçekleştirilmesi, çalışmalarının kolaylaştırılması ve güçlendirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması, üyesi

buldukları ülkeler arası ve bölgesel örgütlerde de konu ile ilgili programların dahil edilmesi konusunda teşvik sağlamaları, olarak sayılabilir.

Bildiri'nin 5. maddesinde BM. organ ve uzmanlaşmış kurumlarının, Bildiri'de yer verilen ilkelerin gerçekleşmesine katkıda bulunmaları gerekliliği vurgulanmıştır. Bu anlamda, bahsedilen organ ve kurumlar; şiddete karşı mücadele etmek için bölgesel stratejiler belirlemek, bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmak, şiddet ile mücadeleye yönelik programların masraflarını karşılamak amacıyla, uluslararası ve bölgesel işbirliğini güçlendirmeli, kadınlara yönelik şiddet ile ilgili dikkat çekmek ve bilinçlendirmek amacıyla toplantı ve seminerler düzenlemeli, antlaşmalarla kurulan insan hakları birimleri arasında, kadına yönelik şiddet ile ilgili etkin mücadelenin sağlanabilmesi için eşgüdüm ve bilgi alışverişini güçlendirmeli, BM. örgüt ve birimleri, sosyal durum analizleri gibi benzer analizlere de kadına yönelik şiddet eğilimlerinin incelenmesini dahil etmeli, özellikle şiddet riski altında bulunan kadınlara ilişkin olarak kadına yönelik şiddet konusunu ile ilgili yine bu örgüt ve birimler arasında eşgüdüm sağlamalı, kadına yönelik şiddet ile ilgili, bu Bildiri'de yer alan önlemler dahilinde rehber ilke ve kılavuzların hazırlanmasını özendirilmeli, insan hakları belgelerinin uygulanması ile ilgili görevlerini yerine getirirken, kadına yönelik şiddet konusunu da mümkün olduğunca göz önünde tutmalı ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği içerisinde olmalıdır.

Bildiri'nin 6. ve son maddesinde de, bu Bildiri'deki hiçbir hükmün, kadına karşı şiddetin önlenmesinde daha yararlı bulunan herhangi bir uluslararası antlaşma ya da belgeyi, bir devletin yürürlüğe koyduğu bir kanunu etkilemeyeceği vurgulanmıştır.

2.1.1. Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık ve Şiddet Şekilleri

Kadını aşağılayan, beden ve ruh sağlığını bozan her türlü eylemi cinsel ayrımcılığın sonucu olarak kadına yönelik şiddet olarak tanımlamak mümkündür. Ancak, şiddet dediğimiz olgu, kesin sınırlarla ifade edilemeyen ve bazı durumlarda da pek çok eylemi içerebilen girift bir yapıdır⁹⁸.

Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildiri'nin 1. maddesinde kadına karşı şiddetin tanımı yapılmış, 2. maddesinde de, bu maddedeki sınırlamaya tabi olmaksızın, şiddet şekilleri sayılmıştır. Bunlar kısaca; cinsel taciz,

⁹⁸ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 44.

suiistimal, tecavüz, kadına zarar veren geleneksel uygulamalar, her türlü cinsel, psikolojik, fiziksel şiddet, kadın cinsel organını sakatlama, kadın ticareti ve fuhuşa zorlama olarak sayılabilir.

Bildiri'ye göre; cinsel taciz ve suiistimal kadına yönelik şiddetin bir çeşididir. Burada yer alan cinsel taciz ve suiistimal geniş kapsamda düşünülmeli, bu ve benzer eylemler de aynı kapsam içerisinde değerlendirilmelidir. Bunun yanında kadınlar, çeşitli gelenek, görenek kuralları, toplumun ahlak, din gibi yerleşmiş anlayışları sonucunda da şiddete maruz kalmaktadırlar⁹⁹. Bu ve benzeri durumlar sonucunda, kadına yönelik şiddet küresel bir sorun haline gelmekte ve hemen hemen her toplumda görülmektedir. Bu sebeple, pek çok uluslararası kuruluş konu hakkında çalışmalar yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir.

Bahsedilen şiddet türlerinin en başında ise, kadına karşı gerçekleştirilen cinsel şiddet yer almaktadır. Cinsel şiddet türlerinin en başında ise, ırza geçme gelmektedir. Özellikle iç karışıklık, savaş, silahlı çatışma ortamlarında bu cinsel şiddet türü farklı amaçlarla sıklıkla kullanılmaktadır¹⁰⁰. Bu nedenlerin başında da din, ırk ya da bağlı olunan grupla ilişkili olarak etnik temizlemede, intikam duygusu ile bir araç olarak kullanılması gelmektedir. Bu sebeple, bahsedilen eylem 2000 yılında 1325 Sayılı BM. kararı¹⁰¹ ile savaş suçu olarak kabul edilmiştir. Bu kararın alınmasının ilk nedeni olarak 1990'lı yıllarda Bosna-Hersek'te yaşanan olayları kabul edebiliriz. Bosna-Hersek' in bağımsızlığını ilan etmesi sonucunda çıkan çatışmalarda binlerce Boşnak Kadın, Sırp askerleri tarafından, sistematik ve bilinçli olarak tecavüze uğramış, burada yaşanan olaylarda fiil etnik temizleme ve yeni bir etnik kimlik yaratma isteği üzerinden gerçekleşmiş ve bu tecavüzler sonucu yüzlerce çocuk doğmuştur.

Bir diğer örnek ise; Ruanda' da yaşanan Tutsi ve Hutu kabileleri arasında gerçekleşen çatışmalarda, Hutular tarafından Tutsi Kadınlara karşı gerçekleştirilen tecavüz eylemidir. Kadınlar cinsiyetleri, etnik kimlikleri gibi pek çok nedenle şiddetin kurbanı olabilmektedirler. Kadınlar, doğuştan sahip oldukları bir özellik olan doğurganlıkları ile çatışmanın tarafları açısından düşman olarak görülen tarafa yeni nesiller doğuran ve düşman kültürünü taşıyan birer nesnedir. Bunu yanında kadınların

⁹⁹ y.a.g.e., s. 45.

¹⁰⁰ y.a.g.e., s. 49.

¹⁰¹ <http://www.peacewomen.org/assets/file/TranslationInitiative/1325/1325turkish.pdf> (e.t.:28.06.2017)

uğradıkları şiddetin bir diğer nedeni de bu tür ortamlarda zayıflayan devlet otoritesi sonucunda tamamen savunmaz kalınmasıdır¹⁰².

Bu örneklerden de anlaşıldığı üzere, bu tür ortamlarda yaşanan cinsel şiddet, kadınlar açısından acil engellenmesi gereken ve kadınların yaşamlarını ciddi şekilde tehdit eden ve doğrudan doğruya bir insan hakları ihlali olarak değerlendirilmesi ve müdahale edilmesi gereken bir olgudur. Ayrıca cinsel şiddet sadece kişinin beden sağlığını değil, ruh sağlığını da aynı oranda ve ciddi şekilde tehdit etmektedir. Bunun yanında konumuzla da direk alakalı olması açısından 2015 yılında verilen bir rakamda, Suriye’de çatışmaların başladığı günden bu yıla kadar ortalama 6000 kadın ve kız çocuğu tecavüze uğramıştır¹⁰³. Ancak kanaatimce, bu sayılar tam olarak gerçeği yansıtmamakta ve ilgili bölümde de anlatılacağı gibi, kadınlar dışlanma korkusu, mülakat sürecinde ki kişilerden utanma gibi pek çok nedenle başlarından geçen bu ve benzeri olayları anlatamamakta, saklı tutmaktadır. Bunun yanında bazı toplumlarda, tecavüze uğrayan kadınlar cezalandırılmakta, bu kadınlar toplumdan dışlanma gibi cezalara hatta ailesindeki erkek bireyler tarafından, namuslarını temizlemek gerekçesi ile ölüm cezalarına maruz kalabilmektedir. Kuşkusuz, bu tür bir durumda olan bir kadının, bir baskı ve zulüm altında bulunduğu ve bunun haklı bir nedene dayandığı kabul edilmelidir¹⁰⁴.

Irza geçmenin tanımı ülkeden ülkeye değişmekte ve farklı uygulamalar bulunabilmektedir. Ülkemizde bu tür suçlar cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar olarak, Türk Ceza Kanunu’da-TCK. düzenlenmekte ve yaptırıma bağlanmaktadır.

Tecavüz gibi, cinsel şiddet türleri haricinde, kadınlara karşı gerçekleştirilen, baskı ve zulüm çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar; fiziksel şiddet, kötü muamele, dövme, kadın ticareti ya da fuhuşa zorlama olabilir. Ayrıca, kadınlar çeşitli sosyal nedenlerle de baskı ve zulüm altında bulunabilirler. Fiziksel şiddet, beden sağlığı ve bütünlüğüne karşı gerçekleştirilen bir eylemdir. Bu eylem bazı durumlarda cinsel işkenceye varabileceği gibi, aile içerisinde yaşanan kötü muamele ve dövme olarak da gerçekleşebilir¹⁰⁵.

Kötü muamele ve dövme hukuken ayrı iki kavram olsa dahi sınırlarını keskin bir şekilde ayırmak mümkün değildir. Kötü muamelenin tanımını net olarak yapmak ve

¹⁰² Özlem Özdemir, “Savaş ve Çatışmalarda Şiddetin Kurbanı Kadınlar”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 39, Ağustos-2015, s. 310-311.

¹⁰³ Türk Tabipler Birliği-TTB., **Savaş, Göç ve Sağlık**, TTBB Yayınları, Ankara, 2016, s.57.

¹⁰⁴ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 54.

¹⁰⁵ **y.a.g.e.**, s. 58.

maddeler halinde saymak mümkün değildir. Ancak literatürde, kişinin beden ve ruh sağlığında tahribata yol açan ya da bu açıdan tehlike oluşturan eylemlerin tamamı kötü muameledir¹⁰⁶.

Kadın ticareti ve fuhuşa zorlama ise, insan vücudu üzerinde gerçekleştirilen bir ticarettir. Kadına karşı, hile, tehdit, cebir, baskı gibi yöntemler kullanılarak bedenini başkasının yararına sunulmasıdır¹⁰⁷. Uluslararası hukukta bu konuyla alakalı pek çok düzenleme olduğu gibi, TCK.nunda da düzenlenen ve cezayı öngören bir eylemdir.

Kadınlar, bunlar haricinde içinde yaşadıkları toplumun sosyolojik özellikleri nedeniyle çeşitli gelenek ve göreneklerin baskısı altında yaşamaktadırlar. Örneğin; katı şeriat hükümleri ile yönetilen bazı ülkelerde, kadınlar, temel insan haklarını dahi kullanamamakta, medeni, sosyal, siyasal haklardan mahrum kalmaktadır. Kadınlar bu gibi ülkelerde, evden dışarı çıkamamakta, evlenmeye zorlanmakta, çalışmaları yasaklanmakta ve örtünmeye zorlanmaktadır. Bunun yanında yine bu tarz toplumlarda, kadın bekâreti önem kazanmakta, kadınlar ister kendi rızalarıyla ister rızaları dışında gerçekleşen eylem sonucu bu özelliklerini kaybettiklerinde ölüm cezalarına ya da insani olmayan pek çok işkence ve cezaya maruz kalmaktadırlar. Sosyal ve kültürel değerler nedeniyle uygulanan baskı ve zulüm ile ilgili 1951 Sözleşmesi'nde açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak bu tarz durumlarda, kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın ciddi boyutlara ulaşması, kişileri ülkelerinin resmi makamlarının koruyamaması ya da bazı durumlarda resmi makamlarında bu tarz cezalara hükmetmesi gibi durumlarda, haklı nedenlere dayanan bir baskı ve zulüm oluşturmakta ve bu kişilerde mülteci tanımı içerisinde yer almaktadırlar¹⁰⁸.

Toplumsal gelenek, görenek ve kültürel değerlerden kaynaklanan en ağır ayrımcılık şekli, günümüzde de halen uygulanmaya devam eden ve kadın cinsiyet organına uygulanan bir müdahale olarak tanımladığımız FGM.dir. FGM, en yaygın biçimde Afrika ülkelerinde uygulanmakta ve üç çeşit yöntemle yapılmaktadır¹⁰⁹. Bu uygulama, kadına yönelik şiddetin en ağır çeşitlerinden biridir ve kadınların hem beden sağlıklarını hem ruhsal sağlıklarını ciddi şekilde bozan, insan haklarının çok ciddi ihlali olan bir uygulamadır. Bunun yanında kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin en çok hissedildiği, kadınları çok küçük yaşlardan itibaren bu ayrımcılık içinde yaşatan,

¹⁰⁶ y.a.g.e., s. 60.

¹⁰⁷ y.a.g.e., s. 64.

¹⁰⁸ y.a.g.e., s. 70-71.

¹⁰⁹ y.a.g.e., s. 73.

kadınların tüm hayatları boyunca üzerlerinde taşıyacakları bir iz bırakan, bu nedenle de pek çok uluslararası belge ile insan haklarına aykırı bulunan bir uygulamadır¹¹⁰. FGM.nin kadın vücudu açısından çok ciddi sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Hemen görülen komplikasyonlar; aşırı kanama, genital doku şişmesi, şiddetli ağrı, ateş, çeşitli enfeksiyonlar, idrar sorunları ve ölümdür. Uzun vadede ise; psikolojik sorunlar, daha sonra tekrar ameliyat olma zorunda kalma, doğum komplikasyonları, cinsel sorunlar, adet döneminde yaşanan sorunlar, idrara çıkamama gibi idrar yolu sorunlarına yol açmaktadır.

Dünya’ da yılda 3 milyondan fazla kız çocuğu FGM. tehdidi altındadır ve bilinen rakamlara göre 30 ülkeden 200 milyondan fazla kadın FGM. mağdurudur¹¹¹. FGM mağduru olan pek çok kadın, mülteci olarak başka ülkelere başvuruda bulunmuştur. Bu duruma, 1995 yılında Kanada Yüksek Mahkemesi’nde görülen “ IMM-215-95 Sayılı Faustina Annan (Applicant) v. Minister of Citizenship and Immigration of Canada¹¹²” davasını örnek gösterebiliriz. Annan isimli başvurucu, 23 yaşında Katolik bir Gana vatandaşıdır ve zulüm korkusu nedeniyle mültecilik başvurusunda bulunmaktadır. Gana’ da kadınlar arındırılmak ve cinsel yönelimlerinin oluşmaması için kadın sünnetine maruz kalmaktadır. Devlet tarafından resmen kınanan bir uygulama olmasına rağmen, özellikle kuzey kesimlerde halk tarafından hoşgörü ile karşılanan bir uygulamadır. Başvuranın ifadesine göre, Müslüman bir dini lider kadın sünnetine karar verdiğinde buna karşı çıkılması mümkün olmamaktadır. Başvuranın annesi ve iki kız kardeşi daha bu uygulamaya zorla maruz kalmış, ancak babanın daha sonra Katolik olması ile bu uygulamadan kaçmak için Suyani bölgesine gitmeleri ile o an için başvuran bu uygulamadan kaçabiliyor. Bu bölgede de baba, İslamiyet’e dönmesi için pek çok defa ölüm tehdidi almaya başlıyor ve başvuran kişiye kadın sünneti yapılmak isteniyor. Başvuranın babası bu husus ile ilgili polis merkezine başvurursa da, polislerden onları koruyamayacakları cevabını alıyor. Daha sonra, yerel bir Müslüman polis müfettişinin oğlu, başvuran ile evlenmek için taciz etmeye başlıyor ve hayır yanıtını alması üzerine birkaç arkadaşı ile birlikte başvuranı kaçırıp, tecavüz ediyor. Tecavüz eden kişi daha sonra, Annan üzerinde kadın sünneti olup olmadığının tespiti için bir dini lider çağırıyor ve dini lider ertesi gün için kadın sünneti yapılmasına karar veriyor. Ancak başvuran, bir şekilde ellerinden kaçarak, Katolik bir papazın yardımı ile

¹¹⁰ y.a.g.e., s. 77.

¹¹¹ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/> (e.t.:18.05.2017)

¹¹² Ayırtılı bilgi için bkz. <http://www.refworld.org/docid/49997ae2f.html>. (e.t.: 06.06.2017)

ülkeden kaçıyor. Başvuran bunun yanında, ülke de bir sığınma evi de bulamıyor, çünkü polis müfettişinin meslektaşlarının her yerde onu bulduğunu söylüyor. Başvuran, belirtilen sebeplerden dolayı Gana' ya geri dönmekten korkuyor. Bunun üzerine mahkeme şu hususlar üzerinde tartışıyor; kişinin gerçekten devlet korumasından yararlanma imkânı olup olmadığı, Gana'nın Müslüman bir ülke olmaması dolayısıyla kadın sünneti uygulamalarının yaygın olup olmadığı, ülkenin güney bölümünde görece daha az olan bu uygulama nedeniyle hala tehdit altında bulunup bulunmadığı. Ancak sonuç olarak mahkeme kişinin belirtilen nedenlerle haklı bir zulüm korkusu altında bulunduğunu kabul etmekte ve kişiye mülteci statüsü tanımaktadır¹¹³.

Başka bir örnek olarak 2009 yılında 0808751 [2009] RRTA 217 Sayılı karar¹¹⁴ ile Avustralya Mülteci Değerlendirme Mahkemesi' ne başvuran Ugandalı bir kadında, FGM' den kaçmaya çalışmış, ancak ülke gelenekleri açısından anne ve üvey babası her ne kadar onu korumaya çalışsa da başarılı olamamış ve bir gün kabilesinden kişilerce FGM uygulanmak için kaçırılmıştır. Bunun sonucunda sahte pasaport ile Avustralya' ya gelerek mülteci başvurusunda bulunmuştur. Mahkeme aynı şekilde kişinin bahsedilen uygulama sebebiyle haklı bir korku altında bulunduğunu ve ülkesinin onu korumada yetersiz kaldığını kabul etmiştir.

2.2. Kadın Sığınmacılar Açısından Sığınma Süreci

Göç ile ilgili incelemeler yapılırken, uzun süreler boyunca, kadınlar, ayrı bir birey olarak ele alınmamış, erkekler tarafından karar verilen ve başlatılan bir sürece ailenin birleşmesi, evlilik gibi nedenlerle katılan yönleriyle, aile içi konumları ile değerlendirilmişlerdir. Bu bakış açısı kadının göç sürecinde ki durumunu anlayabilmek açısından yeterli değildir¹¹⁵. Bu durum genel olarak kadınların, toplumun tüm alanlarında görünmez oluşu ve ikinci planda kalmasının bir getirisiidir. Oysa kadın göçü özgün bir konudur ve kadın göçünün kendine özgü nedenleri de bulunmaktadır. Bunun yanında göç sürecinin isteğe bağlı olarak mı, zorunlu olarak mı gerçekleştiği de önem kazanmaktadır. İsteğe bağlı göçlerde, dönüş mümkün olabilmekte, ancak, zorunlu

¹¹³ Kanada Göç Yasası açısından toplumsal cinsiyet davalarının ilkeleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. "Chairperson Guidelines 4: Women Refugee Claimants Fearing Gender-Related Persecution", <http://www.irb-cisr.gc.ca/Eng/BoaCom/references/pol/GuiDir/Pages/GuideDir04.aspx#note9> (e.t.: 07.06.2017)

¹¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.refworld.org/cases,AUS_RRT,4e00bcee2.html (e.t.: 06.06.2016)

¹¹⁵ Dilara Şeker-Gülten Uçan, "Göç Sürecinde Kadın", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, Mart-2016, s. 200.

göçlerde geri dönememe ve başka bir ülkede hayatına devam etme zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Özellikle, bahsedilen zorunlu göç kavramında kadınların yeri özel olarak incelenmelidir¹¹⁶.

Göç süreci tüm bireyler için zor olmakla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve toplumsal roller gibi sebeplerle kadınlar için daha zor ve travmatik bir süreçtir¹¹⁷. Kadınların ayrı bir birey olarak göç sürecinde yer aldıkları fikri 1970'lerden sonra özellikle kadın konulu konferanslar ile ortaya çıkmıştır. Bu yıllardan sonra neoliberal politikalar sonucu, artan yoksulluk, az gelişmiş ülkelerde yaşanan çatışmalar gibi nedenlerle göç eden kadın sayısında önemli bir artış görülmüştür¹¹⁸. Bu sebeplerle, kadınların göç nedenleri incelenirken ilk olarak ekonomik nedenlere dayalı açıklamalar görülmektedir. Ancak kadınlar; bunun yanında pek çok farklı nedenle göç etmek zorunda kalabilirler. Bunun en önemlilerinden biri de kadınlara karşı uygulanan şiddettir. Savaş ve çatışma durumlarında, kadınlara karşı şiddetin oldukça sık kullanıldığından ilgili bölümde bahsedilmişti, bunun yanında cinsel şiddet şeklinde olmasa dahi pek çok toplumda kadınlara, çeşitli baskı ve zulümler uygulanmakta, toplumsal cinsiyetlerinden kaynaklı olarak ayrımcılık ve toplumsal baskılar görülmektedir. Bunun yanında, kadının içinde yaşadığı toplumda boşanmanın zor olması ve evlilik birliğinin bozulması, kadının toplumun her alanında ayrımcılığa uğraması da göç nedenleri arasındadır¹¹⁹.

Kadınlar, bu süreç içerisinde, erkeklere kıyasla iki kat hassas ve mağdur durumdadır. Kadınlar hem toplumsal cinsiyetleri sebebi ile üstlendikleri toplumsal rollerini, bu süreçte de devam ettirmek gibi zorunlulukları hem de göç süreci ve sonrasında kadın olmanın dezavantajlarını yaşarlar. Kadınlar bu süreçte hem aile üyelerinin bakımları ile sorumlu olmaya hem de ailenin geleneksel ve kültürel değerlerini koruyarak gelecek kuşaklara aktarmak ile ilgili çabalarına devam ederler¹²⁰.

Savaş ve çatışma ortamından kaçarken de kadınlar, pek çok şiddet ve tacize uğramaktadır. Bazı durumlarda, bu fiilleri gerçekleştirenler, diğer mülteci grupları, askerler, isyancılar olabilir. Güvenliklerini sağlamak için gittikleri kamplarda, her zaman güvenli olamamakta, kadınlar sırf onlardan beklenen görevleri, yemek yapma

¹¹⁶ Sema Buz, "Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma", *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt 18, Sayı 2, Ekim-2007, s. 38-39.

¹¹⁷ Şeker/Uçan, **a.g.m.**, s. 200.

¹¹⁸ **y.a.g.m.**, s. 205-206.

¹¹⁹ Buz, **a.g.m.**, s. 39-40.

¹²⁰ Şeker/Uçan, **a.g.m.**, s. 206 -207.

gibi, yerine getirirken dahi tacize uğrayabilmektedir ya da en temel insani gereksinim olarak sayabileceğimiz tuvalet, banyo gibi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken de aynı tarz durumlarla karşılaşabilmektedirler¹²¹.

1991 yılında BMMYK. tarafından yayımlanan Mülteci Kadınların Korunması ile İlgili Temel İlkelerin bulunduğu rehber kitapta¹²², mülteci kadınların karşılaştıkları sorunlara yer verilmiştir. Kitapta; Mülteci kadınlar en hassas gruplar olup, güvenlikleri kaçma sürecinde, sığınılan yerde, üçüncü güvenli ülkeye yerleştirildiğinde dahi tehlike altında olmaya devam etmektedir. Bu kaçış sürecinde, diğer mülteci erkekler, sınır görevlileri, askerler gibi pek çok grup tarafından kaçırılma, tecavüze uğrama gibi risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Kadınlar, bu kaçma sürecinde ailelerinden de ayrı düşebilmekte ve tamamen korunmasız kalabilmektedir. Sığınılan ülkede de benzer tehditler devam edebilmekte, şiddet bizzat sığınılan ülkenin idari ya da askeri görevlileri tarafından da uygulanabilmektedir. Kampların, kapasitelerinin çok üstünde insan barındırması da ayrı bir sorundur. Birbirine yakın olmayan, aralarında herhangi bir bağ bulunmayan çoğu insan bir arada kalmak durumundadır ve bu kadınlar için tehlikeyi bir kat daha arttırmaktadır. Kamplarda genellikle tuvalet ve banyolar, çadırlardan uzakta bulunmakta ve özellikle geceleri bu yolda kadınlar pek çok farklı tacize maruz kalabilmektedir, denilmiştir¹²³. Bu tehlikelerin yanında, sığınılan ülkenin resmi görevlileri de özellikle kamplarda temel ihtiyaç malzemelerinin dağıtımını gibi durumlarda kadınları istismar edebilmektedirler¹²⁴.

Kadınlar hedef ülkede de çeşitli ayrımcı uygulamalarla karşılaşmaktadırlar, göçmen kadınlar, göçmen erkeklere göre daha vasat, tehlikeli, düşük ücretle uzun saat çalışılan; ev işi, bakım hizmeti gibi işlerde istihdam edilmektedirler. Düşük istihdam sayıları karşısında para kazanmak durumunda olan kadınlar, kandırılarak insan ticareti mağduru olabilmektedirler¹²⁵. Bazı durumlarda da ailenin büyük erkekleri tarafından, başlık parası gibi uygulamalarla zorla evlendirilmekte, bunun sonucunda da farklı şiddet şekillerine maruz kalabilmektedirler¹²⁶.

¹²¹ Özdemir, **a.g.m.**, s. 313.

¹²² Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 82. Ayrıca rehber kitabın tamamı için bkz. <http://www.unhcr.org/excom/scip/3ae68cd08/information-note-unhcrs-guidelines-protection-refugee-women.html> (e.t.: 07.06.2017)

¹²³ **y.a.g.e.**, s. 83-84.

¹²⁴ **y.a.g.e.**, s. 85.

¹²⁵ Şeker/Uçan, **a.g.m.**, s. 208 -209.

¹²⁶ Özdemir, **a.g.m.**, s. 312.

Göç süreci sığınmacıların, gerek fiziksel gerekse psikolojik sağlıklarını etkilemektedir. Göç süreci sonucunda genellikle yoksulluk devam etmekte, göç edilen ülkenin vatandaşlarına kıyasla dezavantajlı durumda bulunmaktadır. Göç sürecinde sağlığı etkileyen en temel etken bu yoksulluk durumudur. Bunun yanında çalışma koşulları da kişilerin sağlığı ile ilintilidir. Göçmen kadınlar, hem yoksulluk hem de kötü çalışma koşulları neticesinde sağlıklarını kaybetme riski ile daha çok karşılaşmaktadırlar¹²⁷. Bunun yanı sıra sığınmacı ve mülteci kadınlar, travmatik bir yolculuk süreci geçirmektedir. Hedef ülkeye gelindiğinde ise temel hizmetlere erişim bile oldukça zor ve kısıtlı düzeyde gerçekleşmektedir. Farklı bir dil içinde, farklı bir kültürel yapıda yaşamaya çalışmak ve pek çok yerde görülen ırkçı tutumlar, aşağılama, ikinci sınıf vatandaş muamelesinin devam etmesi, gelecek kaygısı gibi sebeplerde sığınmacılar açısından oldukça önemlidir. Bunun yanında kadınlar, kadın olmalarından kaynaklanan nedenlerle, erkeklere kıyasla bu süreçten daha çok etkilenmektedirler. Kadınların, cinsel saldırı, istismar, fiziksel şiddet gibi durumlarla karşılaştıkları bir gerçektir ve bunlarda sağlık ile ilgili temel noktalardandır. Kadınların çoğu yasal haklarını bilmemeleri, dil sorunu yaşamaları ya da sınır dışı edilme korkusu gibi durumlar neticesinde temel sağlık hizmetleri ve koruma hizmetlerine erişememekte, başlarına gelen cinsel taciz, istismar, tecavüz gibi eylemleri açıklayamamaktadır¹²⁸.

Kadınlar, erkek mültecilere kıyasla statü tespit işlemleri sırasında daha farklı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bunun sebebi de, özellikle mülakat yapan görevlilerin erkek olması durumunda karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar, erkek görevlilere genellikle başlarından geçen bu tarz istismar durumlarını açıklamak istemediklerinden, iltica nedenlerinin incelenmesi ve sağlıklı bir değerlendirilme yapılması da güçleşmektedir¹²⁹. Bu gibi nedenlerle, sığınmacılar çoğunlukla post travmatik stres bozuklukları, gelecek kaygısı, anksiyete, depresyon gibi, psikolojik problemler yaşamaktadırlar¹³⁰.

Bu nedenlerle, göçün yol açtığı sorunlarla ilgili etkili bir mücadele yöntemi oluşturulmalıdır. Öncelikle, dil sorununun ortadan kaldırılması, kişilerin sağlık hizmetlerine ulaşımını kolaylaştırmada birinci basamaktır. Dil sorununun ortadan kalkması ile birlikte, sağlık hizmetleri daha anlaşılabilir olacak, tedavi ve tanı süreci

¹²⁷ Özge Karadağ Çaman-Şevkat Bahar Özvarış “Uluslararası Göç ve Kadın Sağlığı”, *Sağlık ve Toplum Dergisi*, Cilt 20, Sayı 4, 2010, s. 5.

¹²⁸ Çaman-Özvarış, **a.g.m.**, s. 8-9.

¹²⁹ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 89.

¹³⁰ Keriman Yıldız-Ümmühan Ünlü-Metin Sezer, “Mülteci-Sığınmacı Cinnetleri ve Toplum. Her İnsanın Huzur İçinde, Kendi Evinde, Sevdiği İnsanların İçinde ve Vatanında Ölme Hakkı Vardır!”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Özel Sayı 1, 2014, s. 44.

kolaylaşacaktır. Bunun yanında, özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi önemlidir. Sağlık alanında görevli kişilerinde, göçmenlerin sosyo-kültürel farklılıklarını dikkate alması, yaşam biçimlerini doğru olarak değerlendirebilmesi önemlidir. Özellikle, kişilerin ruh sağlığında büyük etkisi olan, göçle birlikte kaybettikleri sosyal ağ ve desteklerde düzeltilmeye çalışılmalıdır. Özellikle, gebe kadınlarda, bu sosyal ağın kaybedilmesinin sonucu olarak artan depresyon düzeyi gözlemlenmektedir. Sosyo-ekonomik koşulların geliştirilmesi, göçmenlerin çevrelerinin daha sağlıklı hale getirilmesi, göçmen kişilere karşı ayrımcı ve ırkçı tutumların, önyargıların giderilmeye çalışılması da, aynı derecede önem taşımaktadır¹³¹.

Mülteciler, sayılan sebepler dolayısıyla oldukça hassas bir durumdadır ve özellikle işkenceye uğrayan kişiler, aile reisi kadınlar, cinsel şiddet ve tecavüz kurbanları, hamile ve emziren kadınlar, refakatsiz çocuklar gibi bazı alt gruplar daha fazla hassas ve incinebilir durumdadırlar. Bu kişilerin dikkate alınarak bir takım sosyal politikaların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu politikalar gerçekleştirilirken iki temel noktaya dikkat edilmelidir. Bunlardan ilki, sığınmacıların toplum içindeki entegrasyonlarını hızlandırmak ve uyumlarını güçlendirmek üzerine olmalıdır. Bu kişilerin var olan sosyal sistemle bağlantı kurabilmeleri sağlanmalıdır. İkinci olarak, politikaların kapsamı geniş tutulmalı, tüm sığınmacıları kapsamalı, çeşitli uyum programları düzenlenmeli, kişilerin hakları ile ilgili bilgilendirmeler yapılmalı ve aile birleşimi konularına dikkat edilmelidir¹³².

Kadın mültecilere özel olarak koruma ve yardım sağlanması ise, oldukça önemli bir konudur. Özellikle, 1980'li yıllarda, kadın mülteciler için özel tedbirler almak konusu önem kazanmış, bu amaçla çeşitli uluslararası ve bölgesel kuruluşlar harekete geçmiştir. BMMYK.de konuyla ilgili çeşitli kararlar almıştır¹³³. Mülteciler ile ilgili temel belge olan 1967 Protokolü ile değişik 1951 Sözleşmesi'nde mülteci kadınlar ile ilgili özel bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca, Sözleşme'nin önsözünde atıf yapılan İHEB.de bütün hak ve özgürlüklerden kişilerin, hiçbir ayırım gözetilmeksizin yararlanacağı hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre, cinsiyete dayalı bir ayrımcılığın yapılmaması gerekmektedir. Mülteci statüsü tespiti ve mültecilerin hakları yanında,

¹³¹ Ayla Tuzcu-Ayşegül Ilgaz, "Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri", Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry, <http://www.capsy.org> (t.y.), <http://www.capsy.org/archives/vol17/no1/cao070105.pdf> (e.t.: 13.05.2017)

¹³² Sema Buz, "Aile Politikalarına Mülteciler Boyutunda Bir Bakış", *Aile ve Toplum Dergisi*, Cilt 2, Sayı 6, Ekim-Aralık-2003, s. 6.

¹³³ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 92.

Sözleşme ile güvenlikleri de koruma altına alınmıştır; gerigönderilmeme ilkesi buna örnek olarak verilebilir. BMMYK. statüsü ile Yüksek Komisere de bir takım görevler verilmiştir¹³⁴.

1951 Sözleşmesi haricinde, uluslararası kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen çalışmalar da bulunmaktadır. BM. tarafından alınan pek çok kararda, mültecilerin güvenliklerinin tehdit altında bulunduğuna dikkat çekilmiş ve BM. tarafından 1993 yılında Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge kabul edilmiştir. Bunun yanında, çeşitli bölgesel kuruluşlar da oluşturulmuştur¹³⁵.

BMMYK. İcra Komitesi de mülteciler ve özellikle kadın mülteciler açısından çeşitli kararlar kabul etmiştir. Bu kararlardan ilki 1985 yılında, Mülteci Kadınlar ve Uluslararası Koruma başlığıyla açıklanan ve kadın mültecilerin belirli bir toplumsal grup içerisinde sayılmalarına ilişkin olan karardır. 1987 yılında, alınan bir kararda da; mülteci kadınlar için özel koruma ve yardım sağlanması ve bu gibi programların geliştirilmesi üzerinde durulmuş ve mülteci kadınlarla ilgili güvenli bilgi ve istatistiklere ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir¹³⁶.

1988, 1989 ve 1990'lı yıllarda da kabul edilen kararlar bulunmaktadır. Bu kararlarda, mülteci kadınların, mültecilerin çoğunluğunu oluşturduğu ve bu kişilerin daha büyük risk altında bulunduğu belirtilerek, kadın mültecilerin fiziksel güvenliği ve cinsel istismar konularına değinilmiştir¹³⁷. BMMYK. tarafından yayınlanan kronolojik gelişmeye bakıldığında; 1980'li yıllarda, kadınlara karşı farklı yaklaşımların benimsendiği, mülteci kadınların özel önlemler alınması gereken bir grup olduğu konusu belirtilmiştir. 1990'lı yıllarda, kadınları korumaya yönelik yönergenin de bulunduğu bir mülteci politikası yayınlanmış ve toplumsal cinsiyet eşitliği programa alınmıştır. 2001 yılında, mülteci kadınlara yönelik beş taahhüt¹³⁸ yayınlanmış ve BMMYK., sivil toplum kuruluşları ve ev sahibi hükümetlerle birlikte beş yüzden fazla mülteci kadınla diyaloglar başlatılmıştır. 2002 yılında, kadın mültecilerin korunması konusunda bir cinsiyet eğitim seti ve kaynak el kitabı yayınlanmıştır. 2004 yılında, BMMYK. yaş, cinsiyet ve çeşitliliği geliştirilmiştir. 2007 yılında, toplumsal cinsiyet eşitliği politikası yayınlanmıştır. 2008 yılında, Kadınların Korunması El Kitabı

¹³⁴ y.a.g.e., s. 93-94.

¹³⁵ y.a.g.e., s. 99-100.

¹³⁶ y.a.g.e., s. 100.

¹³⁷ y.a.g.e., s. 102.

¹³⁸ Bu taahhütler; cinsiyete dayalı şiddete karşı koruma ve önleme, ekonomik güçlendirme, kadınların gıda ve gıda dışı ürünlerin yönetimi ve dağıtımına ilişkin karar alma sürecine doğrudan katılımlarının

yayınlanmış ve cinsel oryantasyon ve cinsiyet kimliğine ilişkin süreçler başlatılmıştır. 2010 ve 2011 yıllarında, 1000'den fazla mülteci ve yerinden edilen kadınla yapılan diyaloglar sonucunda “Mülteci Kadınlar Konuşuyor” raporu hazırlanmıştır. 2011 ve 2014 yılları arasında yaş, cinsiyet ve çeşitlilik ile ilgili bir politika gerçekleştirilmiştir. 2014 yılında, ayrımcılık, taciz ve cinsel uyuşmazlık ile ilgili bir bildirme yayınlanmıştır.

2015 yılında, LGBTİ¹³⁹ mensubu kişiler için koruma raporu yayınlanmış ve eğitim paketi başlatılmıştır, ayrıca görevde toplumsal cinsiyet eşitliği sağlama politikası tamamlanmıştır. 2015 ve 2016 yıllarında BMMYK. toplumsal cinsiyet ile ilgili bir inceleme gerçekleştirmiş ve cinsiyet, zorunlu göç ve koruma ile ilgili bir harici danışma grubu kurmuştur¹⁴⁰.

1990 yılında alınan Mültecinin Korunması ve Cinsel Şiddet Kararı önem taşımaktadır. Bu Karar'da; güvenlik güçlerinin eğitilmesine, mülteci kadınların korunması için bir yönerge oluşturulmasına, mülteci statüsü tespit işlemleri sırasında kadın ve erkekler arasında ayırım yapılmamasına, sözleşmede sayılan şartlarla baskı ve zulüm altında bulunan ve cinsel şiddet ile karşı karşıya kalan kişilerin mülteci olarak kabul edilmesine, cinsel şiddet mağduru olan kişiler için statü belirlenmesinde hassasiyet gösterilmesine ve bu kişiler için gerekli desteklerin sağlanmasına, gelişme programlarına cinsel şiddetin de dâhil edilmesine ve sürece kadın görevliler ve kadın mültecilerinde katılmasına değinilmiştir¹⁴¹. Bunun yanında, pek çok uluslararası düzenleme ile kadınların korunması için çalışmalar yapılmıştır. Ancak mültecilerin, özelde kadın mültecilerin, yaşadıkları sorunlara tam olarak bir çözüm sağlandığını söylemek mümkün değildir.

Günümüzde yaşanan göç ve sığınma süreçlerinde de, benzer sorunlar artarak yaşanmaya devam etmektedir. Özellikle, kadınlar açısından düşünüldüğünde, kadınları ülkelerini terk etmek durumunda bırakan düzenlemelerin ortadan kaldırılması önem taşımaktadır. Halen yaşanmaya devam eden savaş, iç karışıklıklar gibi zorunlu göç nedenlerinin yanında, kadınların özel olarak göç nedenleri de devam etmektedir. Öncelikle, gerek uluslararası gerekse ülkesel uygulamalar ile kadınların sırf kadın olmalarından kaynaklı olarak yaşadıkları baskı, zulüm ve ayrımcılıklarla mücadele

---

sağlanması, bireysel kayıt ve belgeleme esası, kadınların anlamlı ve aktif katılımının sağlanması. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.refworld.org/docid/479f3b2a2.html> (e.t.: 06.06.2016)

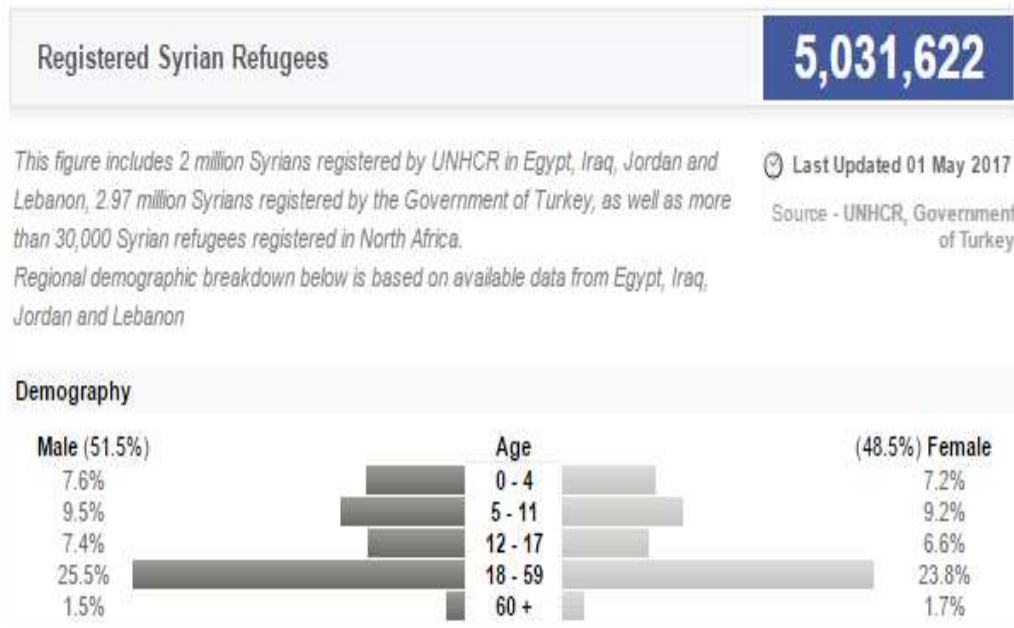
¹³⁹ LGBTİ: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender ve İnterseks

¹⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.unhcr.org/protection/women/56b478939/unhcrs-commitment-to-gender-equality.html> (e.t.: 06.06.2017)

¹⁴¹ Odman, **Kadın Mülteciler**, s. 105-106.

etmek önem kazanmaktadır. Bu nedenlerin ortadan kaldırılması amacıyla; cinsel ayrımcılık ile ilgili uluslararası düzenlemelerin uygulamasının güçlendirilmesi, çeşitli uluslararası kuruluşlar ile işbirliği ve koordinasyonun artırılması, kadın ve erkek eşitliği için, kadınların üstünde gelenek ve göreneklerden kaynaklanan baskıların kaldırılması için politikaların oluşturulması, her türlü cinsel şiddetin insan hakları ihlali olduğu kabul edilerek, bütün şekillerde cinsel şiddetin ortadan kaldırılması, mülteci kadınların özel durumlarının dikkate alınarak mülteci statüsünün verilmesi, bu kadınlara yönelik özel tedbirlerin alınması, ülkelerin konu ile ilgili muhatap olunan birimlerinin eğitilmesi önem taşımaktadır¹⁴².

Günümüzde başka ülkelere göç eden ya da sığınma arayan kadın ve erkek sayıları, neredeyse eşit oranlardadır. Buna örnek olarak, sığınma amacıyla ülkelerini terk edip, başka ülkelere sığınan Suriye vatandaşlarının sayısal oranları Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil 1. Kayıtlı Suriyeli Sığınmacıların Cinsiyete Göre Oranları¹⁴³

(Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan, Kuzey Afrika ve Türkiye verileri kapsamında)

Ayrıca bkz. <http://www.unhcr.org/excom/excon/3ae68c441f/refugee-women-international-protection.html> (e.t.: 07.06.2017)

¹⁴² y.a.g.e., s. 121-122.

¹⁴³ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (e.t.: 12.05.2017)

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere, Suriyeli sığınmacıların %48,5'i kadınlardan oluşmaktadır. Bu oranın içinde ailesi ve eşleri ile gelen kadınlar olduğu gibi, özel durumlar sebebiyle tek başına gelen ya da aile reisini savaş ya da çatışmada kaybederek, kendisi ailenin yeni reisi olarak çocukları ve diğer aile bireylerini korumak için, ülkemize kaçan kadınlar da bulunmaktadır. Ayrıca, kamuoyu tarafından da bilinen bir gerçek olarak, gerek muhalif gruplar gerekse ülkelerinin askeri güçleri tarafından bu kadınlar, kaçış süreci de dâhil olmak üzere, karışıklıkların başladığı günden itibaren çeşitli cinsel şiddet ve istismara maruz kalmışlardır. Sebebi ne olursa olsun, kadın göçü tek başına incelenmesi ve önemsenmesi gereken, içerisinde kendine özgü dinamikler barındıran bir olgudur ve kadınlar bu süreç içerisinde her zaman tehlikelere daha açık ve hassas bir grup olmaya devam edecektir.

2.2.1. Kadın Sığınmacılar Açısından Ülkemizde Yaşanan Sığınma Süreci

Ülkemizdeki sığınma prosedürü, YUKK. ve GKY. üzerinden gerçekleştirilmektedir. Kadın sığınmacılar açısından, ulusal koruma rejimimizin taraf olduğumuz temel AB. müktesebatıyla uyumluluğu-uyumsuzluğu tartışılmalıdır. Konu ile ilgili temel belgenin 1951 Sözleşmesi olduğu ve sözleşmedeki hükümlerin kadın sığınmacılar açısından değerlendirmesi ilgili bölümlerde yapılmıştır. Sığınma süreci ile ilgili karşılaştırma yapacağımız temel belge; 2014 yılında yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesidir¹⁴⁴. Türkiye, İstanbul Sözleşmesini hiçbir çekince olmadan kabul etmiştir¹⁴⁵. Ancak bir hususu göz önünde bulundurmak gereklidir; ilgili bölümlerde de bahsedildiği üzere Türkiye, 1951 Sözleşmesini coğrafi kısıtlama ile kabul etmiştir ve İstanbul Sözleşmesi'nde mülteci statüsünün kazanılmasında 1951 Sözleşmesi'ne gönderme yapmaktadır. Bu açıdan; İstanbul Sözleşmesi yönünden de bu coğrafi kısıtlamanın kabul edilmesi gerekmektedir¹⁴⁶.

GİGM. tarafından yayınlanan, 2016 Türkiye Göç Raporu'na göre; ülkemizde 2.834.441 geçici koruma altına alınan Suriyeli bulunmaktadır ve bunun %46.68'i kadındır¹⁴⁷. Görüldüğü üzere, ülkemize sığınma amacıyla gelen kişilerin neredeyse

¹⁴⁴ “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bilgileri, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/istanbul-sozlesmesi> (e.t.: 13.05.2017)

¹⁴⁵ Bkz. **Resmi Gazete**, 8 Mart 2012, Sayı: 28227 (Mükerrer).

¹⁴⁶ Odman, **Kadına Karşı Şiddet Bağlamında Cinsel Şiddet**, s. 210

¹⁴⁷ **2016 Türkiye Göç Raporu**, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik6/2016-turkiye-goc-raporu-yayinlandi_350_361_10626_icerik (e.t.: 13.05.2017)

yarısının kadın olması ve kadın sığınmacıların yaşadıkları sorunlar göz önüne alındığında bu kişilere duyarlı bir mevzuatın geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Bu açıdan sığınma prosedürünü oluşturan kanunlarımızın incelenmesi gerekmektedir.

Y.U.K.K. 3. maddesine göre, uluslararası koruma; mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsünü ifade eder. Kanun'un 61,62 ve 63. maddelerinde de bu koruma statülerinin tanımları yapılmıştır. İlgili bölümde de detaylı olarak anlatıldığı üzere, bu tanımlar Türkiye'nin coğrafi çekincesine uygun olarak oluşturulmuşlardır.

İstanbul Sözleşmesi'nin 60. maddesinin 1. fıkrasına göre; taraflar, 1951 Sözleşmesi'nin 1. maddesinin (a) fıkrasına göre, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir zulüm çeşidi olarak tanınması ve bu zulmün tamamlayıcı veya yardımcı korumayı gerektiren ciddi bir zarar olarak tanınması için her türlü gerekli önlemleri hukuki ve diğer şekillerde almalıdır. 60. maddenin 2. fıkrasına göre; taraflar, sözleşme hükümlerinden her birine toplumsal cinsiyete duyarlı yorum yapılmasını sağlamalı ve bu gerekçelerden bir veya birkaçına dayanarak başvuran kişiye yürürlükteki ilgili araçlara göre mülteci statüsü vermelidir. Benzer şekilde 60. maddenin 3. fıkrasında da; taraflar, sığınmacılar için, toplumsal cinsiyete duyarlı kabul usulleri ve destek hizmetlerinin yanında toplumsal cinsiyet ile ilgili yönergeleri ve mülteci statüsünün belirlenmesi ve uluslararası koruma başvurularında da toplumsal cinsiyete duyarlı sığınma usullerinin geliştirilmesi için gerekli hukuki ve diğer tedbirleri almalıdır.

Sözleşme'nin açıklayıcı raporunda da¹⁴⁸ aynı madde ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Açıklayıcı raporun 310. paragrafına bakıldığında ilgili madde ile ilgili şu yorumlar yapılmıştır; mülteci statüsü ve uluslararası korumanın ihdas edilmesi ile ilgili süreçte toplumsal cinsiyetin göz önünde bulundurulmaması, toplumsal cinsiyet sebebi ile şiddetten kaçan kadınların taleplerinin değerlendirilememesine neden olmaktadır. Son on yıl içerisinde yaşanan uluslararası insan hakları ve standartları ile ilgili gelişmelerle, AK. üyesi olan devletler, kadınlara karşı şiddetin bazı biçimlerini, Sözleşme kapsamında cinsiyet ile ilgili zulüm olarak tanımaya başlamıştır. Devlet tarafından gerçekleştirilip, gerçekleştirilmesine bakılmaksızın, tecavüz, kadın cinsel organına şiddet, ciddi boyutlara ulaşan aile içi şiddet, insan ticareti ve cinsiyete dayalı diğer şiddet biçimleri, şüphe götürmeyecek biçimde zulüm olarak kullanılan eylemlerdir.

¹⁴⁸ "İstanbul Sözleşmesi Açıklayıcı Metni", Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bilgileri, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/istanbul-sozlesmesi> (e.t.: 13.05.2017)

Açıklayıcı raporun 311. paragrafında da madde ile ilgili yorumlar bulunmaktadır. Paragrafa göre; Sözleşme'ye taraf olan devletler, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin zulüm anlamına geldiğini ve mülteci statüsünün ihdas edilmesinde bu durumun dikkate alınması gerekliliğini hukuki ve diğer açılardan tanımladılar. Cinsiyete dayalı şiddetin, Sözleşme kapsamında zulüm şekli olarak tanınması, kadınlara cinsiyetleri nedeniyle, yani kadın olarak statüsü ve kimliği nedeniyle zulüm görebileceklerinin tanınması demektir. Bunun yanında, Sözleşme'ye taraf olan devletler, kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti, tamamlayıcı veya ikincil korumayı gerektiren ciddi bir zarar şekli olarak tanımladı. Üçüncü ülke vatandaşı veya vatansız olan, kendisine mülteci statüsü tanınmamış, ancak ülkesine veya ikamet ettiği ülkeye geri döndüğünde, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye maruz kalacak ya da ciddi hayati tehlike tehdidi oluşturacak, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile karşılaşma riski olan kadınlara uluslararası koruma verilebilir. Uluslararası koruma, sadece 1951 Sözleşmesi ile sınırlı değildir, uluslararası ve bölgesel standartlarla da türetilmektedir.

Aynı şekilde, açıklayıcı raporun 313. paragrafı da, 60. madde ile ilgili açıklama yapmaktadır. Bu paragrafa göre; ırk veya uyrukluk nedeniyle zulüm ile ilgili, kadınlar, bu zulümün belirli türleri ile karşılaşmaktadır. Buna örnek olarak; ırk ve etnik temizleme durumlarında, cinsel şiddet ve üremenin kontrolü uygulamaları verilebilir. Dini sebeplerle gerçekleşen zulüm hallerinde de kadınlar, dini normlara ve geleneklere uymadıkları için zulüm görebilmektedir. Bu durum özellikle kendini, kadınlara karşı, "namus" adına işlenen suçlarda göstermektedir. Belirli bir toplumsal gruba mensup olma gerekçesi ile toplumsal cinsiyet iddiaları daha fazla öne sürülmeye başlanmış ve uluslararası açıdan da giderek daha fazla destek almıştır. Kadın sünneti, zorla evlilik, ciddi aile içi şiddet gibi cinsiyete dayalı zulümden kaçan kadınların belirli bir toplumsal grup oluşturduğu düşünüldüğünde, iltica imkânı sağlanabilmektedir. Bazı kadınlar, ortak zulümden kaçma dışında doğuştan gelen ve değiştirilemez ortak özellikleri veya diğer temel özellikleri paylaşan özel bir grup olarak tanımlanabilir. Siyasi görüş sebebiyle zulümde, toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili fikirlere dayalı zulümü içerebilir. Kadınlara, toplumun biçtiği rollere ve davranış kalıplarına uymadığı için zulüm yapılabilir. Son olarak, taraf devletler, yorumlarını eşcinsel, lezbiyen, biseksüel veya transseksüel olan ve cinsiyete dayalı zulüm ve şiddetin özel biçimleri ile karşılaşan bireyleri de kapsayacak şekilde genişletebilir.

Sözleşme metni ve açıklayıcı raporda da açıkça görüldüğü üzere, İstanbul Sözleşmesi, 1951 Sözleşmesi'ne kıyasla daha geniş yükümlülükler taşımaktadır. YUKK. ve GKY. bu sözleşme metniyle tam olarak uyum gösterememekte ve kadın sığınmacılar açısından toplumsal cinsiyete yer vermemektedir. Sözleşme'nin aksine, uluslararası koruma statülerinin tanımları cinsiyete duyarsız bir şekilde yapılmaktadır¹⁴⁹.

Aile kavramı da, özellikle kadın mülteciler açısından oldukça önemli bir alandır. Aile hem sosyal desteğin temelini oluşturan, çeşitli bağımlılıkların bulunduğu hem de fiziki ve cinsel şiddette dahil bir çok istismarın gerçekleşebildiği komplike bir alandır¹⁵⁰. YUKK. 3. maddesinde, aile üyeleri olarak; yabancının eşi, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğu sayılmaktadır. Kanundaki tanım çekirdek ailenin tanımıdır, ancak özellikle ülkemize sığınan Suriyeliler açısından bu tanım oldukça yetersiz görülmektedir. Bu kişiler genellikle geniş aile olarak yaşamakta ve kaçış esnasında kendi çekirdek ailesini kaybeden pek çok kadında geniş ailesinin farklı parçaları ile birlikte yaşamaktadır¹⁵¹. Bunun yanında, YUKK. Aile ikamet izni ile ilgili olan 34. maddesinde aile ikamet izni şu şekilde ifade edilmektedir;

1)Türk vatandaşlarının, 5901 sayılı Kanununun 28 inci maddesi¹⁵² kapsamında olanların veya ikamet izinlerinden birine sahip olan yabancılar ile mültecilerin ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin;

a) Yabancı eşine,

b) Kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna,

c) Kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna, her defasında üç yılı aşmayacak şekilde aile ikamet izni verilebilir. Ancak, aile ikamet izninin süresi hiçbir şekilde destekleyicinin ikamet izni süresini aşamaz.

(2) Vatandaşı olduğu ülkenin hukukuna göre birden fazla eş ile evlilik hâlinde, eşlerden yalnızca birine aile ikamet izni verilir. Ancak, diğer eşlerinden olan çocuklara da aile ikamet izni verilebilir...

(6) Boşanma halinde, Türk vatandaşıyla evli yabancıya, en az üç yıl aile ikamet izniyle kalmış olmak kaydıyla kısa dönem ikamet izni

¹⁴⁹ Zeynep Kıvılcım, “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Geçici Koruma Yönetmeliği: Toplumsal Cinsiyet Perspektifiyle Bir Değerlendirme”, *A.Ü. SBF Dergisi*, Cilt 71, Sayı 3, 2016, s. 926.

¹⁵⁰ Kıvılcım, **a.g.m.**, s. 926.

¹⁵¹ **y.a.g.m.**, s. 927.

¹⁵² “Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve kendileri ile birlikte işlem gören çocukları; millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü, seçme ve seçilme, kamu görevlerine girme ve muafiyet araç veya ev eşyası ithal etme hakları dışında, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabi olmak şartıyla Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler” Bkz. **Resmi Gazete**, 12 Haziran 2009, Sayı: 27256.

verilebilir. Ancak yabancı eşin, aile içi şiddet gerekçesiyle mağdur olduğu ilgili mahkeme kararıyla sabit ise, üç yıllık süre şartı aranmaz.

Kanunda öngörülen hususlardan özellikle bir kaçına dikkat etmek gereklidir. Öncelikle metinden de anlaşılacağı üzere resmi evlilik yapmış kişiler için geçerli bir süreçten bahsedilmektedir. Ancak pek çok ülkede, dini nikâhla evlenen çiftler çoğunluktadır ve bu düzenleme, bahsedilen kişileri koruma dışında bırakmaktadır. İkinci olarak, yine bazı ülkelerde birden fazla kadınla resmi olarak evlenmek mümkündür, ancak, evlilik resmi olsa dahi eşlerden yalnız birine ikamet izni verilecek olması, kadınların mağduriyetini arttıracak bir düzenlemedir. Burada hangi eşin ikamet izni alacağı ile ilgili yasal bir düzenleme bulunmamakta ve bu da kadınların, kim tarafından seçileceği ile ilgili bir soru işareti doğurmaktadır. Bu durumda, yüksek ihtimalle, ikamet iznine başvuran erkek tarafından, hangi eşin ikamet iznine başvuracağına karar verilecektir¹⁵³. Yine de bu hüküm, aile içi şiddet mağduru olan kadın sığınmacıların, izinlerini kaybetmeden, evliliklerini bitirebilmeleri açısından olumludur¹⁵⁴.

YUKK.nun 35. maddesinin 1. fıkrası (c) ve (ç) bentlerine göre; “*Başvuru tarihi itibarıyla, beş yıl içinde aile düzenine karşı suçlardan herhangi birinden hüküm giymemiş olduğunu, adli sicil kaydıyla belgelemek ve Türkiye’de en az bir yıldır ikamet izniyle kalıyor olmak*” şartları aile ikamet izni talepleri için geçerli sayılanlardır. Kanun hükmünden de anlaşıldığı üzere, özellikle ilk kez ikamet izni başvurularında, maddede belirtilen belli suçlardan hüküm giymemiş olma şartı, sadece Türkiye’de değil, gelinen ülkede de bu tarz bir suçun işlenmemiş olmasını gerektirmektedir¹⁵⁵.

Aile düzenine karşı işlenen suçlar, TCK.nda düzenlenmiştir. 5237 Sayılı TCK.nun¹⁵⁶ Sekizinci Bölümünde, aile düzenine karşı işlenen suçlar sayılmıştır. Bu Bölümde; birden çok evlilik, hileli evlenme, resmi nikâhı olmadan dini tören ile evlenme, çocuğun soy bağına değiştirme veya gizleme, aynı konutta birlikte yaşadığı kişilere karşı kötü muamelede bulunma, aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeme, hamile eşini ya da kendisinden gebe kalmış kadını çaresiz bırakarak terk etme, çocuğu kaçırmaya veya alıkoymaya suçları yer almaktadır. Burada bir hususa dikkat çekmek gereklidir; şiddet ve kötü muamele gören bir kadın, aile ikamet iznine

¹⁵³ Kıvılcım, **a.g.m.**, s. 928.

¹⁵⁴ Nurcan Özgür Baklacioğlu-Zeynep Kıvılcım, **Sürgünde Toplumsal Cinsiyet**, Derin Yayınları, İstanbul, 2015, s. 39.

¹⁵⁵ **y.a.g.e.**, s. 39.

¹⁵⁶ Bkz. **Resmi Gazete**, 12 Ekim 2004, Sayı: 25611.

başvurabilmek için ya da varsa bu iznin iptal edilmemesi yahut uzatılabilmesi gibi nedenlerle, gördüğü kötü muamele ve şiddeti saklamak durumunda kalabilir. Yabancı bir kadın, eşi tarafından yukarda sayılan, aile birliğine karşı suçlardan birini yaşamış ve şikâyeti sonucu eş kanunda öngörülen cezayı almış ise, şikâyetçi olan kadın, ceza alan eşi ile yaşadığı birlikteliğe dayanarak, aile ikamet iznine başvuramayacaktır.

YUKK.nun35. maddesinde dikkat çeken bir diğer husus da; eşlerden her biri için on sekiz yaşını doldurmak ibaresidir. Sayılan diğer durumların yanında, gelinen ülke kanunlarında, bu yaş altındaki insanlarda resmi nikâh kıyabilmektedirler. Kaldı ki, bazı koşullar altında Türk vatandaşları da, Türk Medeni Kanunu'nun-TMK.¹⁵⁷ 124. maddesine göre, on sekiz yaşını doldurmadan resmi olarak evlenilebilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, 35. madde metnindeki düzenleme anlamsızlaşmaktadır¹⁵⁸.

YUKK.nun 65. maddesinde başvuruların genel esaslarına bakıldığında, olumlu bir düzenlemeden bahsedilebilir. Maddenin 3. fıkrasında; *“Her yabancı veya vatansız kişi kendi adına başvuru yapabilir. Başvuru sahibi, başvuruları aynı gerekçeye dayanan ve kendisiyle birlikte gelen aile üyeleri adına başvuru yapabilir. Bu durumda, ergin aile üyelerinin, kendi adlarına başvuruda bulunulmasına yönelik muvafakati alınır”*. Hükümü yer almaktadır. Kadınlar açısından bireysel başvuru yapabilmesi, bağımsızlık açısından önemli bir düzenlemedir¹⁵⁹. Ancak, 72. maddenin 1. fıkrasında *“(1) Başvuru sahibi...b) Kendi adına başvuru yapılmasına muvafakat verdikten sonra, başvurunun herhangi bir aşamasında haklı bir neden göstermeksizin veya başvurunun reddedilmesinin ardından farklı bir gerekçe öne sürmeksizin ayrı bir başvuru yapmışsa...(3) Başvurunun kabul edilemez olduğuna ilişkin karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir.”* şeklinde olumsuz bir durum görülmektedir; Kocasına başvuru hakkı vermiş bir kadın, daha sonra bu hakkı geri almak istediğinde, mutlaka haklı bir nedene dayanmak zorundadır¹⁶⁰. Ancak, açıklayıcı raporda da açıkça belirtildiği gibi, kadınlara şiddet uygulayan kişiler, onların resmi başvuru yapmasını engellemek amacıyla, çeşitli yolları kullanabilmektedirler. Bu tarz düzenlemelerde, kadınların izinlerini kaybetmeleri, sınır dışı edilme gibi korkuları yaşayarak, şikâyet etmelerinin önüne geçebilmektedir.

¹⁵⁷ Bkz. **Resmi Gazete**, 8 Aralık 2001, Sayı: 24607.

¹⁵⁸ Baklacioğlu/Kıvılcım, **a.g.e.**, s. 40.

¹⁵⁹ Kıvılcım, **a.g.m.**, s. 929.

¹⁶⁰ **y.a.g.m.**, s. 937.

YUKK.nun 3. maddesinde, özel ihtiyaç sahibi tanımı yapılmıştır. Buna göre; özel ihtiyaç sahibi; başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden; refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişidir. Kanununun 95. maddesine göre bu kişilere, kabul ve barınma merkezlerinde öncelik verilir. 67. maddeye göre de; işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalan kişilere, bu türden fiillerin neden olduğu hasarlarını giderecek yeterli tedavi imkânı sağlanır. Bu öncelik sağlanma durumları, bir açıdan olumlu olmakla beraber, yeterli düzeyde değildir. Uluslararası düzenlemeler açısından da bakıldığında da yetersiz görülmektedir.

Kişiler için hem önleyici ve koruyucu tedbirler alınmalı hem de statü belirleme işlemlerinde bu durumun temel alınıp alınmayacağı değerlendirilmesi yapılmalıdır. GKY.de de bu anlamda kısıtlamalar bulunmaktadır. Yönetmeliğin 16. maddesine bakıldığında; *“Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bu yönetmelik kapsamındaki yabancıların bireysel başvuruları, geçici koruma tedbirlerinin etkin şekilde uygulanabilmesi amacıyla işleme konulmaz.”* denildiği görülmektedir. Bu madde pek çok açıdan sakıncalıdır, öncelikle YUKK.nun böyle bir düzenleme bulunmazken, anılan hükmün, Yönetmelikle düzenlenmiş olması oldukça sakıncalıdır. Ayrıca, taraf olduğumuz İstanbul Sözleşmesi'nin 60. maddesine de aykırı bir hükümdür¹⁶¹. İstanbul Sözleşmesi'nin 60. maddesinde, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı zulmün tamamlayıcı veya yardımcı korumayı gerektiren ciddi bir zulüm çeşidi olarak tanınması için gerekli önlemlerin alınması öngörülmüştür. Tarafların, toplumsal cinsiyete duyarlı olarak kabul usulleri ve destek hizmetlerinin yanında, mülteci statüsünün belirlenmesi ve uluslararası koruma başvurusunu kapsayarak cinsiyete duyarlı sığınma usulleri geliştirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Aynı şekilde, 60. madde ile ilgili olarak açıklayıcı raporda; ülkesine veya ikamet ettiği ülkeye döndüğü takdirde insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye maruz kalacak, ya da ciddi hayati tehlike yaratacak şekilde toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalabilecek kadınlara uluslararası korumanın verilebileceği belirtilmektedir. GKY. bu maddesinde ki düzenleme, kadınların mağduriyetini arttırabilmektedir. Özellikle, toplumsal cinsiyet sebebiyle şiddet riski altında bulunan kadınların, bireysel başvuru yollarının kapatılması ve uluslararası korumadan mahrum bırakılmaları, şiddet ve zulüm riskini arttırmaktadır.

¹⁶¹ y.a.g.m., s. 931-932.

YUKK. 55. maddesinin 1. fıkrasının (b) ve (ç) bentlerine göre; sınır dışı edilemeyecek olanlar arasında; ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler ve mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları sayılmaktadır. Bu düzenleme, İstanbul Sözleşmesi'nin 61. maddesi ile uyumlu görülmektedir. İlgili maddenin 2. fıkrasında; “*Taraflar statüleri veya ikametleri gözetilmeksizin korumaya muhtaç şiddet mağduru kadınların yaşam riski bulunan veya işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz kalabileceği hiçbir ülkeye hiçbir koşulda geri gönderilmemesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.*” hükmü yer almaktadır. Ancak, yine YUKK.nun 79. maddesinde aykırı bir düzenleme yapıldığı görülmektedir. Kanun hükmünde yer alan ifade şu şekildedir;

- (1) Başvuru sahibinin;
- a) Başvuru sırasında gerekçelerini sunarken, uluslararası korumayı gerektirecek konulara hiç değinmemiş olması,
- b) Sahte belge ya da yanıltıcı bilgi ve belge kullanarak veya kararı olumsuz etkileyebilecek bilgi ve belgeleri sunmayarak yetkilileri yanlış yönlendirmesi,
- c) Kimliğinin ya da uyruğunun tespit edilmesini güçleştirmek amacıyla kimlik ya da seyahat belgelerini kötü niyetle imha etmesi veya elden çıkarması...
hallerinde, başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilir...
- (4) Refakatsiz çocukların başvuruları hızlandırılmış olarak değerlendirilemez.

Bu noktada Kanun, özel koruma altında bulunması gereken kişilerden refakatsiz çocukları sayarak, kadınları bu hüküm dışında bırakmıştır. Ayrıca (a) bendinde, bu konulara değinmemiş olmak, aşağıda da anlatılacağı üzere ayrı bir sorun oluşturmaktadır¹⁶².

Kadınlar açısından baktığımızda, önemli bir husus da, başvuru ve değerlendirme sürecidir. İstanbul Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu 314. paragrafında, çeşitli yükümlülüklerden bahsedilmektedir. Bu yükümlülükler şu şekilde ifade edilebilir; tarafların, en önemli yükümlülüğü, mülteci kabulü ile ilgili işlem standartlarını değerlendirirken, kadınların güvenlik hakkını tesis etmek için, kadın ve erkeklerin sığınma süreci içerisinde ki deneyimlerinin ve koruma ihtiyaçlarının farklı olduğu bilinciyle, toplumsal cinsiyete duyarlı kabul prosedürleri geliştirmeleridir. Paragrafa göre, toplumsal cinsiyete duyarlı kabul prosedürleri ile ilgili şunlar örnek verilebilir;

¹⁶² y.a.g.m.,s.34-35

kadına yönelik şiddet mağdurlarının en kısa sürede belirlenmesi, bekâr erkek ve kadınların konaklama yerlerinin ayrı olması, ayrı tuvalet imkânları, eğer mümkün değil ise farklı zamanlarda kullanmalarının sağlanması, kalan kişiler tarafından kilitlenebilen odalar, kabul merkezlerinin yeterli aydınlatılması, cinsiyete duyarlı eğitimler almış kadın korumalar dâhil koruma personeli, kabul merkezi personeli, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet durumları için koruma ve müdahale ile ilgili resmi düzenlemeler ve bu konular hakkında kadın ve kız çocuklarının bilgilendirilmesi.

Açıklayıcı Rapor'un 317. paragrafi da, aynı şekilde yükümlülükler öngörmektedir. Paragrafta; toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağduru olan kadın ve kız çocuklarının, iltica taleplerinin düzgün bir şekilde incelenebilmesi ve uluslararası korumanın sağlanabilmesi için cinsiyete duyarlı sığınma prosedürleri geliştirilmelidir, denmektedir. 314. paragrafta sayılanlar haricinde toplumsal cinsiyete duyarlı kabul prosedürleri şunları kapsar; ilgili prosedürler hakkında kadınlara yeterli bilgi sağlanması, başkasına tabi olan kadınlarla ayrı olarak ve aile üyeleri olmadan kişisel görüşme yapma imkânı, kadınların, uluslararası koruma ile ilgili farklı uygulamalara sebep olan ve cinsiyete özel gerekçeleri ile korumaya ilişkin bağımsız ihtiyaçlarını dile getirmesi için imkân sağlanması, iltica taleplerinin karara bağlanması ile ilgili kılavuz ilkelerinin detaylandırılması ve bu ilkeler ile ilgili eğitimler verilmesi, görüşmeci tarafından yapılan ve gerektiğinde tercüman yardımının olduğu cinsiyete duyarlı görüşmeler sırasında, başvuru sahibinin, görüşmeci ve/veya tercüman ile ilgili cinsiyet tercihinin ifade edilmesi için imkân tanınmalı ve bu görüşmelerin gizliliğine saygı duyulmalıdır.

Mülakat hususu, YUKK.nun 75. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre ifade şu şekildedir;

(1) Etkin ve adil karar verebilmek amacıyla, başvuru sahibiyle kayıt tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel mülakat yapılır. Mülakatın mahremiyeti dikkate alınarak, kişiye kendisini en iyi şekilde ifade etme imkânı tanınır. Ancak, aile üyelerinin de bulunmasının gerekli görüldüğü durumlarda, kişinin muvafakati alınarak mülakat aile üyeleriyle birlikte yapılabilir. Başvuru sahibinin talebi üzerine, avukatı gözlemci olarak mülakata katılabilir.

(2) Başvuru sahibi, yetkililerle iş birliği yapmak ve uluslararası koruma başvurusunu destekleyecek tüm bilgi ve belgeleri sunmakla yükümlüdür.

(3) Özel ihtiyaç sahipleriyle yapılacak mülakatlarda, bu kişilerin özel durumları göz önünde bulundurulur. Çocuğun mülakatında

psikolog, çocuk gelişimci veya sosyal çalışmacı ya da ebeveyni veya yasal temsilcisi hazır bulunabilir...

1. fıkrada yer alan, muvafakati alınmadan aile üyelerinin bulunmayacağı hükmü, kadın sığınmacılar açısından olumludur. Kadınların kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri ve aile içerisinde yaşanan herhangi bir istismarı bu şekilde açıklayabilir olmaları önemlidir. Ancak, 2. fıkrada yer alan bilgi ve belgeleri sunma yükümlülüğü, başvuru sahibi açısından, oldukça zorlu bir durumdur. Çünkü, cinsel şiddet ve istismar gibi durumlarda, bunu belgelere dayandırmak zordur ve bu ancak kişilerle mülakat yapıldığı sırada ortaya çıkan bir durum olmaktadır. Ancak, kişilere özellikle böyle bir mağduriyet yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili özel bir soru yöneltmemekte, dolayısıyla özel ihtiyaç sahipleri net olarak belirlenmemektedir. Bunun yanında, kadın mülakat görevlileri bulunmakla birlikte, kadınlarla kadın mülakat görevlilerinin görüşeceğine dair Kanun'da bir hüküm bulunmamakta olup¹⁶³,bu da eksik bir nokta olarak vurgulanabilir. Çünkü, kadınların çoğu zaman, özellikle de geldikleri ülke gelenekleri de göz önüne alındığında, karşı cinsten bir kişiye yaşadıkları bu taciz ya da istismar durumunu anlatmaları oldukça zordur. Kadınlar, baskısı altında kaldıkları bu gelenek ve görenekler dolayısıyla, çoğu zaman taciz ya da tecavüzü kendi suçları olarak görmekte, dışlanma, aşağılanma gibi tepkiler alacaklarını düşünerek bu durumu gizli tutmak istemektedirler.

EGM. 22 Haziran 2006 Tarih ve 57 Sayılı Genelgesi'nde¹⁶⁴ de konuyla alakalı düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan ilki; "Başvuranların Tercüman Hizmetinden Yararlanma Koşulları" başlığı altında yer almaktadır. Buna göre; "*imkânların elverdiği ölçüde, başvuranın talebi ve cinsiyetine göre tercüman sağlanmaya çalışılacaktır*". İkinci düzenleme ise; "İltica-Sığınma Müracaat Formunun Düzenlenmesi" başlığı altında bulunmaktadır. Düzenlemeye göre;

Başvuru sahibine, kendini daha iyi ifade edebilmek için kişisel mülakatı esnasında, bayan veya erkek mülakatçı ve tercümandan hangisi ile görüşme yapmak istediği de sorulacaktır.

Mülakatçı ve tercümanın bayan veya erkek olup olmayacağına ön görüşmeyi yapan görevli karar verecektir. Örneğin; ön görüşmeyi yapan görevli, tecavüze veya cinsel tacize uğramış bir bayan başvuru sahibi talep etmese dahi, başvuru nedenlerinin sağlıklı bir şekilde tespit edilebilmesi için, eğer gerekli görür ise, söz konusu başvuran için bir

¹⁶³ **y.a.g.m.**, s. 934-935.

¹⁶⁴ www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/57-Sayili-Genelge-2010-Degisikligi.pdf (e.t.:29.06.2017)

bayan mülakatçı ve bayan tercüman bulundurulmasına karar verebilecektir.

Ancak, düzenlemelere bakıldığında kesin bir hüküm kurulmadığı görülmektedir. Daha çok verebilir, yapabilir şeklinde ya da imkânların elverdiği ölçüde denilerek, bir boşluk oluşmaktadır. Bu açıdan tam anlamıyla yeterli ve olumlu bir düzenlemeden bahsetmek mümkün olamamaktadır. Genelge'de yer alan hususların kesin bir hüküm içermemesi dolayısıyla ne derece uygulanabilir olduğu, mülakat sürecinde kendini göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADANA-SEYHAN'DAKİ SIĞINMACILAR: DURUM TESPİTİ RAPORU ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN KADIN SIĞINMACILARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kadın sığınmacıların, özel bir grup olarak incelenmesi gerekliliği ve deneyimleri ile karşılaştıkları sorunların sığınmacıların genelinden farklı olduğu hususuna önceki bölümlerde değinilmişti. Çalışmamızın bu son bölümünde Adana ili Seyhan ilçesi özelinde, kadın sığınmacıların karşılaştıkları sorunlar incelenecektir. Adana-Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti Raporu, özellikle kadın sığınmacılar açısından gerçekleştirilmemiş, genel bir veri projesidir. Ancak Adana ili özelinde, sığınmacılar ile ilgili yapılan ilk araştırmadır. Konusunda ilk olmasının yanında, Seyhan Belediyesi personeli olarak projede yer almam ve süreci yakından bilmem nedeniyle, bu proje verileri içerisinden kadın sığınmacıları doğrudan ya da dolaylı dahi olsa belirli bir önemde etkileyen veriler seçilerek, yine toplumsal cinsiyet perspektifi göz önünde tutularak incelenmiştir. Bu inceleme özellikle, dört ana başlıkla kendini göstermektedir. Bunlar; dil sorunu ve eğitim, sığınma sürecinde karşılaştıkları sorunlar, konut durumları ile evlilik ve doğum oranlarıdır.

3.1. Adana-Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti Raporu'na Göre Dikkat Çeken Veriler ve Kadın Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunlar

Adana-Seyhan'daki Sığınmacılar; Durum Tespiti ve Acil Çözüm Önerileri Raporu, Çukurova Kalkınma Ajansı TR62/15/DFD/0006 Referans Numarası ile doğrudan faaliyet desteği kapsamında, Adana Seyhan Belediyesi(Proje Sahibi), Çukurova Üniversitesi(Proje Ortağı), Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Türk Tabipler Birliği-TTB.(Proje İştirakçileri) paydaşlığında, 2015 yılında Seyhan İlçesi'nde bulunan doksanaltı mahalle ve muhtarlıktan örnek sokaklar seçilerek gerçekleştirilmiştir. Projenin gerçekleştiği tarihte, Adana sığınmacı kabul eden iller arasında 6. sırada bulunmaktadır. Bu rakam, Adana nüfusunun ortalama %5'i civarına tekabül etmektedir. Bunun yanında, resmi olarak net bir bilgi olmamakla birlikte, gayri

resmi söylemlere göre, Seyhan İlçesi'nde bulunan sığınmacıların tahmini rakamı 40-50 bin civarındadır¹⁶⁵.

Seyhan İlçesi, Adana İli'nin en büyük ve en eski ilçesi olarak, kendine özgü ve çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Eski yerleşim yerlerinin çoğunlukla bulunduğu, büyük altyapı ve nüfus sorunlarının yaşandığı bu İlçede, 2011 yılından itibaren gelen sığınmacı nüfusu da, yeni sorunları beraberinde getirmiştir. Hâlihazırda ülke içerisinde de sıklıkla göç alan bir ilçe olarak, tamamen farklı bir toplumdaki gelen, dil, gelenek, görenek farklılıklarının da bulunduğu bu sığınmacı nüfusunun, zaten kozmopolit bir yapıya sahip ve çeşitli karışıklıkların yaşandığı bu İlçe'de ne gibi sorunlara yol açabileceği kestirilememektedir. Bu gibi sebeplerle, projenin genel amacı; Suriyeli sığınmacıların ilk durum tespitlerinin yapılması, sağlık ve eğitim alanları başta olmak üzere, acil çözüm önerileri geliştirilmesidir.

Projenin özel amacı ise, kısaca şu şekilde özetlenebilir; belediye sınırları içerisindeki sığınmacı nüfusun dağılımının tespit edilmesi ile hizmetlerin maksimum verimlilikle dağıtılmasını sağlamak, sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilmesi planlanacak her türlü sosyal etkinlik, eğitim, sosyal entegrasyon çalışmaları için gerekli verilerin elde edilmesi, gelen sığınmacı nüfusun istihdam ve sosyal alanlarda potansiyellerinin belirlenmesi, sığınmacı grupların yoğunlukla yaşadıkları bölgede, potansiyel sorunların tespit edilmesi ve sorunların çözümüne yönelik uygun önlemlerin geliştirilmesi, sığınmacılar için bir veri tabanı oluşturulması¹⁶⁶. Projede veri toplama araçları; konut ve kişi bilgi formu, konut gözlem formu, muhtarlık bilgi formu ve kurum bilgi formu olarak belirtilmiştir¹⁶⁷.

3.1.1. Dil Sorunu ve Eğitim

Kadın sığınmacılar açısından yaşanan, en büyük problemlerden birinin dil sorunu olduğu ve yaşanan dil sorunu sonucunda, temel hizmetler olan sağlık gibi, pek çok hizmete erişimin, mümkün olmadığı belirlenmektedir. Özellikle, söz konusu olan Suriyeli sığınmacılar, oldukça kötü koşullar sonucunda ülkemize gelmiş, çeşitli travmalara sahip kişilerdir. Bunun yanında, Türkçeyi bilmemeleri de bu sürecin çok

¹⁶⁵ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti ve Acil Çözüm Önerileri Raporu, Çukurova Kalkınma Ajansı 2015 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği (Referans No: TR62/15/DFD/006), Seyhan Belediyesi, 2015, Adana, s. 6-7.

¹⁶⁶ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 9-10.

¹⁶⁷ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 16.

daha zorlu geçmesine sebep olabilmektedir. Suriyeli sığınmacıların dil seviye ve durumları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

*Seyhan İlçesi’nde Bulunan Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Bilgisi*¹⁶⁸

Türkçeniz nasıl?	Geliş Yılı			Toplam
		Erkek	Kadın	
	Sayı	132	62	194
Hiç bilmiyorum	%	40,2%	63,3%	45,5%
	Sayı	160	29	189
Çok az anlıyorum	%	48,8%	29,6%	44,4%
	Sayı	36	7	43
Orta düzey veya daha iyi sayılır	%	11,0%	7,1%	10,1%
	Sayı	328	98	426
Toplam	%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablodaki verilerden de görülmekte olduğu gibi, kadın sığınmacılar, erkek sığınmacılara kıyasla dil sorunu ile daha fazla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum da, çoğu zaman, kadınların evden dahi dışarı çıkmasını güçleştirmekte, sosyal açıdan entegrasyonlarını zorlaştırmaktadır. Kadınlar, dilini dahi bilmedikleri bir toplum içinde, tüm sosyal desteklerinden kopmuş şekilde çeşitli sorunlarla bir yaşam savaşı vermektedir. Dil farkının ortadan kaldırılması, entegrasyonun en önemli adımınıdır.

Kadınların yanında, bir diğer dezavantajlı grup olan çocuklarda, savaş sürecinde eğitimlerinden mahrum kalmışlardır, ülkemize geldiklerinde de bu sorun devam etmiştir. Çocuklar, %60’a yakın bir oranda¹⁶⁹ Türkçe bilmedikleri için derslerinden geri kalmakta ve benzer sebeplerle, daha çok Suriye okullarında eğitime devam etmeyi tercih etmektedirler. Bu tespitite, sosyal entegrasyonu zedeleyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadınların eğitim durumlarına bakıldığında da, cinsiyet farklılaşması yüksek oranlardadır. Aynı dil sorununda olduğu gibi, kadınların eğitim düzeyleri düştükçe, pek çok alanda da cinsiyet farklılaşması ortaya çıkmaktadır. Eğitim oranı düştükçe,

¹⁶⁸ Adana Seyhan’daki Sığınmacılar, s. 22.

¹⁶⁹ Adana Seyhan’daki Sığınmacılar, s. 58.

kadınların özellikle erkek aile üyelerine bağımlılıkları artmaktadır. Eğitim oranının düşük olmasının bir diğer sonucu da, mesleki farklılaşmalarda görülmektedir.

Tablo 2.

Seyhan İlçesi'nde Bulunan 25 Yaş Üstü Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Oranları¹⁷⁰

	Erkek			Kadın			Toplam		
	Sayı	%	Birikimli	Sayı	%	Birikimli	Sayı	%	Birikimli
Okuryazar değil	55	15,3	15,3	74	23,9	23,9	129	19,31	19,31
Okuryazar fakat bir okul bitirmedi	66	18,4	33,7	62	20,1	44,0	128	19,16	38,47
İlkokul mezunu	53	14,8	48,5	39	12,6	56,6	92	13,77	52,25
İlköğretim mezunu	55	15,3	63,8	49	15,9	72,5	104	15,57	67,81
Ortaokul veya dengi mezunu	58	16,2	79,9	39	12,6	85,1	97	14,52	82,34
Lise veya dengi mezunu	39	10,9	90,8	28	9,1	94,2	67	10,03	92,37
Yüksekokul veya fakülte mezunu	26	7,2	98,1	17	5,5	99,7	43	6,44	98,80
Yüksek lisans	6	1,7	99,7	1	,3	100,0	7	1,05	99,85
Doktora	1	,3	100	-	-	-	1	0,15	100
Toplam	359	100		309	100		668	100	

Tablodan da görüldüğü üzere, kadınların %24'ü okuryazar durumda dahi değildir. Bu oran erkekler de ise, %15'ler de seyretmektedir. Okuryazar durumunda olan, ancak hiçbir okul bitirmemiş olan kadınların sayısı da oldukça yüksektir. Eğitim durumu yükseldikçe, kadınların sayılarındaki düşüş de dikkat çekicidir. Sığınmacıların geldikleri ülkelerin koşulları ve kadınlara bakış açısı ile ilgili önemli ipucu veren bu durum, Suriye'de de toplumsal cinsiyet kalıplarının oldukça sıkı olduğunu, kadınların

¹⁷⁰ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 24.

geri bırakıldığını göstermektedir. 2014 yılında AFAD. tarafından yayımlanan Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Raporu'na¹⁷¹ göre, kamp içi ve kamp dışındaki kadınların eğitim düzeyleri farklılık göstermektedir. Kamp içinde bulunan kadınların %17,5'i okuryazar değilken, bu oran kamp dışında %24,5 olarak belirlenmiştir. Kamp içerisinde yaşayan kadınların eğitim durumunun, daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Ancak, yine de kadın sığınmacıların, eğitim durumunun düşüklüğü göze çarpmaktadır. Bu orana, kadın ve erkek açısından bakıldığında, erkeklerde okuryazar olmama %14,4 iken, kadınlarda %20,9'dur¹⁷².

Eğitim oranlarının düşüklüğünün de bir sonucu olarak, farklılaşma kişilerin meslekleri ile ilgili sorulan bölümde de kendini göstermektedir. Bu alanda da cinsiyet farklılaşmasının, oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Araştırmaya göre; dörtyüzoniki erkekte, üçyüzonbeşi Suriye'de iken belirli bir mesleği olduğunu belirtmiş, yakın oranlarda erkekte yaptığı son işle ilgili bilgi verebilmiştir. Ancak, çok az kadın bu bilgilere cevap verebilmiştir. Görüşülenlerin yalnızca %7'si yaptığı işle ilgili cevap verebilmiş bulunmakta olup, yaptıkları işlerde genellikle; öğretmenlik, kuaförlük, terziilik, tekstil gibi cinsiyet temelli, kadına özgü sayılan işlerdendir¹⁷³. AFAD. tarafından yayımlanan raporda da, benzer özellikler görülmektedir; Kamp içinde görüşülen kadınların %48,7'si ev hanımı olduğunu belirtmiş, %38,3'ü ise mesleğinin olmadığı cevabını vermiştir. Kamp dışında da bu oranlar; %69,4 ve %17,1 olarak açıklanmıştır. Kadınların verdiği mesleki cevaplar ise, aynı şekilde öğretmenlik, terziilik, kuaförlük gibi kadına özgü işlerdir¹⁷⁴.

İlgili bölümde de değinildiği üzere, kadınlar bu tarz işlerle genellikle yeterli ücreti kazanamamaktadır. Kadınların, hemen hemen tümü tekstil gibi sektörlerde, hiçbir iş güvencesi olmadan merdiven altı üretim işlerinde düşük ücretlerle, uzun saatler çalıştırılmakta ve çoğu zaman ücretlerini bile tam ve zamanında alamamakta ve durumlar içinde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere, sigortasız ve güvencesiz olarak çalışan kadın ve erkeklerin günlük yevmiyeleri de oldukça düşüktür. Bu tutar, kadınlarda günlük 29 TL. olarak görülmektedir.

¹⁷¹ **Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar 2014**, AFAD, <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3932/xfiles/turkiyedeki-suriyeli-kadınlar-2014.pdf> (e.t.:14.05.2017)

¹⁷² **Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar**, s. 24-25.

¹⁷³ **Adana Seyhan'daki Sığınmacılar**, s. 25-26.

¹⁷⁴ **Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar**, s. 28.

Tablo 3.

*Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların Aldıkları Günlük Ücret Miktarları*¹⁷⁵

	Erkek hane Reisi Son	Kadın Hane Reisi Son
	İşteki Günlük Yevmiyesi	İşteki Günlük Yevmiyesi
Sayı	304	22
Ortalama yevmiye	32,68	28,68
Ortalama çalışma saati	11,79	14,28

3.1.2. Karşılaştıkları Zorluklar

Savaş ve çatışma durumlarında, kadınların yaşadıkları zorluklara da ilgili bölümde değinilmişti. Ancak, projenin genel amacı dolayısıyla kadınlar için cinsel taciz, istismar türü sorular sorulmamıştır. Ancak, çatışmalardan etkilenme durumları ile ilgili yöneltile bir soruya göre, sığınmacıların %90' ı çatışmalardan doğrudan etkilendiğini belirtmekte ve en az %5' i yakın akraba ya da aile bireylerinden birini çatışmalarda kaybettiğini ifade etmektedir¹⁷⁶. Lübnan ve Ürdün yerine Türkiye'yi seçme nedenlerini ise şu şekilde ifade etmişlerdir: Bu ülkelere gitmek için gerekli pasaportlarının olmadığı, sınırlarda kötü muamele gördükleri, bu ülkelerin pahalı oldukları, Türkiye'nin ise ucuz olduğu, sığınmanın daha kolay ve rahat gerçekleştirildiği, burada aile üyeleri ve tanıdıklarının olduğu, Türkiye'yi güvenli buldukları.

¹⁷⁵ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 51.

¹⁷⁶ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 28.

Tablo 4.

*Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların "Sınırı Geçerken Bir Sorun Yaşadınız Mı ?" Sorusuna Verdikleri Cevaplar*¹⁷⁷

	Sayı	%
Hayır, çok kolay bir geçiş oldu	236	55,3
Evet, zorluklar yaşadım	191	44,7
Toplam	427	100,0

Sığınmacıların yaklaşık %45'i, sınırı geçerken çeşitli güçlükler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu güçlükler ile ilgili, anket yapan personele belirtilenler; çatışma arasında kalma, yürümekten yorgun düşme, sınırda bekleme ya da görevlilerce bekletilme, parasını kaybetme, çaldırma ya da rüşvet vermek zorunda kalma ve son olarak da cinsel saldırı ve istismardır¹⁷⁸. Projenin genel ve özel amacına uygun düşmemesi nedeniyle, cinsel dokunulmazlıklar ile ilgili sorular direk olarak sorulmamış ve anket yapan personele, bu durumu aktaran kişiler gizli tutulmuştur. Proje içerisinde yer alan personelden biri olarak, şahsi görüşüm de bu yöndedir.

Proje, yapıldığı dönem içerisinde ilk olma özelliğini taşımaktadır ve bilindiği kadarıyla başka ilçe belediyeleri ya da sivil toplum kuruluşlarına konu ile ilgili araştırma izni verilmemiştir. Projenin amacının, gerekli hukuki alt yapıyla desteklenmesi, gerçek ihtiyaçlar göz önünde tutularak amaçların belirlenmesi ve bir veri projesi olarak sınırlı tutulması, bazı özel konu ve durumlara girilmemesi kanaatimce projenin gerekli izni alıp gerçekleştirilmesinde etkili olmuştur.

3.1.3. Konut Durumu

Barınma merkezlerinde kalmayı tercih etmeyen ya da yer olmaması nedeniyle, kendi imkânları ile yaşayacak mesken bulmak durumunda kalan sığınmacılar, genellikle şehir merkezlerini tercih etmektedirler.

Bu durumla ilgili olarak ilk etken, akrabaların yardımı, ikinci etken ise kiralarn ucuzluğu ile ilintilidir. Şehir tercihleri, genellikle iki nokta üstünde yoğunlaşmaktadır, bunlarda ilki ve en önemlisi tanıdıkları ya da akrabalarının bu şehirde bulunmasıdır.

¹⁷⁷ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 31.

¹⁷⁸ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 31.

İkinci neden ise, iş bulma imkânının fazla olduğu büyük şehirleri tercih etme durumudur¹⁷⁹. Akrafa ya da tanıdıkların olduğu yerleri tercih etme durumu, sığınmacılar açısından oldukça önemli ve anlaşılabilir. Sosyal ağ desteklerinin, genel olarak sığınmacılar özelinde ise, kadın sığınmacılar açısından önemi yadsınamaz. Sosyal ağ destekleri, kişilerin yaşadıkları travmatik göç ve sığınma sürecini bir nebze de olsa hafifletmektedirler. Bunun yanında, tanıdıklarla bir arada olma durumunun negatif etkileri de, özellikle kadın sığınmacılar açısından söz konusu olabilmektedir. Kadınlar, köken ülkelerinde yaşadıkları toplumsal baskıları, göç ve sığınma sürecinde gelinen yeni ülkede daha yoğun olarak yaşayabilmektedir. Kadınların, kırılgan, hassas, tehlikeye açık oldukları düşünüldüğü için özellikle bilinmeyen bu yeni ülkede, diğer aile üyelerince korunmak amacıyla, eve kapatılabilmekte, sosyal hayatları tamamen sınırlanabilmekte ve üstlerindeki baskılar artabilmektedir. Pek çok kadın, geldiği ülkede yapabildiği pek çok şeyi, çalışmak gibi, sığınılan ülkede güvenlik gerekçesi ile yapamamaktadır. Ancak, tersinin yaşandığı durumlarda vardır: Örneğin; geldiği ülkede kadınların çalışması hoş karşılanmazken, gelinen ülkede bu tarz düşüncelerin hâkim olmaması, kadınların çalışma hayatında etkin bir şekilde rol almaları, sığınma sürecinde aile reisinin gelirinin düşmesi ve çalışmanın bir mecburiyete dönüşmesi gibi sebeplerle, kadınlar tam tersine gelinen ülkede daha özgür ve bağımsız bir konuma gelebilir.

Kadın sığınmacılar açısından kalınan konutun özellikleri ve konutta yaşayan kişi sayısı da önemli bir olgudur. Konutta kalan kişi sayısı arttıkça, kadınların, toplumsal rollerinin de bir getirisi olarak, üzerlerine düşen yük artmaktadır. Kadınların, kadın olmalarının bir sonucu olarak, temel görevleri; aile bireylerine bakmak, yemek, temizlik gibi ev işleri ve konutta birlikte yaşanan kişilerin, özellikle de çocukların bakımınıdır. Bunun yanında, birden fazla ailenin yaşadığı konutlarda, istismar ve taciz vakalarının çok daha sık yaşanabildiği kabul edilebilir. Kadınlar, bazen özellikle de yokluk sonucunda, uzak akrabaları ya da hiç tanımadıkları başka aile bireyleri, erkeklerle aynı çatı altında yaşamak durumunda kalmaktadırlar.

---

¹⁷⁹ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 33.

Tablo 5.

Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların Yaşadıkları Konutlarda Birlikte Kalan Kişi Sayısı¹⁸⁰

Konut Başına Düşen Kişi Sayısı	Sayı	%
1	1	,2
2	20	4,7
3	23	5,4
4	58	13,5
5	63	14,7
6	76	17,7
7	63	14,7
8	31	7,2
9	27	6,3
10	27	6,3
11-17	40	9,1
Toplam	429	100,0

Tabloda da görüldüğü üzere, konutlarda, bir ile onyedü arasında değişen sayıda kişi yaşamaktadır. Üç ile sekiz kişi arasında bulunan oranlar, yüksek bir sayıdadır. Bunun bir sebebi de, Suriye'den gelen sığınmacıların, genellikle geniş aile biçiminde yaşamaları ya da ailelerin çocuk sayılarının yüksek olmasıdır. Aşağıdaki tabloda da görülmektedir ki, konutta sadece bir ailenin yaşadığı oran %64 civarındadır. Yani, genelde bakıldığında kişi sayısı fazla olsa dahi, bir ailenin birlikte yaşamaları yüksek bir oranda görülmektedir. Ancak, yine de konut başına düşen kişi sayısı Türkiye ortalamasının oldukça üstündedir.

¹⁸⁰ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 37.

Tablo 6.

Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların Yaşadıkları Konutlarda Birlikte Kalan Aile Sayısı¹⁸¹

	Sayı	%
Bekâr evi	3	,8
Sadece bir aile	242	63,5
İki aile	100	26,2
Üç aile	25	6,6
Dört aile	9	2,4
Beş Aile	2	,5
Toplam	381	100,0

Araştırmaya göre; konutların yarısı yeterli donanıma sahip değildir. Konutların %69'unda temel beslenme malzemeleri yeterli değildir ve beslenme genellikle sebze ağırlıklı olarak gerçekleştirilmektedir¹⁸². Ülkemizdeki sığınmacılar açısından, yoksulluk çok yüksek bir düzeydedir. Çocuklar, yaşlılar, gebe kadınlar çoğu zaman yeterli olarak beslenememektedir. Bunun yanında, kadının anne olmasından kaynaklı, çocuğunu yeterli besleyememesi durumu da, psikolojik olarak kadın sığınmacıları etkilemekte ve depresyon gibi, pek çok soruna neden olmaktadır. Yeterli beslenememe durumu, kronik pek çok hastalığa da yol açmakta ve sağlıklı nesillerin önüne geçmektedir.

3.1.4. Evlilik ve Doğum Oranları

Kadın sığınmacıların evlilik ve doğum oranları da aşağıda ki tablolarda incelenecektir.

¹⁸¹ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 37.

¹⁸² Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 38.

Tablo 7.

*Seyhan İlçesi'nde Bulunan Sığınmacıların Yaşadıkları Konutlarda Birlikte Kalan Aile Bireylerinden Evlilik Yapanların Sayısı*¹⁸³

	Sayı	%
Hayır, evlenen olmadı	371	87,5
Evlenen oldu	53	12,5
Toplam	424	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, görüşme yapılanlar arasında sadece elliüç kişi soruya evet cevabını vermiştir, bunlardan ise, sadece iki tanesi resmi nikâh yapmıştır¹⁸⁴. Resmi nikâh sayısının düşüklüğü kadın sığınmacılar açısından oldukça büyük bir sorundur. Pek çok konuda, resmi nikâh olmaması halinde, kadınlar evlilik sonucunda güvence altına alınan haklardan mahrum kalmaktadırlar. Bunun yanında, evlilik yapan kişilerin %96,4' ü herhangi bir resmi kuruma bildirmemiş ya da kayıt yaptırmamıştır¹⁸⁵.

AFAD. tarafından yayınlanan Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Raporu'na bakıldığında; araştırma yapılan kadınlardan kamp içinde yaşayanların %66,6'sı, kamp dışında da %66,9'u evli durumdadır. Yine aynı rapora göre, Suriyeli kadınlarda, boşanma oranı düşük olup, %1 civarındadır. Eşi ölen kadın oranları ise, %4 ila %5 olarak belirtilmiştir. Bekâr kadınlar ise, %27 ila %28 oranlarındadır. Bu araştırmada dikkat çeken bir diğer sonuç da, onbeş-onsekiz yaş arasındaki evlilik oranlarının %15 oranına tekabül etmesidir. Suriyeliler arasında pek çok sebeple genç yaşta evliliklerin yaygın olduğu görülmektedir¹⁸⁶. Aileler açısından bu durum temelde; kızlarının ekonomik yüklerini hafifletmek, namusları ile ilgili bir sıkıntı yaşamamak, belirsizlik içindeki bu durumda, en azından kalıcı ve daimi bir evlerinin olmasını istemek ekseninde, sosyo-kültürel yapılarına uygun olarak şekillenmektedir¹⁸⁷.

¹⁸³ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 43.

¹⁸⁴ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 43.

¹⁸⁵ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 44.

¹⁸⁶ Türkiye'de ki Suriyeli Kadınlar, s. 27.

¹⁸⁷ Dolunay Şenol-Aybike Dinç, "Türkiye'nin Suriyeli Çocuk Gelinleri: Sosyolojik Bir Değerlendirme", http://www.academia.edu/30073025/T%C3%9CRK%C4%B0YEN%C4%B0N_SUR%C4%B0YEL%C4%B0_%C3%87OCUK_GEL%C4%B0NLER%C4%B0_SOSYOLOJ%C4%B0K_B%C4%B0R_DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME (e.t.: 18.05.2017)

Tablo 8.

*Seyhan İlçesi'nde Bulunan Kadın Sığınmacıların 15-44 Yaş Arası Hamilelik Oranları*¹⁸⁸

Yaş	Kadın	Hamile	Binde
15-19	174	22	126,44
20-24	178	29	162,92
25-29	116	24	206,90
30-34	86	12	139,53
35-39	80	10	125,00
40-44	49	3	61,22
45-49	48	0	0,00
50-54	58	1	17,24
Toplam	789	101	128,01

Tablodaki verilerle hesaplama yapıldığında, görülmektedir ki, onbeş-kırkdört yaş arası hamilelik oranı %15'dir. AFAD. Raporu'nda da, benzer oranlar bulunmaktadır. Kamp içinde ve kamp dışında hanesinde hamile birinin bulunduğunu söyleyenler %13 civarındadır¹⁸⁹.

Tablo 9.

*Seyhan İlçesi'nde Bulunan Kadın Sığınmacıların Hamilelik Döneminde Doktora Gitme Oranları*¹⁹⁰

	Sayı	%
Aileden hamile olan olmadı	267	62,4
Hamile olan oldu, ancak doktora gitmedi	42	9,8
Doktora gitti	119	27,8
Toplam	428	100,0

Hamile bireylerin oranı %37 civarında olmasına rağmen, bu süreç içerisinde %10'luk bir kesimin, hamilelik sürecinde doktora gitmemeleri önemli bir durumdur. Özellikle, bunu anne ve bebek sağlığı açısından düşük bir oran olarak görmek mümkün

¹⁸⁸ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 44.

¹⁸⁹ Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar, s. 59.

¹⁹⁰ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 46.

olamamaktadır. Gebelik süresince gelişebilecek komplikasyonlar, gerekli kontroller yapılmadan anlaşılammamaktadır. Bu kesimin doktora gitmemeyi tercih etmesinin altında pek çok sebep bulunabilir. Ergen gebeliği, mahallelerde bulunan ebe gibi, geleneksel kadınlara kontrol ettirme, doktordan utanma bu sebepler arasında sayılabilir. Ancak, aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, doğum, hastane ve sağlık ocaklarında gerçekleştirilmiştir. Bu olumlu bir durum olarak kabul edilmelidir. Öncelikle, anne ve çocuk sağlığı açısından önemli bir gelişmedir. Ancak, çocukların kayıt süreçlerinde aynı sorunlar devam etmektedir. Araştırmaya göre, %78 oranında çocuk henüz kayıt ettirilmemiştir¹⁹¹. Kayıt ettirilmeyen bu çocuklar, Türkiye'nin sağladığı sağlık hizmetlerinden faydalanamamaktadır. Bunun yanında, kayıt ettirilmeyen bu çocukların, babaları da hukuken belli değildir ve bu durum altında kadınlar, şu anda bakımlarından sorumlu oldukları çocuklarının, gelecekte de hukuki olarak sorumluluğunu da tek başlarına üstlenmek durumunda kalabilirler¹⁹².

Tablo 10.

*Seyhan İlçesi'nde Bulunan Kadın Sığınmacıların Doğumunun Gerçekleştiği Yerler*¹⁹³

	Sayı	%
Doğum yapan olmadı	213	71,2
Hastanede	82	27,4
Sağlık kuruluşu dışında	4	1,3
Toplam	299	100,0

AFAD tarafından yayınlanan raporda da, kamp içinde ve kamp dışında doğum yapan kadınların %96'sı doğumlarını hastane ya da klinikte gerçekleştirmişlerdir¹⁹⁴.

Kadın sığınmacıların sağlık hizmetlere erişimi yüksek oranlardadır. Ancak kamp içi ve kamp dışı oranlara bakıldığında arada ki fark yine de dikkat çekicidir. AFAD tarafından yayınlanan rapora göre; kamp içinde yaşayan kadınlar ya da bir yakınları %90 oranında sağlık hizmetinden faydalanmıştır. Bu oran kamp dışına çıkıldığında %59'a düşmektedir¹⁹⁵. Aradaki fark dikkat çekicidir, kamp içi ya da kamp dışı ayrımı olmadan her sığınmacının eşit oranlarda sağlık hizmetinden faydalanması önemli bir

¹⁹¹ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 46.

¹⁹² Baklacioğlu/Kıvılcım, a.g.e., s.20-21.

¹⁹³ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 46.

¹⁹⁴ Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar, s. 61.

¹⁹⁵ Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar, s. 55.

durumdur. Bunu hem gelinen ülke vatandaşları açısından hem de sığınmacılar açısından düşünmek gerekmektedir. Özellikle önleyici sağlık hizmetleri toplum sağlığı açısından bir zorunluluktur. Ancak Seyhan Durum Tespiti Projesi'ne bakıldığında 2 yaş altı çocukların %51'ine henüz hiçbir aşı yapılmadığı görülmektedir¹⁹⁶.

TTB. tarafından yayınlanan Savaş ve Göç ve Sağlık isimli kitapçıkta da konuyla alakalı bir bölüm yer almaktadır. Buna göre; özellikle 15-49 yaş arasındaki kadınların gebelik dönemlerinde yeterli sağlık hizmeti alamamaları durumunda hastalık ya da ölüm gibi durumlarla karşılaşmaları ciddi bir durumdur. Ancak bilindiği üzere kadın sığınmacılar, bu hizmetlere yerel halka göre her zaman daha az erişebilmektedir. Aile planlanması, koruyucu hizmetler gibi temel alanlara erişimin zorluğu, istenmeyen gebeliklere ya da kötü koşullarda doğum yapılarak anne ve bebek ölümlerine neden olabilmektedir. Kadın sığınmacılar, korunma, doğum, doğum öncesi ve sonrası bakım, hamilelikte alınması gereken vitaminler, istemeyen gebelik, düşük, komplikasyonlar ya da cinsel yolla bulaşan hastalıklar gibi üreme sağlığını etkileyen faktörlerden yeterli oranda bilgi sahibi değildir. Bunun yanında, ülkemizde sığınmacı olarak bulunan kadınların, cinsel şiddet açısından karşılaştıkları en temel iki problem; zorla, özellikle ikinci ya da üçüncü eş olarak yaptırılan evlilikler ve fuhuştur. Suriyeli kadınların evlendirilmesi bir maddi çıkar aracına dönüşmüş durumdadır¹⁹⁷. Bunun yanında kadın sığınmacılar açısından dikkate alınması gereken bir olguda özellikle kamp dışındaki kadınların çeşitli yollarla kandırılarak fuhuşa zorlanıyor olmasıdır. Türkiye Barolar Birliği-TBB. tarafından yayınlanan Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu'nda da bu konulara dikkat çekilmiştir. Kadınların, ikinci ya da üçüncü eş olarak evlendirilmeleri özellikle sınır kentlerde çok daha yüksek oranlardadır. Bu durum sonucunda, aile hayatı olumsuz etkilenecek, çok sayıda kadın ve çocuk mağdur duruma gelmektedir. Genellikle bu evliliklerin resmi olmayan-imam nikahı şeklinde gerçekleştirilmesi de ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarz resmi olmayan evlendirmeler sonucu ortaya çıkan sorunlar, TBB. tarafından şu şekilde ifade edilmiştir; imam nikahı ile evlendirilen kadınların büyük bölümü henüz çocuk yaş grubu içerisinde, bu şekilde gerçekleştirilen evlilikler sonucunda aile birliği bozulmakta ve aile içi şiddet artmaktadır, resmi olmayan bu yolla, evlendirilen kadınların hiçbir sosyal güvencesi olmayışı başka sorunlara yol açmakta ve bir süre sonra bu kadınlar evlerinden uzaklaştırılmaktadır. Evlerinden uzaklaştırılan bu kadınlar ise fuhuşa sürüklenme

¹⁹⁶ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 46.

¹⁹⁷ TTB, a.g.e., s. 53-54.

tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır, kadınların evlendirilmesi bir ticarete dönüşmüştür¹⁹⁸. Bu durum yerel halk ile uyumu azaltmakta, özellikle kadın sığınmacılara karşı, yerli kadınlar tarafından bir tepki geliştirilmesine de neden olmaktadır. Özellikle, bu durumun sınır illerinde daha fazla yaşandığını söylemiştik, bunun yanında sınır illeri daha muhafazakar bir yapıya sahiptir ve bu tarz olaylar sonucunda tepkiler ve nefret içerikli söylemler artmaktadır. Suriyeli gelinler konusu sonucunda, boşanmaların artması da ayrıca üzerinde durulması gereken önemli bir toplumsal olaydır¹⁹⁹.

Sığınmacıların sorunları bunlarla sınırlı bulunmamaktadır. Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlası yoksulluk sınırı altında, %30'luk bir kesim ise açlık sınırı altında yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır²⁰⁰. Ayrıca çocuklar arasında da eğitimlerine devam edebilen nüfus oldukça azdır. Genellikle iki temel nokta çocukların okullarına devam edebilmelerinde önem taşımaktadır. Bunlardan ilki, Suriyeli Sığınmacılar için açılan okulların yetersiz ve az oluşudur, bazı aileler çocuklarını yakın çevrelerindeki bir okula göndermeyi tercih etmektedir. Ayrıca çocuklar Türkçeyi yeterli düzeyde bilmemeleri nedeniyle, derslerinden geri kalabilmekte ve bu da kendi okullarını tercih etmelerine neden olabilmektedir. En önemli ikinci neden olarak ise, maddi durum gösterilebilir. Çocuklar, çalışmak zorunda olmalarından dolayı eğitim hayatlarına devam edememektedir²⁰¹.

Seyhan Durum Tespiti Projesinde dikkat çeken noktalardan biri de, sığınmacıların kurumlarla ilişkilerinin sınırlı düzeyde oluşudur ve sağlık hizmetlerini almak için gittikleri kurum dışında, en çok muhatap olunan yer muhtarlıklardır. Muhtarlıklara da, yardım talepleri ya da kimlik kartı çıkarmak için başvurulduğu söylenebilir. Muhtarlıklar yalnızca ikamet belgesi isteyenlerin kayıtlarını tutmaktadır, bunun haricinde bir kayıt sistemi muhtarlıklarda bulunmamaktadır²⁰². Araştırmaya göre; muhtarlarla yapılan görüşmelerde, dikkate alınması gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, muhtarların mahallelerinde gürültü, kirlilik, kavga, fuhuş gibi kötü olayların arttığını belirterek bunlardan Suriyelileri sorumlu tutması ve mahallesinde Suriyelileri istememesidir. İkinci olarak resmi kurumlarla ilgili tespitleri

¹⁹⁸ Uğur Altun-Özge Görel, Türkiye Barolar Birliği-TBB., **Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu**, TBB Yayınları, Ankara, 2016, s. 126-127.

¹⁹⁹ Yusuf Sayın-Ahmet Usanmaz-Fırat Aslangiri, "Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 18, Sayı 31, 2016, s. 4.

²⁰⁰ **Adana Seyhan'daki Sığınmacılar**, s. 54.

²⁰¹ **Adana Seyhan'daki Sığınmacılar**, s. 58.

²⁰² **Adana Seyhan'daki Sığınmacılar**, s. 71-72.

bulunmaktadır. Bunlar; sığınmacıların çoğunun prosedürü bilmemesi dolayısıyla, AFAD. yerine muhtarlıklara gelmesi, düzgün bir kayıt sisteminin bulunmaması, AFAD. tarafından sığınmacıların adres bilgilerinin paylaşılmamasıdır. Bu nedenle muhtarlar mahallerinde ev kiralanırken kendilerine bildirim yapılmasının zorunlu hale getirilmesini istemektedir²⁰³.

Kadın sığınmacılar üstünden incelediğimiz, araştırma ve rapor sonuçları genellikle, erkek bakış açısındaki temel ihtiyaçlar üstünden şekillenmektedir. Ancak Arslan tarafından, Ezidi Kadın Sığınmacılar ile ilgili yapılan bir araştırma, farklı bir sorunu daha karşımıza çıkarmıştır. Evlerinden kaçmak durumunda kaldıkları günden beri, söz konusu kadın sığınmacıların öz bakım ve estetik ihtiyaçları karşılanamamıştır. Eril bakış açısı nedeniyle, kamp görevlilerinin genelde erkek olması, bu ihtiyaç kalemlerinin temel ihtiyaçlar içinde düşünülmesini engellemiş gözükmektedir. Oysa kadınlar, bu ihtiyaçlarının karşılanmasına oldukça önem vermekte ve bu durumu talep etmektedirler. Kadınlara bu estetik malzemeleri sağlamak, kuaför gibi ihtiyaçları da dâhil ederek daha farklı öz bakım ihtiyaçlarını karşılamak bir lüks olarak değil, tam tersi temel ihtiyaçlar içinde görülmelidir. Bahsedilen maddelere erişimleri sağlanmayan bu kadınların, geçmiş oldukları travmatik kaçış sürecinin yanında kendilerine olan saygılarının, beğenilerinin düştüğü bu araştırma sonucunda gözlemlenmiştir²⁰⁴.

---

²⁰³ Adana Seyhan'daki Sığınmacılar, s. 74.

²⁰⁴ Yusuf Arslan, "Türkiye'de Ezidi Sığınmacı Kadınların Sorunları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Batman ve Diyarbakır Kamp Örnekleri", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 2016, s. 53-56.

SONUÇ

Cinsiyet doğuştan ve değiştirilemez bir nitelik olmasına rağmen, kadınlar tarih boyunca doğuştan gelen bu nitelikleri sebebiyle çeşitli cinsel şiddet ve istismara, baskı ve zulme uğramıştır. Bu bakımdan uluslararası toplum bu durumu düzeltmek için çeşitli sözleşmeler akdetmiştir. Bu çerçevede, öncelikli olarak, ilgili bölümde de detaylı olarak bahsettiğimiz Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Hakkında Sözleşme hükümlerine göre, Sözleşme'ye taraf devletlerin, kadın ve erkeklerin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğunu ve bu hakları sağlama yükümlülüğünün bilincinde olarak, konuyla alakalı gerekli somut adımları atması gerekmektedir. Ardından kadınlara karşı şiddetin önlenmesi için aynı şekilde politikalar geliştirmeli ve kadınların sırf kadın olmaları sebebiyle, üstlerine yüklenen toplumsal rollerin değiştirilmesi gereklidir.

Özellikle sığınma prosedürünün eksikliklerinin tamamlanması ve toplumsal cinsiyet perspektifi ile değerlendirilmesi de ayrı bir önem taşımaktadır. Bu anlamda çalışmamızda temel belge olarak kabul ettiğimiz, İstanbul Sözleşmesi'nin, ele alınması ve dikkat edilmesi gereken kurallarını genel olarak belirtmekte fayda bulunmaktadır. İstanbul Sözleşmesi'nde dikkat çeken unsurları şu şekilde sayabiliriz;

-Kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir zulüm çeşidi ve tamamlayıcı/yardımcı korumayı gerektiren ciddi bir zarar olarak tanınması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

-1951 Sözleşmesi'nde sayılan sebeplerden her biri toplumsal cinsiyete duyarlı olarak incelenmeli ve bu anlamda başvuran kişilere ilgili statüler ihdas edilmelidir.

-Toplumsal cinsiyete duyarlı kabul usulleri ve destek hizmetleri oluşturulmalıdır.

-Kadınlara karşı cinsiyete dayalı şiddetin, 1951 Sözleşmesi kapsamında bir zulüm çeşidi olarak tanımlanması sağlanmalıdır.

-Kadınlar, ırk ve uyrukluk nedeniyle zulmün farklı türleriyle karşılaşmaktadır. Bu durum kendini, kadınların, etnik temizlemede araç olarak kullanılmaları örneğinde de göstermektedir. Dini sebeplerle de, özellikle namus adında işlenen suçlara maruz kalabilmektedirler. Bunu yanında kadınlar, toplumun kendilerine biçtikleri rollere karşı çıktıkları içinde zulüm görebilirler.

-Taraflar yorumu, eşcinsel, lezbiyen, biseksüel veya transseksüel olan cinsiyetle ilişkili zulüm ve şiddetin özel biçimleri ile karşılaşan bireyleri kapsayacak şekilde genişletebilir.

-Kadına yönelik şiddet mağdurları, en kısa sürede belirlenmeli, bekâr erkek ve kadınların konaklama yerlerinin ayrılması gibi fiziki koşulların yanında, cinsiyete özel ihtiyaçları konusunda eğitimli kadın korumalar dâhil olmak üzere personelin eğitilmesi gereklidir.

-Kadınlara, iltica prosedürleri hakkında bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Ülkemizde sığınma hukukunun temeli olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliği'nin acil olarak İstanbul Sözleşmesi'nde belirtilen şartlara uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu anlamda özellikle dikkat çeken ve düzeltilmesi önerilen alanlar şunlardır;

-Özellikle kadın mülteciler açısından önem taşıyan, aile ile ilgili maddelerin kadınların lehine olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Öncelikle kanun maddesinde bulunan aile tanımının genişletilmesi önem taşımaktadır. Ülkemizde ki Suriyeli sığınmacıların incelenen verilerinde de görüldüğü üzere bu kişiler daha çok geniş aile biçiminde yaşamaktadır.

-Aile ikamet iznini içeren kanun maddesinin de sığınmacı kadınlar açısından dezavantajlara sebep olan hükümlerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Hüküm resmi evlilikler üzerinden geçerli olan bir süreçten bahsetmektedir. Ancak, özellikle dini evliliklerinde oldukça yaygın olduğu bilinmektedir. Bu anlamda kadın sığınmacıları korumak için, sadece resmi evliliklerin değil uzun süreli birlikte yaşama veya dini evlilik hallerinin de kapsama alınması önem taşımaktadır. Bunun yanında birden fazla evlilik olduğu hallerde yalnızca tek bir eşe bu hakkın sağlanması ve bu seçimin yine erkeğin inisiyatifine bırakılması kadınların aleyhine ve onların mağduriyetine yol açabilecek bir durumdur. Bu konu çerçevesinde de kadınların lehine olarak düzenlemenin gözden geçirilmesi bir gerekliliktir.

-Aile düzenine ilişkin suçlarla ilgili bölümde de bahsedildiği gibi, kadının bu izne başvurmak ya da kaybetmemek için gördüğü şiddet ve kötü muameleyi bildirmekten kaçınacağı durumların ortadan kaldırılması ve kadınların bu haklarını kaybetmeyeceği şekilde düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

-Eşlerin her ikisi için de on sekiz yaş sınırını öngören düzenleme de benzer şekilde mağduriyet yaratabilmektedir. Bu anlamda kişilerin evlilik yaptığı ülke

kanunları ve somut olayın özellikleri dikkate alınarak gerekli durumlarda bu yaş sınırı esnetilerek, kadınların lehine bir uygulama geliştirilmelidir.

-Bir başkasına, örneğin kocasına başvuru hakkı veren kadının daha sonra bu hakkını geri almak için haklı bir nedene dayanma zorunluluğu kadınlar açısından bağımlılık yaratan ve mağdur olmalarına neden olan bir uygulamadır. Kişi her halükarda istediği zaman bu izni geri alabilmelidir.

-İstanbul Sözleşmesi'nde de dikkat çekildiği gibi kadınların karşılaştıkları baskı ve zulme karşı hem koruyucu ve önleyici tedbirler alınmalı hem de başvuru sürecinde bu anlamda hassasiyet gösterilmelidir.

-Geçici koruma süresi içinde, bireysel başvurunun yapılamaması hükmü ise sadece kadın sığınmacılar açısından değil, tüm sığınmacılar açısından mağduriyet yaratmaktadır.

-Hızlandırılmış değerlendirme usulü ile ilgili olarak sadece refakatsiz çocuklar değil, kanunda sayılan, özel korumaya ihtiyaç duyan tüm bireyler ve dolayısıyla kadınlarda bu usulün dışında tutulmalıdır.

-Mülakat süreci içinde, “tüm bilgi ve belgeleri sunma yükümlülüğü” özellikle kadın sığınmacılar açısından oldukça zordur. Cinsel şiddet ve istismar gibi durumlarda, bunun belgelerle ispat edilmesi neredeyse mümkün değildir. Bu tür durumlar, daha çok mülakat sırasında ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle mülakat sürecinin toplumsal cinsiyete dayalı olarak yapılandırılması gerekmektedir. Kadın mülakat memurları ve tercümanların yetiştirilmesi, kadınların başlarından geçen cinsel taciz ve istismar durumlarını anlatabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Kanuni eksikliklerin ya da uyumsuzlukların giderilmesi elbette kadın sığınmacılar açısından önemli bir gelişmedir. Ancak sığınmacılar toplum hayatında, sığınma sürecinde de pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Bu açıdan Adana-Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti Raporu örneği üzerinden elde ettiğimiz veriler ışığında sunulan çözüm önerileri de aynı derece de önem taşımaktadır. Genel olarak bu önerileri şu şekilde sayabiliriz;

-Özellikle kadın sığınmacılar açısından, dil problemi oldukça önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil problemi nedeniyle kadınlar, en temel ihtiyaçlarını bile gidermekte zorlanmaktadır. Bu durum sebebiyle evden dahi çıkamayan kadınlar bulunmaktadır. Sosyal entegrasyonun gerçekleştirilmesi bu dil problemi aşılmadıkça mümkün değildir. Çocuklarda aynı şekilde eğitim hayatlarında, dil problemi nedeniyle ciddi sorunlar yaşamaktadır. Sağlık hizmetlerinin ifasında da, hem sağlık personeli hem

sığınmacılar açısından dil problemi gerekli tanı ve tedavilerin gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu sebeplerle, özelde kadın ve çocuklara genel olarak ise tüm sığınmacılara gerekli dil eğitiminin verilmesi için kurslar açılmalı ve bu kurslara katılım özendirilmelidir.

-Kadınlar açısından, mesleki düzeyde de cinsiyet farklılaşması yüksektir, bu farklılaşmayı giderecek önlemler alınmalı ve kadınların eğitim oranlarının yükseltilmesi gerekmektedir.

-Temel ihtiyaçlar mutlaka karşılanmalıdır, yokluk durumunda kadınlar çok daha fazla tehlikelere ve istismara açık hale gelmektedir. Ayrıca, zaten bu travmatik süreçleri yaşayarak ülkemize sığınan kadınlar burada da ciddi oranda yoksullukla baş etmeye çalışmaktadır. Çocuklar ve özellikle gebe kadınlar açısından yeterli beslenme büyük önem taşımaktadır.

-Kadınların hijyen ihtiyaçlarının giderilmesi önemlidir. Ayrıca kadınlara üreme sağlığı eğitimleri mutlaka verilmelidir. Bunun yanında kadınların öz-bakım ve estetik ihtiyaçlarının da karşılanması önem taşımaktadır.

-Kadınların, genç yaşta evlendirilmesinin önüne geçilmelidir. Özellikle ikinci ya da üçüncü eş olarak, zorla evlendirilmeleri bir istismardır ve bu konunun devlet eliyle yasaklanması, kadınların koruma altına alınması gerekmektedir.

-Gebe kadınlar açısından sadece hamilelik sürecinde değil devamlı olarak sağlık hizmetlerine erişebilmesi sağlanmalıdır. Bu durum anne ve bebek ölümlerinin önüne geçilmesi açısından önem taşımaktadır.

Sayılan ve sayılmayan pek çok sebeple, kadın sığınmacıların var olan hassas durumlarının önemszenmesi, bu kişilere özel olarak muamele edilmesi ve hizmetler sunulması gerekmektedir. Özellikle kadın sığınmacılar açısından, sosyal ağ büyük önem taşımaktadır. Sığınma süreci içerisinde kaybettikleri bu sosyal ağın bir şekilde ikame edilmesi gerekmektedir. Özellikle kadın sığınmacıların, psikolojik destek alması da sadece kendileri için değil, yetiştirdikleri gelecek nesiller için de önemszenmesi gereken bir konudur. Sonuç olarak, kadın sığınmacılar üstünde hassasiyetle durulması gereken ve özel olarak politikalar geliştirilmesi gereken bir gruptur.

KAYNAKÇA

I. KİTAPLAR

- ALTUN, Uğur, Özge Görel; Türkiye Barolar Birliği-TBB. **Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu**.TBB Yayınları. Ankara. 2016.
- BAKLACIOĞLU, Nurca Özgür, Zeynep Kıvılcım; **Sürgünde Toplumsal Cinsiyet**. Derin Yayınları. İstanbul. 2015.
- BETER, Önder; **Sınırlar Ötesi Umutlar Mülteci Çocuklar**.SABEV Yayınları. Ankara. 2006.
- BMMYK/T.C. İç İşleri Bakanlığı; **İltica ve Göç Mevzuatı**. Ankara. 2005.
- BMMYK/UNHCR; **Dünya Mültecilerinin Durumu: İnsani Yardımın Elli Yılı**. Ankara. 2001.
- BMMYK; **Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi**. 2001.
- BUZ, Sema; **Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik**. SGDD Yayınları. Ankara. 2004
- ÇELİKEL, Aysel, Bahadır Erdem; **Milletlerarası Özel Hukuk**. Beta Yayınları. 14. Baskı. İstanbul. 2016.
- ÇİÇEKLİ, Bülent; **Yabancılar ve Mülteci Hukuku**. Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı. Ankara. 2014.
- EKŞİ, Nuray; **Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Mevzuat**. Beta Yayıncılık. İstanbul. 2010.
- ODMAN, M. Tevfik, Lütfiye Odman; **Kadına Karşı Şiddet Bağlamında Cinsel Şiddet**. Çağ Üniversitesi Yayınları No:20. Hukuk Fakültesi Yayınları No:9. Birinci Baskı. Adana. Şubat 2017.
- ODMAN, M. Tevfik; **Kadın Mülteciler**. ASBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları. Ankara. 1996.
- ODMAN, M. Tevfik; **Mülteci Hukuku**. ASBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları. Ankara. 1995.
- ÖZKAN, Işıl; **Göç, İltica ve Sığınma Hukuku**. Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı. Ankara.2017.
- ÖZTÜRK, Neva Övünç; **Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi**. Seçkin Yayıncılık. Ankara. 2015.

TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ-TTB; **Savaş, Göç ve Sağlık**. TTB Yayınları. Ankara. 2016.

TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ-TTB; **Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu**. TTB Yayınları. Ankara. 2014.

II. MAKALELER

ARSLAN, Yusuf; “Türkiye’de Ezidi Sığınmacı Kadınların Sorunları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Batman ve Diyarbakır Kamp Örnekleri”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 2016, ss. 31-63.

BARIN, Hilal; “Türkiye’de ki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, Temmuz-Aralık 2015, ss. 10-56.

BUZ, Sema; “Aile Politikalarına Mülteciler Boyutunda Bir Bakış” *Aile ve Toplum Dergisi*, Cilt 2, Sayı 6, Ekim-Aralık-2003, <http://dergipark.ulakbilim.gov.tr/spcd/article/view/5000108060> (e.t.: 07.06.2017)

BUZ, Sema; “Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt 18, Sayı 2, Ekim-2007, ss. 37-50.

CANYURT, Dilek; “Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’ de Riskler”. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 48, Mart-Nisan 2015, ss. 127-146.

DENİZ, Taşkın; “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinden Türkiye”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, Nisan-2014, ss. 175-204.

DOĞAN, Recep; “Kadının Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetten Kaynaklanan Sığınma Hakkı”. *TBB Dergisi*. 2017. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-130-1658> (e.t.: 18.05.2017)

DOST, Süleyman; “Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye’ li Sığınmacıların Hukuki Durumu”. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 2014, ss. 27-69

GÜLER, Arzu; “Mülteci Sorunu ve 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme: Siyasi Gerçeklik ve Normatif Düzen İkilemi”. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 51, 2016, ss. 41-61.

KARADAĞ, Özge Çaman, Şevkat Bahar Özvarış; “Uluslararası Göç ve Kadın Sağlığı”. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, Cilt 20, Sayı 4, 2010, ss. 3-13.

- KARTAL, Bilhan, Emre Başçı; “Türkiye’ ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri”. *C.B.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, 2014, ss. 275-299
- KILIÇ, Metin, Müsenna Arslanyılmaz, Şevkat Bahar Özvarış; “Savaş ve Çatışma Ortamında Kadın Sağlığı”. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 6, 2015, ss. 237-244.
- KIVILCIM, Zeynep; “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Geçici Koruma Yönetmeliği: Toplumsal Cinsiyet Perspektifiyle Bir Değerlendirme”. *A.Ü. SBF Dergisi*, Cilt 71, Sayı 3, 2016, ss. 919-940.
- MÜLTECİ HAKLARI DERNEĞİ; *Mülteci Bülteni*. İstanbul. 2014.
- ÖZDEMİR, Özlem; “Savaş ve Çatışmalarda Şiddetin Kurbanı Kadınlar”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt 8, Sayı 39, Ağustos-2015, ss. 310-318.
- PARLAK, Bekir, Ali Utku Şahin; ”Türkiye İltica ve Göç Mevzuatının Coğrafi Kısıtlama Uygulaması Yönünden Analizi”. *TESAM Akademi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2015, ss. 65-79.
- POYRAZ, Yasin; “Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, 2012, ss. 53-69.
- SAYIN, Yusuf, Ahmet Usanmaz, Fırat Aslangiri; “Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 18, Sayı 31, 2016, ss. 1-13.
- ŞEKER, Dilara, Gülten Uçan; ”Göç Sürecinde Kadın”. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, Mart-2016, ss. 199-214.
- ŞENOL, Dolunay, Aybike Dinç; “Türkiye’nin Suriyeli Çocuk Gelinleri: Sosyolojik Bir Değerlendirme”,
http://www.academia.edu/30073025/T%C3%9CRK%C4%B0YEN%C4%B0N_SUR%C4%B0YEL%C4%B0_%C3%87OCUK_GEL%C4%B0NLER%C4%B0_SOSYOLOJ%C4%B0K_B%C4%B0R_DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME
 (e.t.: 18.05.2017)
- TUNÇ, Ayşe Şebnem; “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’de ki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”. *Tesam Akademi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Temmuz-2015, ss. 29-63.

- TUZCU, Ayla, Ayşegül Ilgaz; “Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, <http://www.cappsy.org/>,
<http://www.cappsy.org/archives/vol7/no1/cap070105.pdf> (e.t.: 13.05.2017)
- YILDIZ, Keriman, Ümmühan Ünlü, Metin Sezer; “Mülteci-Sığınmacı Cinnetleri ve Toplum Her İnsanın Huzur İçinde, Kendi Evinde, Sevdiği İnsanların İçinde ve Vatanında Ölme Hakkı Vardır!”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Özel Sayı 1, 2014, ss. 42-50.

III. ULUSLARARASI KANUN METİNLERİ

- Avrupa Birliğinde Geçici Koruma;** Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Bilgileri, Son Güncelleme: 2 Şubat 2015. <http://www.goc.gov.tr/icerik3/avrupa-birliğinde-gecici-koruma4095581096> (e.t.: 10.05.2017)
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi;** [http://www.danistay.gov.tr\(t.y.\)](http://www.danistay.gov.tr(t.y.)),
<http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf> (e.t.: 05.06.2017)
- BM. Ülkesel Sığınma Bildirisi;** http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin_ant4.pdf
(e.t.: 05.06.2017)
- Din veya İnanca Dayanan Her Türü Hoşgörüsüzlüğün ve Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri;** [http://www.uhdigm.adalet.gov.tr\(t.y.\)](http://www.uhdigm.adalet.gov.tr(t.y.)),
http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafilisoz/bm/bm_21.pdf (e.t.: 05.06.2017)
- Her Türü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme;**
Humanrightscenter.bilgi.edu.tr(t.y.).
<http://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/IrkAyrımciliginiOrtadanKaldirilmasinaDairSozlesme.pdf> (e.t.: 10.05.2017)
- İstanbul Sözleşmesi Açıklayıcı Metni;** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bilgileri,
<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/istanbul-sozlesmesi> (e.t.: 13.05.2017)
- İstanbul Sözleşmesi- Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi;** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bilgileri,

<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/istanbul-sozlesmesi> (e.t.: 13.05.2017)

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi; TBMM, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasıbelgeler/ayrimcilik/CEDAW/CEDAWSozlesmesiveIhtiyariProtokolu.pdf> (e.t.: 11.05.2017)

Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge; TBMM, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/kadina_karsi_siddet/BM%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20C5%9Eiddetin%20Ortadan%20Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Bildirgesi%2020.12.1993.pdf (e.t.: 11.05.2017)

Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi; [http://tihv.org.tr\(t.y.\)](http://tihv.org.tr(t.y.)). <http://tihv.org.tr/bm-siyasi-ve-medeni-haklar-uluslararası-sozlesmesi/> (e.t.: 10.05.2017)

IV. RESMİ GAZETELER

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Onay Kanunu, **Resmi Gazete,** 14 Ekim 1985, Sayı: 18898.

Türk Vatandaşlığı Kanunu, Resmi Gazete, 12 Haziran 2009, Sayı: 27256.

İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi, Resmi Gazete, 19 Mart 1954, Sayı: 8662.

Deklarasyon, Resmi Gazete, 5 Eylül 1961, Sayı: 10898.

İltica Yönetmeliği, Resmi Gazete, 30 Kasım 1994, Sayı: 22127.

Türk Medeni Kanunu, Resmi Gazete, 8 Aralık 2001, Sayı: 24607.

Türk Ceza Kanunu, Resmi Gazete, 12 Ekim 2004, Sayı: 25611.

İstanbul Sözleşmesi, Resmi Gazete, 8 Mart 2012, Sayı: 28227 (Mükerrer).

Geçici Koruma Yönetmeliği, Resmi Gazete, 22 Ekim 2014, Sayı: 29153.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Resmi Gazete, 11 Nisan 2013, Sayı: 28615.

V. İNTERNET KAYNAKLARI

<file:///C:/Users/asuss/Downloads/2014.05MAZLUMDERKAMPDI+PINDAYA+PAYANKADINSI-PINMACILARRAPORUMay14.pdf> (e.t.: 06.06.2017)

<http://apav.pt/apavv3/images/pdf/ResUNECOSOC199022.pdf> (e.t.: 06.06.2017)

<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (e.t.: 12.05.2017)

- <http://www.irbcisr.gc.ca/Eng/BoaCom/references/pol/GuiDir/Pages/GuideDir04.aspx#note9> (e.t.: 07.06.2017)
- http://www.refworld.org/cases,AUS_RRT,4e00bcee2.html (e.t.: 06.06.2016)
- <http://www.refworld.org/docid/479f3b2a2.html> (e.t.: 06.06.2016)
- <http://www.refworld.org/docid/49997ae2f.html>. (e.t.: 06.06.2017)
- <http://www.refworld.org/women.html> (e.t.: 07.06.2017)
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59367e5007c841.98936330 (e.t.: 06.06.2017)
- <http://www.unhcr.org/3d58ddef4.pdf> (e.t.: 07.06.2017)
- <http://www.unhcr.org/excom/exconc/3ae68c441f/refugee-women-international-protection.html> (e.t.: 07.06.2017)
- <http://www.unhcr.org/excom/scip/3ae68cd08/information-note-unhcrs-guidelines-protection-refugee-women.html> (e.t.: 07.06.2017)
- <http://www.unhcr.org/protection/women/56b478939/unhcrs-commitment-to-gender-equality.html> (e.t.: 06.06.2017)
- <http://www.unhcr.org/women.html> (e.t.: 07.06.2017)
- <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/> (e.t.: 18.05.2017)
- <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/> (e.t.: 18.05.2017)
- <http://www.peacewomen.org/assets/file/TranslationInitiative/1325/1325turkish.pdf> (e.t.:28.06.2017)
- www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/57-Sayili-Genelge-2010-Degisikligi.pdf (e.t.:29.06.2017)

VI. RAPORLAR VE KONGRE BİLDİRİLERİ

- 2016 Türkiye Göç Raporu.** Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Bilgileri, <http://www.goc.gov.tr/files/files/2016gocraporu.pdf> (e.t.: 10.05.2017)
- Adana Seyhan'daki Sığınmacılar: Durum Tespiti ve Acil Çözüm Önerileri Raporu,** Çukurova Kalkınma Ajansı 2015 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği(Referans No: TR62/15/DFD/006), Seyhan Belediyesi, 2015, Adana.
- ÇİÇEKLİ, Bülent; “Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler: Sınıflandırma ve Yasal Statünün Belirlenmesine İlişkin Sorunlar”. *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyumu*. 15-16 Mayıs 2009. Türkiye Barolar Birliği Yayınları. 2010.

GÜNEŞ, Mehmet. “Kamu Yönetiminde Geçici Koruma Rejimi ve Yakın Gelecekte Türk Kamu Güvenliğinde Potansiyel Bir Sorun Olarak: Suriyeli Mülteciler”.13. *Kamu Yönetimi Kongresi*, 15-17 Ekim 2015. Konya. 2015.

Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar 2014, AFAD,

<https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3932/xfiles/turkiyedeki-suriyeli-kadınlar-2014.pdf> (e.t.: 14.05.2017)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Merve AKDAĞ
Doğum Tarihi : 09.01.1990
Doğum Yeri : Seyhan /Adana
Medeni Durum : Bekar
E-mail : merveakdag@live.com
Telefon : 0 534 780 79 30

Eğitim Durumu:

Üniversite : MERSİN İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ-
KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ-2012
Lise : AHMET KURTTEPELİ SÜPER LİSESİ – 2006
Ortaokul : CEBESOY İLKÖĞRETİM OKULU– 2003
İlkokul : ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ İLKOKULU – 2000

İş Deneyimi:

Seyhan Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Yabancı Dil:

İngilizce

Okuduğunu Anlama: İyi
Konuşma: İyi
Yazma: İyi